

T.C.
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

BÖLGESEL KALKINMADA ÜNİVERSİTELERİN
KATKISI: KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
ÖĞRENCİLERİNİN HARCAMALARI ÜZERİNE BİR
UYGULAMA

SERKAN ŞAYAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Deniz ÖZYAKIŞIR

Kars – 2016

T.C.
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

BÖLGESEL KALKINMADA ÜNİVERSİTELERİN
KATKISI: KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
ÖĞRENCİLERİNİN HARCAMALARI ÜZERİNE BİR
UYGULAMA

SERKAN ŞAYAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman ve Jüri Üyeleri
Yrd. Doç. Dr. Deniz ÖZYAKIŞIR
Prof. Dr. Adem ÜZÜMCÜ
Yrd. Doç. Dr. Ahmet DENİZ

Kars – 2016

KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Serkan ŞAYAN tarafından hazırlanan “Bölgesel Kalkınmada Üniversitelerin Katkısı: Kafkas Üniversitesi Öğrencilerinin Harcamaları Üzerine Bir Uygulama” başlıklı bu çalışma, 10.06.2016 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından İktisat Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliğiyle kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Başkan : Prof. Dr. Adem ÜZÜMCÜ

İmza:

Üye : Yrd. Doç. Dr. Deniz ÖZYAKIŞIR

İmza:

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ahmet DENİZ

İmza

ONAY

Bu tezin kabulü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun/...../ 2016 tarih ve/..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Mustafa ÖZDEMİR

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “**Bölgesel Kalkınmada Üniversitelerin Katkısı: Kafkas Üniversitesi Öğrencilerinin Harcamaları Üzerine Bir Uygulama**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Scientific Ethic Statement

I declare that I complied with the rules of academic and scientific ethics from the proposal stage to the process of completion of the study titled **The Contributions of Universities to Regional Developments: An application for student expenses at Kafkas University** as a Master Thesis I prepared, that I obtained all information in term Project with the framework of scientific ethics and traditions, that I showed sources to the each quotation I made directly or indirectly in this study I prepared as a term Project in accordance with the writing rules and works which I used have been shown in the bibliography.

15 / 06 / 2016

Serkan ŞAYAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

ÖZET	V
ABSTRACT	VI
ÖNSÖZ	VII
KISALTMALAR.....	VIII
TABLO LİSTESİ.....	IX
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

BÖLGESEL KALKINMA: TARİHSEL VE TEORİK ÇERÇEVE

1.1. Bölgesel Kalkınma Tanımı ve Tarihsel Gelişimi	3
1.1.1. Bölge ve Kalkınma Kavramları	3
1.1.2. Bölgesel Kalkınmanın Tanımlanması	3
1.1.3. Bölgesel Kalkınmanın Tarihsel Arka Planı	4
1.1.4. Bölgesel Kalkınmaya Yönelik Teoriler	5
1.1.4.1. Keynesgil Bölgesel Büyüme Modelleri	5
1.1.4.2. Neo-Klasik Bölgesel Büyüme Modelleri	6
1.1.5. Bölgesel Kalkınmaya Yönelik Politikalar	7
1.1.5.1. Klasik (Geleneksel) Bölgesel Politikalar	7
1.1.5.2. Yeni (Çağdaş) Bölgesel Politikalar	8
1.1.6. Bölgesel Kalkınma Politikalarının İlkeleri	9
1.1.6.1. Sosyal Karlılık İlkesi	9
1.1.6.2. Kalkınma Kutbu İlkesi	9
1.1.6.3. Halkın Katılımı İlkesi	10
1.2. Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Politikaları	10
1.2.1. Planlı Dönem Öncesi Politikalar	11
1.2.2. Planlı Dönem Sonrası Politikalar	11

1.3. Türkiye’de Hazırlanan Bölgesel Kalkınma Planları	16
1.3.1. Köyceğiz-Dalaman Bölge Kalkınma Planı.....	17
1.3.2. Doğu Marmara Bölge Kalkınma Planı.....	17
1.3.3. Zonguldak Bölge Kalkınma Planı	17
1.3.4. Antalya Bölge Kalkınma Planı	18
1.3.5. Çukurova Bölge Kalkınma Planı	18
1.3.6. Keban Bölge Kalkınma Planı	19
1.3.7. Güneydoğu Anadolu Bölge Kalkınma Planı (GAP- Projesi)	19
1.3.8. Yeşilirmak Havzası Kalkınma Planı	20
1.3.9. Zonguldak-Bartın-Karabük Bölgesel Kalkınma Planı	20
1.3.10. Doğu Karadeniz Bölgesel Kalkınma Planı (DOKAP)	21
1.3.11. Doğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı (DAP-Projesi)	22
1.3.12. Marmara Bölge Kalkınma Planı	23
1.3.13. Doğu Akdeniz Bölgesel Kalkınma Planı.....	23

II. BÖLÜM

KAFKAS ÜNİVERSİTESİNİN KURUMSAL YAPISI VE KARS İLİNİN SOSYO-EKONOMİK DURUM ANALİZİ

2.1. Kafkas Üniversitesinin Kuruluşu ve Tarihsel Gelişimi.....	25
2.2. Kafkas Üniversitesinin Kurumsal Yapısı	26
2.2.1. Fakülteler	26
2.2.1.1. Veteriner Fakültesi	26
2.2.1.2. Fen Edebiyat Fakültesi	27
2.2.1.3. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.....	27
2.2.1.4. Eğitim Fakültesi	28
2.2.1.5. Tıp Fakültesi	28
2.2.1.6. İlahiyat Fakültesi	28
2.2.1.7. Mühendislik - Mimarlık Fakültesi.....	28

2.2.1.8. Sağlık Bilimleri Fakültesi	29
2.2.2. Enstitüler	29
2.2.2.1. Fen Bilimleri Enstitüsü	29
2.2.2.2. Sağlık Bilimleri Enstitüsü	29
2.2.2.3. Sosyal Bilimler Enstitüsü	30
2.2.3. Yüksekokullar	31
2.2.3.1. Sarıkamış Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu	31
2.2.3.2. Yabancı Diller Yüksekokulu	31
2.2.3.3. Devlet Konservatuarı	31
2.2.4. Meslek Yüksekokullar	31
2.2.4.1. Kağızman Meslek Yüksekokulu	31
2.2.4.2. Kars Meslek Yüksekokulu	32
2.2.4.3. Sarıkamış Meslek Yüksekokulu	32
2.2.4.4. Atatürk Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu	32
2.2.4.5. Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu	32
2.2.4.6. Kazım Karabekir Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu	33
2.2.4.7. Susuz Meslek Yüksekokulu	33
2.2.5. Araştırma ve Uygulama Merkezleri	33
2.3. Kafkas Üniversitesinin Misyonu ve Vizyonu	34
2.3.1. Kafkas Üniversitesinin Misyonu	34
2.3.2. Kafkas Üniversitesinin Vizyonu	34
2.4. Kafkas Üniversitesinin Niceliksel Durumu	35
2.5. Kafkas Üniversitesinin Swot Analizi	38
2.5.1. Kafkas Üniversitesinin Güçlü Yönleri	39
2.5.2. Kafkas Üniversitesinin Zayıf Yönleri	40
2.5.3. Kafkas Üniversitesinin Fırsatları	40
2.5.4. Kafkas Üniversitesinin Tehditleri	41
2.6. Kars İli Sosyo-Ekonomik Durum Analizi	42

2.6.1. Kars İlinin Kısa Tarihi.....	42
2.6.2. Sosyo-Ekonomik Durum	42

III. BÖLÜM

BÖLGESEL KALKINMADA ÜNİVERSİTELERİN ROLÜ: KAFKAS ÜNİVERSİTESİ ÜZERİNE BİR SAHA ARAŞTIRMASI

3.1. Araştırmanın Literatür Taraması.....	48
3.1.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	48
3.1.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	49
3.1.3. Yapılan Çalışmaların Genel Değerlendirilmesi	54
3.2. Araştırmanın Metodolojisi.....	57
3.2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	57
3.2.2. Araştırmanın Kapsamı, Sınırları ve Kısıtları	58
3.2.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Süreci.....	58
3.2.4. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi	60
3.2.5. Araştırma Bulguları ve Analizi	60
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	104
KAYNAKÇA.....	107
EKLER.....	114
ÖZGEÇMİŞ	116

KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
BÖLGESEL KALKINMADA ÜNİVERSİTELERİN KATKISI:
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN HARCAMALARI
ÜZERİNE BİR UYGULAMA
YÜKSEK LİSANS TEZİ
Serkan ŞAYAN
Yrd. Doç. Dr. Deniz ÖZYAKIŞIR
2016- XIII+116

ÖZET

Ekonomik kalkınmanın mekan boyutunu temsil eden bölgesel kalkınma, kısaca bölgeler arasındaki gelişmişlik farklılıklarının ve dengesizliklerinin incelendiği interdisipliner bir alandır. II. Dünya Savaşından sonra gündeme gelen bölgesel kalkınma, bölgelerin kendi dinamikleri ve potansiyelleri ile gelişmesini esas almaktadır.

Bu anlamda bir bölgenin sahip olduğu yer altı ve yer üstü kaynakları oldukça önem arz etmektedir. Tarım, sanayi ve ticaret gibi mevcut üretim merkezlerinin ve fabrikaların yanı sıra bir bölgede bulunan yüksek öğretim kurumları da taşıdıkları potansiyele paralel olarak bölge ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır.

Bu çalışmada Kafkas Üniversitesinin Kars ekonomisine sağladığı sosyo-ekonomik etkiler analiz edilmektedir. Bu kapsamda Kafkas Üniversitesi öğrencileriyle yapılan anketlere göre bir öğrencinin bir aylık harcamasının 600,19 TL, kayıtlı 16044 öğrenci hesaba katıldığında bu rakamın **aylık 9.629.448 TL** olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin Kars'ta sekiz ay buldukları varsayılırsa; **yıllık toplam ekonomik katkının 77.235.587-TL** olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan bu rakamlar, üniversitenin Kars ekonomisine sağladığı katkıyı ortaya koyması açısından önemlidir.

ANAHTAR KELİMELEER: Bölgesel Kalkınma, Kafkas Üniversitesi, Kars, Öğrenci Harcamaları

Kafkas University
Institute of Social Sciences
Department Of Economics
(The Contributions of Universities to Reginal Developments: An
application for student expenses at Kafkas University)

Master's Thesis

Serkan ŞAYAN

Yrd.Doç.Dr.Deniz ÖZYAKIŞIR

2016 – XIII+116

ABSTRACT

Regional development, which is represented by the space size of the Economic development, is an inter-disciplinary field that examines the disparities and imbalances between regions. Regional development which is on the agenda after the World War II is based on the development of the region with its own dynamics and potentials.

In this sense, the underground and aboveground resources have quite big importance. As well as agriculture, industry and trade as existing production centres and factories, higher education institutions also provide an important contribution to the economy of a region parallel to the potential they carry.

In this study, the socio-economic impacts provided by Kafkas University on Kars economy are analysed. In this context, according to the survey conducted by Kafkas University student, a student 's monthly spending of £ 600,19 , £ 9.629.448 has been determined that this monthly figure taking into account enrolled 16044 students. If students assumed they were eight months in Kars, the total annual economic contribution is seen as TL 77,235,587. These numbers are important to demonstrate the contribution of the university to Kars economy.

KEY WORDS: Regional Development, Kafkas University, Kars Province, Student Spendings

ÖNSÖZ

Bölgesel Kalkınmada Üniversitelerin Katkısı: Kafkas Üniversitesi Öğrencilerinin Harcamaları Üzerine Bir Uygulama adlı bu çalışmanın amacı, Kafkas Üniversitesinin Kars kent ekonomisine sağlamış olduğu sosyo-ekonomik katkıları ortaya çıkarmaktır. Bu amaçla Kafkas Üniversitesinin kent merkezindeki birimlerinde öğrenim gören öğrencilerine anket uygulanmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar, üniversitenin kent ekonomisine önemli ölçüde ekonomik katkı sağladığını gözler önüne sermiştir. Ayrıca öğrencilerin harcamaları da kategorize edilerek ayrı ayrı analiz edilmiş ve çarpıcı sonuçların ortaya çıktığı görülmüştür.

Bu çalışmanın hazırlanmasında özellikle de saha araştırması ve anket sonuçlarının değerlendirilmesi noktasında her türlü yardım ve desteğini esirgemeyen danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Deniz ÖZYAKIŞIR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca yüksek lisansımın ders aşamasında kendilerinden ders aldığım Kafkas Üniversitesi İİBF'nin başta dekanı Prof. Dr. Dr. Adem ÜZÜMCÜ olmak üzere tüm saygı değer hocalarına da teşekkür borçluyum.

Tez çalışmam sırasında bana her türlü yardımlarını esirgemeyen arkadaşım Yrd.Doç.Dr. Mustafa KARAGEÇİ'ye teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak çalışmayı tamamlamam konusunda moral ve motivasyonumu üst düzeyde tutmama yardımcı olan ve bana her konuda destek olan eşim Arzu AĞYAR ŞAYAN'a sevgi ve saygılarımı sunarım.

.../.../ 2016

Serkan ŞAYAN

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BM-UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Fonu
BKİT	: Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatı
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DAP	: Doğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı
DOKAP	:Doğu Karadeniz Bölgesel Kalkınma Planı
DSİ	:Devlet Su İşleri
EURADA	: European Association Of Development Agencies
FAO	: Dünya Tarım ve Gıda Örgütü
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
İÖ	: İkinci Öğretim
JICA	: Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı
KÖY	: Kalkınmada Öncelikli Yörelere
KBGSYİH	: Kişi Başı Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
MYO	: Meslek Yüksek Okulu
NÖ	: Normal Öğretim
OECD	: Organisation For Economic Co-operation and Development
SEGE	: Sosyo Ekonomik Gelişmişlik Endeksi
TÜBİTAK	:Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TUİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

TABLO LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1.1: Dönemler İtibariyle Önerilen Bölgesel Kalkınma Politikaları	14
Tablo 2.1: 2015 Yılı İtibariyle Akademik Personel Sayısı	35
Tablo 2.2: 2015 Yılı İtibariyle İdari Personel ve Sürekli İşçi Sayıları	36
Tablo 2.3: Yıllara Göre Ön Lisans ve Lisans Öğrenci Sayıları.....	37
Tablo 2.4: Yıllara Göre Yüksek Lisans ve Doktora Öğrenci Sayıları	38
Tablo 2.5: Kars'ın Nüfus Değişimi, 2010-2015	42
Tablo 2.6: Kars'taki Göç Hareketleri, 2008-2015	43
Tablo 2.7: Kars'ın Kişi Başı Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla Değeri, 1993-2001 (\$).....	45
Tablo 2.8: Kars İli Sosyo ekonomik Gelişmişlik Endeksi (SEGE) Sıralaması	45
Tablo 2.9: Kars'ın Dış Ticaretinin Yıllara Göre Dağılımı, 2002-2015	46
Tablo 2.10: İşsizlik ve İstihdam durumu.....	47
Tablo 3.1: Yurt Dışında Yapılan Çalışmaların Değerlendirmesi	54
Tablo 3.2: Yurtiçinde Yapılan Çalışmaların Değerlendirmesi.....	55
Tablo 3.3: $\alpha=0,05$ İçin Örneklem Büyüklükleri.....	59
Tablo 3.4. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme	59
Tablo 3.5. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı	60
Tablo 3.6. Katılımcıların Eğitim-Öğretim Özelliklerine Göre Dağılımı	61
Tablo 3.7. Katılımcıların Geldikleri Bölgelere Göre Dağılımı.....	61
Tablo 3.8. Katılımcıların Burs Alıp Almama Durumuna Göre Dağılımı	62
Tablo 3.9. Katılımcıların barınma durumuna göre dağılımı.....	62
Tablo 3.10. Katılımcıların Kafkas Üniversitesi'ni Tercih Etme Nedenlerinin Dağılımı	62
Tablo 3.11: Katılımcıların Kafkas Üniversitesi'ni Arkadaşlarına Tavsiye Etme Durumuna Göre Dağılımı	63
Tablo 3.12: Katılımcılara Göre Kars İlinde Okumanın (Alternatiflerine Göre) Maliyeti	63
Tablo 3.13: Katılımcılara Göre Kars İlinde Barınma Maliyeti	64
Tablo 3.14: Katılımcılara göre Kars'ta Yiyecek-İçecek Fiyatları	64
Tablo 3.15: Katılımcıların 2014-2015 Eğitim-öğretim yılında Kars'ta kültürel Aktivitelere Yönelik <u>Bir Aylık</u> Harcama Tutarı (TL)	64

Tablo 3.16: Katılımcıların 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılında Kars'ta Sportif Aktivitelere Yönelik <u>Bir Aylık</u> Harcama Tutarı (TL)	65
Tablo 3.17: Katılımcıların 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılında Kars'ta <u>Bir Aylık</u> Enerji (Elektrik, Su, Yakıt) Harcama Tutarı (TL)	65
Tablo 3.18: Katılımcıların 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılında Kars'ta <u>Bir Aylık</u> Telefon (Sabit/GSM) Harcama Tutarı (TL)	66
Tablo 3.19: Katılımcıların 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılında Kars'ta <u>Bir Aylık</u> Eğitim Araçlarına (Kitap/Kırtasiye/Laboratuvar Malzemeleri vb.) Yönelik Harcama Tutarı (TL)	66
Tablo 3.20: Katılımcıların 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılında Kars'ta <u>Bir Aylık</u> Barınma (Ev Kirası, Yurt Ücreti Vb.) Harcama Tutarı (TL).....	67
Tablo 3.21: Katılımcıların 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılında Kars'ta <u>Bir Aylık</u> Ulaşım (Kars Sınırları İçinde) Harcama Tutarı (TL)	67
Tablo 3.22: Katılımcıların 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılında Kars'ta <u>Bir Aylık</u> Mutfak (Yeme-İçme) Harcama Tutarı (TL)	68
Tablo 3.23: Katılımcıların 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılında Kars'ta <u>Bir Aylık</u> Giyim Harcama Tutarı (TL)	68
Tablo3.24: Harcama Gruplarının Toplam Harcamalar İçindeki Payları (TL, %)	69
Tablo 3.25: Öğrencilerin Aylık Ortalama Gelir, Tüketim Ve Tasarrufları, 2015 Yılı (TL)	70
Tablo 3.26. Öğrencilerin 2015 Yılı Aylık Gelir, Tüketim ve Tasarrufları.....	71
Tablo 3.27. 2014 Ve 2015 Yıllarına Ait Aylık Ortalama Gelir ve Tüketim	72
Tablo 3.28: Kafkas Üniversitesi Öğrencilerinin Kars Ekonomisine Katkısı	73
Tablo 3.29: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülte İle Kafkas Üniversitesini Tercih Nedenleri Arasındaki İlişki	73
Tablo 3.30: Öğrencilerin Geldikleri Bölge İle Kafkas Üniversitesini Tercih Nedenleri Arasındaki İlişki	74
Tablo 3.31: Öğrencilerin Cinsiyetleri İle Kafkas Üniversitesini Tavsiye Etme/Etmeme Durumları Arasındaki İlişki	75
Tablo 3.32: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülte İle Kafkas Üniversitesini Tavsiye Etme/Etmeme Durumları Arasındaki İlişki.....	76
Tablo 3.33: Öğrencilerin Geldikleri Bölge İle Kafkas Üniversitesini Tavsiye Etme/Etmeme Durumları Arasındaki İlişki	76

Tablo 3.34: Öğrencilerin Cinsiyetleri İle Kars'ta Okumanın Maliyetine İlişkin Görüşleri Arasındaki İlişki	77
Tablo 3.35: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülte İle Kars'ta Okumanın Maliyetine İlişkin Görüşleri Arasındaki İlişki.....	77
Tablo 3.36: Öğrencilerin Geldikleri Bölge İle Kars'ta Okumanın Maliyetine İlişkin Görüşleri Arasındaki İlişki	78
Tablo 3.37: Öğrencilerin Barındıkları Yerler İle Kars'ta Okumanın Maliyetine Bakışları Arasındaki İlişki.....	79
Tablo 3.38: Öğrencilerin Cinsiyetleri İle Kars'taki Barınma Maliyetine Bakışları Arasındaki İlişki	79
Tablo 3.39: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülte İle Kars'taki Barınma Maliyetine Bakışları Arasındaki İlişki	80
Tablo 3.40: Öğrencilerin Geldikleri Bölge İle Kars'taki Barınma Maliyetine Bakışları Arasındaki İlişki.....	81
Tablo 3.41: Öğrencilerin Barındıkları Yer İle Kars'taki Barınma Maliyetine Bakışları Arasındaki İlişki.....	82
Tablo 3.42: Öğrencilerin Cinsiyetleri İle Kars İlinde Kültürel Aktivitelere Dönük (Sinema, Tiyatro, Konser Vb.) <u>Bir Aylık</u> Harcamaları Arasındaki İlişki	82
Tablo 3.43: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülte İle Kars'taki Kültürel Aktivitelere Dönük (Sinema, Tiyatro, Konser Vb.) <u>Bir Aylık</u> Harcamaları Arasındaki İlişkileri	83
Tablo 3.44: Öğrencilerin Geldikleri Bölge İle Kars'taki Kültürel Aktivitelere Dönük (Sinema, Tiyatro, Konser Vb.) <u>Bir Aylık</u> Harcamaları Arasındaki İlişki	84
Tablo 3.45: Öğrencilerin Barındıkları Yer İle Kars'taki Kültürel Aktivitelere Dönük (Sinema, Tiyatro, Konser Vb.) <u>Bir Aylık</u> Harcamaları Arasındaki İlişki	85
Tablo 3.46: Öğrencilerin Cinsiyetleri İle Kars'taki Sportif Aktivitelere Dönük <u>Bir Aylık</u> Harcamaları Arasındaki İlişki.....	85
Tablo 3.47: Öğrencilerin Cinsiyetleri İle Kars'taki <u>Bir Aylık</u> Enerji (Elektrik, Su, Yakıt) Harcamaları Arasındaki İlişki	86
Tablo 3.48: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülte İle Kars'taki <u>Bir Aylık</u> Enerji (Elektrik, Su, Yakıt) Harcamaları Arasındaki İlişki	87
Tablo 3.49: Öğrencilerin Geldikleri Bölge İle Kars'taki <u>Bir Aylık</u> Enerji (Elektrik, Su, Yakıt) Harcamaları Arasındaki İlişki	88

Tablo 3.50: Öğrencilerin Barındıkları Yer İle Kars'taki <u>Bir Aylık Enerji</u> (Elektrik, Su, Yakıt) Harcamaları Arasındaki İlişki	89
Tablo 3.51: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülte İle Kars'ta Eğitim Araçlarına Yaptıkları <u>Bir Aylık</u> Harcama Arasındaki İlişki	90
Tablo 3.52: Öğrencilerin Cinsiyetleri İle Kars'ta <u>Bir Aylık</u> Barınma Harcamaları Arasındaki İlişki	91
Tablo 3.53: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülte İle Kars'ta <u>Bir Aylık</u> Barınma Harcamaları Arasındaki İlişki	91
Tablo 3.54: Öğrencilerin Öğretim Türü İle Kars'ta <u>Bir Aylık</u> Barınma Harcamaları Arasındaki İlişki	92
Tablo 3.55: Öğrencilerin Geldikleri Bölge İle Karsta <u>Bir Aylık</u> Barınma Harcamaları Arasındaki İlişki	93
Tablo 3.56: Öğrencilerin Barındıkları Yer İle Kars'ta Bir Aylık Barınma Harcamaları Arasındaki.....	94
Tablo 3.57: Öğrencilerin Birlikte Kaldıkları (Kişi/Aile/Yalnız) İle Kars'ta <u>Bir Aylık</u> Barınma Harcamaları Arasındaki İlişki	94
Tablo 3.58: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülte İle Kars'ta <u>Bir Aylık</u> Ulaşım Harcamaları Arasındaki İlişki	95
Tablo 3.59: Öğrencilerin Öğretim Türü İle Kars'ta <u>Bir Aylık</u> Ulaşım Harcamaları Arasındaki İlişki	96
Tablo 3.60: Öğrencilerin Cinsiyetleri İle Kars'ta <u>Bir Aylık</u> Mutfak Harcamaları Arasındaki İlişki	96
Tablo 3.61: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülte İle Kars'ta <u>Bir Aylık</u> Mutfak Harcamaları Arasındaki İlişki	97
Tablo 3.62: Öğrencilerin Öğretim Türü İle Kars'ta <u>Bir Aylık</u> Mutfak Harcamaları Arasındaki İlişki	98
Tablo 3.63: Öğrencilerin Barındıkları Yer İle Kars'ta <u>Bir Aylık</u> Mutfak Harcamaları Arasındaki İlişki	98
Tablo 3.64: Öğrencilerin Birlikte Kaldıkları (Kişi/Aile/Yalnız) İle Kars'ta <u>Bir Aylık</u> Mutfak Harcamaları Arasındaki İlişki	99
Tablo 3.65: Öğrencilerin Cinsiyetleri İle Kars'ta <u>Bir Aylık</u> Giyim Harcamaları Arasındaki İlişki	99
Tablo 3.66: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülte İle Kars'ta <u>Bir Aylık</u> Giyim	

Harcamaları Arasındaki İlişki	100
Tablo 3.67: Öğrencilerin Geldikleri Bölge İle Kars'ta <u>Bir Aylık</u> Giyim Harcamaları Arasındaki İlişki	101
Tablo 3.68: Öğrencilerin Birlikte Kaldıkları (Kişi/Aile/Yalnız) İle Kars'ta <u>Bir Aylık</u> Giyim Harcamaları Arasındaki İlişki.....	102
Tablo 3.69: Öğrencilerin Kars'ta Okuma Maliyetine İlişkin Görüşleri İle Kafkas Üniversitesi'ni Tavsiye Etme/Etmeme Durumları Arasındaki İlişki.....	103

GİRİŞ

Bölgesel kalkınma, taşıdığı inter-disipliner özellikten dolayı son dönemlerde pek çok çalışmanın konusu haline gelmiştir. Bu yönüyle sosyo-ekonomik olduğu kadar politik, kültürel ve hatta tarih çalışmalarında da bölgesel kalkınma olgusuna yer verildiğini görmekteyiz. Bölgeler arası ekonomik gelişmişlik farklılıklarını esas alan bölgesel kalkınma, özellikle II. Dünya Savaşından sonra kalkınma iktisadının daha çok ön plana çıkmasından sonra ülkelerin gündemine gelmiş bir kavramdır.

Önceleri ulusal birliği tehdit etme kaygısından dolayı ulus-devletlerin gündemine yeterince girmeyen bölgesel kalkınma zamanla önem kazanmış ve ülkeler bu anlamda çeşitli politikalar uygulamaya başlamışlardır. Hazırlanan bölgesel kalkınma plan ve projeler bu anlamda önemli birer adım olarak ifade edilebilir. Zira bölgelerin kendilerine özgü sorun alanlarının merkezden kontrol edilerek yine merkezi çözümlerin geliştirilmesi oldukça maliyetli olduğu görülmüş ve her bir bölgenin dinamikleri ve potansiyeli dikkate alınarak çeşitli planlamalar dâhilinde yeni politikalar geliştirilmiştir. Buradan hareketle bölgelerin sahip olduğu dinamiklerle gelişmesinin önemi ön plana çıkmıştır.

Bu amaçla hazırlanan plan ve projeler, bölgesel kalkınmaya katkı sağlayabilecek nitelikte olmuştur. Her bir bölgeye özgü yer altı ve yer üstü kaynaklarını değerlendirebilecek projeler hayata geçirilmiştir. Son dönemlerde gerek Türkiye’de gerekse dünya ölçeğinde bölgesel kalkınmaya katkı sağlayacak kaynakların yapısında önemli değişiklikler görülmüştür. Kurumların kalkınmaya olan etkisinden hareketle özellikle yükseköğretim kurumların buldukları bölgenin sosyo-ekonomik gelişimine dönük katkısı giderek önem kazanmaya başlayan konular arasındaki yerini almıştır.

İşte bu çalışmamız da sözü edilen yüksek öğretim kurumu ve bölgesel kalkınma ilişkisine Kafkas Üniversitesi özelinde odaklanmakta ve üniversitenin Kars kent ekonomisine olan sosyo-ekonomik katkılarını analiz etmeyi amaçlamaktadır. Üniversitenin sahip olduğu potansiyelin Kars ekonomisine katkısı öğrenci harcamaları bağlamında analiz edilmekte ve katkının boyutları çarpıcı verilerle ortaya konulmaktadır.

Yukarıdaki amaç doğrultusunda hazırlanan çalışma, üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde bölgesel kalkınmaya ilişkin teorik ve tarihsel bir çerçeve sunulmaktadır. İkinci bölümde Kafkas Üniversitesinin taşıdığı potansiyele yer verilerek Kars ilinin sosyo-ekonomik durumu analiz edilmiştir.

Çalışmanın son bölümünde ise Kafkas Üniversitesinin Kars iline olan sosyo-ekonomik katkılarına yer verilmiştir. Yüksek öğretim kurumlarının bölgesel kalkınmaya olan katkılarına dönük yerli ve yabancı literatür taraması da yine bu bölümde ele alınan bir diğer konudur.

Hayli uzun bir geçmişi olmasına rağmen Kafkas Üniversitesinin Kars kentine olan sosyo-ekonomik katkıları şimdiye kadar bir iki makale konusu olmasının dışında hep ihmal edilmiştir. Bu nedenle Üniversitenin taşıdığı potansiyelin kent ekonomisine olan katkılarının kapsamlı bir saha araştırmasıyla ortaya konulması önemli bir boşluğu da doldurmaktadır diyebiliriz. Bu yönüyle çalışmanın -tez anlamında- bir ilk olma özelliğini taşıdığını da söylemek mümkündür.

BİRİNCİ BÖLÜM

BÖLGESEL KALKINMA: TARİHSEL VE TEORİK ÇERÇEVE

1.1. BÖLGESEL KALKINMA TANIMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1.1. Bölge ve Kalkınma Kavramları

Bölge kavramı, genel olarak bir coğrafi alanı kapsayan ekonomik ve sosyal yapıya sahip olan, ortak etnik kültürel ve dini özelliklere sahip genellikle aynı dili konuşan halklardan oluşur. Türkiye örneğinde kentten daha geniş, ülkeden daha küçük, yönetsel sınırları yönetsel birim sınırları ile çakışan, etkileşim açısından o sınırları aşabilen, yerinden yönetim yapılan ve devletin yerel ve bölgesel teşkilatı bulunan, demokratik katılımcı bir yönetime ve bütçeye sahip bir planlama ve yönetim birimi olarak da tanımlanabilmektedir¹.

Kalkınma, maddi refahın artırılması, yoksulluğun ortadan kalkması, üretimdeki girdiler ve çıktılarının işleyişinin değiştirilmesi gibi süreçleri içerir. Toplumun hayat standardının yükseltilebilmesi için daha etkin ve geliştirilmiş metotlarla üretimde bulunmaya yönelik bir eylemdir. Kişi başına düşen reel üretimde hızlı ve sürekli bir yükseliş ile birlikte toplumun demografik karakteristiğinin ekonomik yapının ve teknolojinin değişimi de kalkınma sürecinde dikkate alınmaktadır².

1.1.2. Bölgesel Kalkınmanın Tanımlanması

Bölgesel kalkınma, bölgenin kendine ait kaynaklarının, ekonomik ve toplumsal potansiyellerinin harekete geçirilmesi ile bölgenin gelir ve istihdam düzeyinin artırılması ve refah seviyesinin yükseltilmesini amaçlayan çalışmalar bütünüdür³. Ülkenin kalkınması bölgesel kalkınma ile yakından ilişkilidir. Bölgesel kalkınma, bölge içi gelişme potansiyelini harekete geçiren, bölge dışından da sermaye, bilgi ve girişimcilik yeteneğini bölgeye taşıyan bir kavramdır⁴.

¹ Mürteza Hasanoğlu ve Ziya Aliyev, "Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Ajansları", *Sayıştay Dergisi*, Sayı:60, (2006), s.82.

² Metin Berber, *İktisadi Büyüme ve Kalkınma*, Trabzon, Derya Kitabevi, 2006, s.9.

³ Ayşe Durgun, *Bölgesel Kalkınmada Turizmin Rolü: Isparta Örneği*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2006, s.42.

⁴ Nihat Işık ve Efe Cankılıç "Bölgesel Kalkınmada Ar-Ge ve İnovasyonun Önemi: Karşılaştırmalı Bir Analiz" *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, Sayı6-2 (Ekim 2011), s.13.

1.1.3. Bölgesel Kalkınmanın Tarihsel Arka Planı

Bölgesel kalkınma kavramının ilk ortaya çıkışı, günümüzden neredeyse 85 yıl öncesine, Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşanan ve etkisi tüm dünyaya yayılan ekonomik kriz dönemine kadar uzanmaktadır. Amerika'da 1929 ekonomik krizinden diğer bölgelerden daha fazla etkilenen Tennessee Vadisi'nde 1933 yılında başlatılan bölgesel kalkınma programı, böyle bir gerekliliğin sonucu ve tarihteki bilinen ilk örneğidir⁵.

İkinci Dünya Savaşı'nın yıkıcı etkileri ve teknolojik gelişmeler sonucu, bölgesel kalkınma açısından dünya genelindeki gelişim sürecinde diğer önemli örneklerin biri de İtalya'da görülmüştür. Kuzey ve güney bölgelerinin gelişmişlik farklılıklarına bağlı yabancılaşıma başlaması dengesizliğin çözümünü gerekli kılmıştır. Diğer batılı ülkelerde de bölgeler arası farklılıklar görülmeye başlanmıştır. Fransa'da Paris ve çevresinin ülkenin diğer bölgelerine göre daha fazla gelişme gösterdiği görülmüştür. İngiltere İskoçya ve Gallerde eski sanayi bölgelerinin çökmesi sonucu yeniden yapılanma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu durumlar Avrupa ülkelerinde bölgesel kalkınmaya yönelik politikaların oluşturulmasına yol açmıştır. 1950'li yıllara kadar ABD, Fransa, İrlanda, Belçika ve Avusturya'da büyük önem verilen bölgesel kalkınma, ekonomik kalkınmayı sağlamak amacıyla 1950 ve 1960'lı yıllarda ağırlıklı olarak Avrupa ve Kuzey Amerika'da uygulanmaya başlanmıştır. 1960'lı yıllarda Hollanda Almaya, Galler, İskoçya, İngiltere ve İtalya'da, 1970'li yıllarda İspanya, Yunanistan ve Danimarka'da, 1980'li yıllarda ise Finlandiya'da bölgesel kalkınmaya önem verilmiştir⁶.

1980'lerden itibaren ekonomik, politik ve kurumsal olarak bölgelerin yeniden doğuşuyla birlikte bölgesel kalkınma politikaları da yeniden yapılandırılmaya başlanmıştır. Bölgesel politikaları ve stratejilerini geliştirme işlevleri genelde merkezden, "Bölgesel Kalkınma Ajansları" gibi bölgesel kurumlara aktarılmıştır⁷.

⁵ İnan Semiz, **Bölgesel Kalkınma Modelleri Işığında Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) ve Bölge Üzerindeki Sosyo-Ekonomik Etkileri**, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, Kars, 2009, s.8.

⁶ Semiz, **Bölgesel Kalkınma Modelleri Işığında Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) ve Bölge Üzerindeki Sosyo-Ekonomik Etkileri**, s.9.

⁷ Ertuğrul Murat Özgür. "Bölgesel Kalkınma", Ankara Üniversitesi Dil-Tarih Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü Ders Notları, Bölgesel Coğrafya Anabilim Dalı, Ankara, 2010, s.19. http://www.geography.humanity.ankara.edu.tr/ders_notu/COG323.pdf (Erişim 17.11.2014).

1990'lı yıllardan itibaren Avrupa Birliği'nin artan politik etkinliğiyle bölgesel kalkınma alanındaki çalışmalar hızlı bir artış göstermektedir. Bu dönemlerde kurulmuş olan bölgesel kalkınma ajanslarını ortak bir platformda buluşturma ihtiyacıyla 1991 yılında Belçika merkezli olarak "Avrupa Bölgesel Kalkınma Ajansları Birliği (European Association Of Development Agencies-EURADA)" kurulmuştur⁸. Günümüzde 25 ülkede hizmet sunan 144 Bölgesel Kalkınma Ajansı üyesi bulunmaktadır. Faaliyetleri arasında; Farklı ülkelerde kurulmuş olan Bölgesel Kalkınma Ajansları arasında bilgi ve tecrübe paylaşımını sağlamak, farklı kalkınma ajansları arasında işbirliği projeleri geliştirmek, bölgeler arası işbirliği programları ve projeleri hazırlamak ve yürütmektir⁹.

1.1.4. Bölgesel Kalkınmaya Yönelik Teoriler

Bölgesel büyümeye yönelik modellerin büyük kısmı, büyüme teorisinin etkisinde kalarak geliştirilmiş olan modellerdir. Büyüme teorisinde geliştirilen modeller, bölgesel büyüme ve kalkınma sorunlarına uyarlanarak "Bölgesel Büyüme Modelleri" geliştirilmiştir. Bölgesel büyüme modellerini büyüme teorileri bağlamında, "*Keynesgil Bölgesel Büyüme Modeli ve Neo-Klasik Bölgesel Büyüme Modeli*" olarak iki ana grupta inceleyebiliriz.

1.1.4.1. Keynesgil Bölgesel Büyüme Modelleri

Keynesyen Bölgesel Büyüme Modelleri olarak bilinen bu modeller, Keynesyen ekonomik politikaların dünyada hakim olduğu 1950-1980 yılları arasındaki dönemde ortaya çıkmıştır¹⁰.

1929 Dünya ekonomik buhranının yaşandığı ekonomik şartların değiştiği dönemlerde Keynesyen analiz ekonominin talep yönünü öne çıkarmakta, bu durum Keynesyen bölgesel büyüme modellerine de yansımaktadır. Keynesyen bölgesel büyüme modelinde bölge gelirindeki artışlar bölgesel ihracatın bir fonksiyonu olarak görülmektedir¹¹.

⁸ http://www.karacadag.org.tr/SayfaDownload/avrupa_bolgesel_kalkima_ajanslari_birligi_eurada.pdf. (Erişim 23.11.2014)

⁹ <http://www.eurada.org/>(Erişim 10.06.2016).

¹⁰ Nuri Yavan, "Teşviklerin Bölgesel Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Ampirik Bir Analiz", **Gazi Üniversitesi Ekonomik Yaklaşım Dergisi**, Cilt:22,Sayı 81, (2011), s:71.

¹¹ İstemihan Peşelioğlu, **Avrupa Birliği Perspektifinde Türkiye Ekonomisinde Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Uygulama İmkânları**, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2007, s.23.

Bölgesel büyümede Keynesgil model, bölgenin kalkınması ve büyümesi konusunda en büyük payın ihracat olduğunu göstermektedir¹². Bu nedenle Keynesyen bölgesel büyüme modelleri, bölgesel strateji geliştirip, sanayi kollarını belirli bölgelere çekmek için mekanizma oluşturmak, bölgenin çekiciliğini arttırmak için altyapı hazırlamak gibi bölgesel ekonomik kalkınma politikaları üretmiştir. Keynesyen bölgesel gelişme modelleri bölgesel gelişmenin açıklanmasında ve bölgesel politikaların oluşturulmasında kullanılan en önemli modellerdir¹³.

1.1.4.2. Neo-Klasik Bölgesel Büyüme Modelleri

İkinci Dünya Savaşından sonra 1950'lerin sonuna doğru büyüme analizleri konusunda yapılan çalışmalardan neo-klasik büyüme teorileri dikkat çekmiştir. Neo-Klasik düşünce çerçevesinde birçok büyüme analizi yapılmış, ancak literatürde kabul gören iktisadi büyüme sürecinin daha iyi anlaşılmasına katkılar yapan teorik çerçeveye 1956 yılında R.Solow tarafından geliştirilmiştir¹⁴.

Solow'un oluşturmuş olduğu modelde, tasarruf, nüfus artışı, teknolojik gelişmenin büyüme üzerine ve bu değişkenlerin birbirleri üzerine olan etkileri incelenmiştir. Bazı ülkeler fakirken diğerlerinin neden zengin olduğunun anlaşılmasında Solow modelinin önemi çok büyüktür. Solow modelinin neo-klasik büyüme modeli olarak tanımlanmasının temel sebebi neo-klasik düşünce temeline dayanmasıdır. Neo-Klasik büyüme modelinin varsayımlarını şöyle sıralayabiliriz¹⁵.

- Modelde homojen tek mal üreten ve tüketen bir ekonomi dikkate alınmıştır. Bu tek mal aynı zamanda ülkenin GSYİH'sını oluşturmaktadır.
- Tek mal üretilmesi varsayımı dış ticaretin olmadığı, dışa kapalı bir ekonominin olduğu anlamına gelmektedir.
- Tasarruf ve yatırım oranları birbirine eşittir. Tasarruf yapanlarla yatırım yapanlar arasında herhangi bir ayrıma gidilmemiş, tasarruf yapanlar aynı zamanda yatırım yapanlar olarak kabul edilmiştir.
- Ekonomide azalan verimler kanunu geçerlidir.

¹² Aslı Nazlı Vurucu, **Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Bölgesel Eşitsizlik Üzerine Etkisi**, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013, s:7.

¹³ Yavan, "Teşviklerin Bölgesel Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Ampirik Bir Analiz", s:72.

¹⁴ Berber, **İktisadi Büyüme ve Kalkınma**, s.141.

¹⁵ <http://www.ekodialog.com/Konular/ekonomik-buyume-modelleri-teorileri.html> (Erişim 26.11.2014)

- Teknoloji dışsaldır. Aynı zamanda ekonomide herhangi bir maliyete katlanmadan teknolojiden yararlanılabilir.
- Piyasada tam rekabet ve tam istihdam koşulları hakimdir.
- Üretim fonksiyonu için ölçeğe göre sabit getiri fonksiyonu kabul edilmiştir.
- Uluslararası düzeyde yakınsama hipotezi kabul edilmektedir. Yani uzun dönemde aynı şartlara sahip gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkelere daha hızlı büyüyerek aradaki refah farkını kapatabilecekleri varsayılmaktadır.
- Ekonomi her zaman dengeli bir şekilde büyüyecektir.

Neo-Klasik Bölgesel Büyüme Modelleri, neo-klasik büyüme teorisine ve özellikle de Solow büyüme modeline dayalı olarak geliştirilmiştir. Böylelikle bu modeller, bölgenin gelirini, ekonomik ve sosyal refahını belirleyip, uzun dönemde bölgenin ekonomik bakımdan büyümesini öngörmektedir¹⁶.

Ancak neo-klasik büyüme modelinin yakınsama hipotezi dünya gerçekleriyle örtüşmemiş, ülkeler arasında gelir ve refah farkları azalmadığı gibi zengin sanayileşmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkelerin kendi bölgeleri arasındaki gelişmişlik farkları da bütünüyle ortadan kalkmamıştır¹⁷.

1.1.5. Bölgesel Kalkınmaya Yönelik Politikalar

Günümüz dünyasına bakıldığında her ülkenin bünyesindeki bölgeler, gelir dağılımı sanayileşme ve diğer ekonomik ve sosyal kalkınma düzeyleri bakımından farklılıklar göstermektedir. Az gelişmiş ülkelerde bu farklılıklar, gelişmiş ülkelere oranla daha da fazladır. Bu çerçevede bölgesel kalkınmaya yönelik politikalar öncelikle geri kalmış bölgelerin kalkındırılmasına yönelik olmak durumundadır¹⁸.

1.1.5.1. Klasik (Geleneksel) Bölgesel Politikalar

Klasik (Geleneksel) bölge anlayışında bölgesel dengesizlikler ve bu dengesizliklerin giderilmesi için üretilecek politikalar ve yapılacak çalışmaların içeriği, ülke sınırları ve ulusal kaynaklar dâhilinde değerlendirilmektedir. Başka bir deyişle, bölgenin sosyo-ekonomik yapısı ve uluslararası konumuna bağlı analizlerden ziyade ulus-

¹⁶ Yavan, “Teşviklerin Bölgesel Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Ampirik Bir Analiz”, s:70.

¹⁷ Adem Üzümcü, **İktisadi Büyüme**, İstanbul, 2. Baskı, Beta Yayınevi, 2015, s.230-231

¹⁸ Zeynel Dinler, **Bölgesel İktisat**, Bursa, Ekin Yayınevi, 2008, s.271.

devlet içerisindeki coğrafi ağlar, ulusal kaynaklar ve ulusal planlar bağlamında değerlendirilmektedir¹⁹.

1973 yılındaki petrol krizinden sonraki dönemde kalkınma politikalarında önemli ve köklü değişiklikler meydana gelmiştir. Bu dönemde artık Klasik (Geleneksel) bölgesel kalkınma politikalarının yerini, Yeni (Çağdaş) Bölgesel Kalkınma Politikaları almıştır²⁰.

1.1.5.2. Yeni (Çağdaş) Bölgesel Politikalar

Yeni (Çağdaş) Bölgesel Politikalarının temel yaklaşımları, dinamikleri ve bölgesel kalkınma araç ve yöntemleri Klasik (Geleneksel) Bölgesel Politikalardan farklılık göstermektedir. Bu yeni bölgesel politikalarda ulusal kalkınma çabaları, yerini bölgeye dayalı kalkınma uygulamalarına bırakmıştır²¹. Artık ulusal kalkınma kentlerin ve bölgelerin kalkınması ile gerçekleşecektir²².

Yeni bölgesel kalkınma yaklaşımında bölgeler arası gelişmişlik farklarının en aza indirilmesi bölgelerin kendi içlerindeki kırsal ve kentsel gelişmişlik seviye farklarının giderilmesi, bölgelerin rekabet gücünün artırılması, refah seviyesinin yükseltilmesi ve yerel dinamiklerin harekete geçirilerek bölgelerin ve ülkenin kalkındırılması amaçlanmıştır²³.

Yeni bölgesel kalkınma politikalarının ortaya çıkışında küreselleşme ve neo-liberal politikalar Yeni Kamu Yönetimi anlayışını oluşturmuştur. Yeni kamu yönetimi yaklaşımı hükümet, bürokrasi, piyasalar ve vatandaş arasındaki ilişkileri yeniden tanımlamaktadır. Yeni kamu yönetiminde amaç, daha az maliyetle ve sorumluluk duygusu içinde daha etkin ve verimli çalışan bir kamu yönetimi sistemini kurmaktır. Artık kalkınma yerel ve bölgesel kalkınma potansiyelinin ortaya çıkarılması ve buna

¹⁹ Zuhul Cankorkmaz, “Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Bu Ajanslara Yönelik Eleştiriler”, **Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F.Dergisi**, Cilt:26, Sayı:1, (2011), s:114.

²⁰ Battal Yılmaz, “Bölgesel Politikaların Tarihsel Gelişimi ve Yeni Bir Model Olarak Kalkınma Ajansları”, **Akademik Fener Dergisi**, Sayı:15, (2011), s:31.

²¹ Cankorkmaz, “Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Bu Ajanslara Yönelik Eleştiriler”, s:114.

²² Battal, “Bölgesel Politikaların Tarihsel Gelişimi ve Yeni Bir Model Olarak Kalkınma Ajansları”, s:31.

²³ Nazan Baykal, **Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Açısından Kalkınma Ajanslarının Misyonu: Kayseri Örneği**, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, Karaman, 2010, s:9.

uygun bölgesel kalkınma stratejisi geliştirilmesini hedefleyen daha katılımcı bir kimlik kazanmıştır²⁴.

1.1.6. Bölgesel Kalkınma Politikalarının İlkeleri

Bölgesel farklılıkları azaltabilmek için geri kalmış bölgeleri kalkındırmaya yönelik politikaların temel ilkelerini üç grupta inceleyebiliriz. Bu ilkeler; “*Sosyal Kârlılık*”, “*Kalkınma Kutbu*” ve “*Halkın Katılımı*” ilkeleridir.

1.1.6.1. Sosyal Kârlılık İlkesi

Hedefleri kâr olan girişimciler üretim kararlarını alırken öncelikle kârlılık hesapları yapmaktadırlar. Bu kârlılık hesaplarını yaparken hizmet alanı, mal ve işletme ölçeğinin saptanmasının yanında işletmenin kurulacağı bölgenin konumunu da değerlendirirler. Bu bakımdan özel sektör daha kısa sürede ve daha yüksek kâr sağlama amacıyla kendisine avantaj sağlayan bölgelerde faaliyetlere yönelir. Uzun dönem faaliyetleri için geri kalmış alt yapı problemleri olan bölgeler yerine gelişmiş daha verimli bölgeler özel sektör tarafından tercih edilmektedir²⁵.

Sosyal kârlılığı yükseltmek için; geri kalmış bölgelerin gereksinimlerini karşılamak, ekonomik ve sosyal gelişmenin artırılması, bölgede ekonomik bir canlılık sağlanması gibi yapılacak yatırımların devlet veya devlete bağlı kamu kuruluşlarınca gerçekleştirilmesi gerekir. Devlet geri kalmış bölgelere hem alt yapı yatırımlarını, hem de bu bölgelere canlılık kazandıracak üretken yatırımları götürmeden bölgesel kalkınma politikasından söz etmek doğru olmayacaktır. Bu nedenle devlet geri kalmış bölgelerde ekonomik canlılığı başlatabilmek için bölgeye gidecek girişimcilere mali ve vergisel teşvik tedbirlerinin yanında bölgenin alt yapı yatırımlarını tamamlamalı ve bölgenin öncelikli ihtiyaçlarını karşılamalıdır²⁶.

1.1.6.2. Kalkınma Kutbu İlkesi

Bölgesel kalkınma politikasının ikinci ilkesi Kalkınma Kutbu ilkesidir. Kalkınma kutbu ilkesini F.Perroux şöyle tanımlamaktadır. “*Ekonomik gelişme bir ülkenin tüm bölgelerinde aynı anda başlamaz. Kalkınma için en uygun koşullara sahip belli*

²⁴ Yılmaz, “Bölgesel Politikaların Tarihsel Gelişimi ve Yeni Bir Model Olarak Kalkınma Ajansları”, s:32.

²⁵ Dinler, **Bölgesel İktisat**, s.272.

²⁶ Dinler, **Bölgesel İktisat**, s.272-273.

bölgelerde başlar ve yoğunlaşır. Bu bölgelerde belli bir yoğunluğa ulaştıktan sonra nihai etkilerle bütün ekonomiye yayılır.”

Günümüzde yalnız gelişmiş ülkelerde değil, az gelişmiş ülkelerde bile, ekonomik gelişmenin öncelikle belirli yörelerde başlaması kalkınma kutbu ilkesini ön plana çıkarmıştır. Kalkınma kutbu oluşturulurken yatırımların tüm sektörler birinden değil, bölgenin durumuna ve özelliğine göre daha hızlı verim alınabilecek sektöre ve genellikle endüstriyel sektöre yönlendirilmesi gerekmektedir. Böylelikle yörenin şartlarına ve ihtiyaçlarına göre daha başarılı bir sonuç elde edilecektir²⁷.

1.1.6.3. Halkın Katılımı İlkesi

Bölgesel kalkınma politikasının üçüncü ilkesi “Halkın Katılımı” ilkesidir. Bölgesel kalkınma politikasının başarısı bölge halkının politikalarda söz sahibi olması ile gerçekleştirilebilir. Bu politikalara halkın katılımı ile bölgesel kalkınma programlarına canlılık gelecek ve faaliyetlerin bölgede yaşayanlar tarafından denetlenmesi de sağlanacaktır. Sanayi odaları ticaret odaları, ziraat odaları, mesleki odalar, belediye meclisleri ve bölgesel kalkınma komisyonu gibi kuruluşların temsilcileri ve bölge halkı, bölgesel kalkınma politikasının hazırlanmasına ve uygulanmasına katılabileceği gibi buralara seçilecek yetkililerin seçiminde de bölge halkı söz sahibi olmasının sağlanması oldukça önemlidir.

Günümüzde ülkelerde bölgesel kalkınmayı sağlamada uygulanan faaliyetlere halkın katılımını sağlamak için bölgesel kalkınma ajansları kurulmakta ve bu ajansların yönetimleri bölgesel ya da yerel idareler tarafından seçilmektedir. Bu ajansların görevi, bölgenin potansiyelini ortaya çıkarıp, ihtiyaçlarını belirleyip bölgeye yatırımların yapılması ve kalkındırılması konusunda her türlü çalışmayı yürütmektir²⁸.

1.2. Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Politikaları

Ekonomik durumu son derece kötü olarak 1923 yılında kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nin bölgeler arası gelişme farklılıkları özellikle doğu-batı arasında açık bir şekilde görülmektedir. Bu farklılıkların giderilebilmesi amacıyla; planlı dönem

²⁷ Dinler, **Bölgesel İktisat**, s.273.

²⁸ Dinler, **Bölgesel İktisat**, s.274-275.

öncesi politikalar ve planlı dönem sonrası politikalar olarak çalışmalar yürütülmüştür.

1.2.1. Planlı Dönem Öncesi Politikalar

Türkiye'nin bölgesel kalkınma yaklaşımını, kalkınmayı topyekün kalkınma olarak amaçlayan ve plansız dönem olarak tanımlanan planlı dönem öncesi politikalar; 1923-1950 (Devletçilik Dönemi), 1950-1960 (Liberal Dönem) olarak bilinmektedir²⁹.

1923-1950 yılları arasındaki devletçilik döneminde Ankara'nın başkent olması kararı alınmış ve Anadolu'nun gelişmesi konusunda ilk ciddi adım atılmıştır. Ankara'nın başkent olması İstanbul'a yönelen göçe bir set vurmuştur. 1934 yılında yürürlüğe giren I.Beş Yıllık Sanayi Planı uygulanmış ancak bunu izleyen II.Beş Yıllık Sanayi Planı, II.Dünya Savaşı sebebiyle uygulanamamıştır. Demir çelik, tekstil gibi endüstriyel işletmelerin temelleri bu dönemlerde atılmıştır³⁰.

Liberal politikaların uygulandığı 1950-1960 yılları arasındaki Demokrat Parti İktidarı döneminde daha önce benimsenen yayılma politikalarına devam edilmiştir. Verimlilik hesaplarına bakılmadan politik nedenlerden "her ile bir fabrika" sloganı ile fabrikaların yurt içerisinde yayılmasına neden olmuştur. Bu durum kamu sektörüne ait kurulan işletmelerin yer seçiminin hatalı yapılmasından dolayı ekonomiye yük olmuştur³¹.

1.2.2. Planlı Dönem Sonrası Politikalar

Liberal dönem olarak adlandırılan 1950-1960 yılları arasında iktidar olan Demokrat Parti, ekonomik gelişmeye yön vermek amacıyla bir planlama çalışması yapmamıştır. Bu döneme tepki olarak 1960'ı izleyen yıllarda ekonomik gelişmeye beş yıllık kalkınma planları ile yön vermek üzere 30 Eylül 1960 tarihinde Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kuruldu. Beş yıllık kalkınma planlarına ise 1963 yılından itibaren başlanmıştır. Bugüne kadar devam eden dönemde on kalkınma planı

²⁹ Erdal Arslan,"Kalkınma Ajansları ve Kalkınma Ajanslarının Türkiye Ekonomisine Beklenen Katkıları" **Kamu-İş Sendikası Dergisi**, Cilt 11, Sayı:3 (2010), s.95.

³⁰ Dinler, **Bölgesel İktisat**, s.179.

³¹ Dinler, **Bölgesel İktisat**, s.183-184.

hazırlanmış planların dokuz tanesi beş yıllık iken dokuzuncu kalkınma planı ise yedi yıllık olarak uygulanmıştır³².

I. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967): Bu planda potansiyel gelişme bölgeleri, geri kalmış bölgeler ve büyük kent bölgeleri olarak üç guruba ayrılan Türkiye'deki bölgelerin kalkındırılması için geri kalmış bölgelerde yatırımların teşvik edilmesi ve bu bölgelerde yoğunlaştırılması amaçlanmıştır.

II. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972): Birinci planda bölgeler arası gelişmişlik farkını azaltmaya yönelik politikalar bu ikinci beş yıllık kalkınma planında somutlaştırılarak tekrarlanmıştır.

III. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977): İlk iki planda benimsenen bölgesel planlama görüşü terk edilerek kalkınmada öncelikli yörelerin geliştirilmesine yer verilmiştir. Bu nedenle üçüncü plan yapılanların yıkıldığı ve geri kalmış bölgelerin kalkındırılmasında önemli olan bölge planlamasını görmemezlikten gelen bir planlama anlayışına yer vermiştir³³.

IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983): Bu dönemde geçmiş dönemdeki bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltıcı politikalar eleştirilerek bunların başarılı olmadığı belirtilmiş, üçüncü planda benimsenen kalkınmada öncelikli yöre görüşü sürdürülerek Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kalkınması planlanmış ancak çözüme gidecek bir sonuç elde edilememiştir³⁴.

V. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989): Bu planda on sene önce terk edilmiş olan bölge planlaması yeniden benimsenmiş ve dördüncü beş yıllık kalkınma planındaki kalkınmada öncelikli yöreler uygulamasının devam etmesi öngörülmüştür. Bu planın ilk dört plandan ayıran önemli özelliği, Türkiye'de yerleşme merkezlerinin kademeleşmesi çalışmasına dayalı olarak on altı bölgeyi bir ayırımı benimsemiş olmasıdır. Ancak bölge fikrine yeniden dönülmesine karşın bu plan döneminde bölge planlaması ile ilgili herhangi bir çalışma yapılmamıştır³⁵.

³² Dinler, **Bölgesel İktisat**, s.184.

³³ Dinler, **Bölgesel İktisat**, s.190.

³⁴ Mahmut Yardımcıoğlu, Hilal Kocamaz ve Necdet Sezal, "Türkiye'de Günümüze Kadar İzlenen Bölgesel Kalkınma Politikaları ve Kalkınma" **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF II. Bölgesel Sorunlar ve Türkiye Sempozyumu**, (1-2 Ekim 2012), s.385.

³⁵ Dinler, **Bölgesel İktisat**, s.192-193.

VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994): Bu planda benimsenen bölge planlaması terk edilmiş, kalkınmada öncelikli yöreler uygulamasında daha ayrıntılı çalışmalar yapılabilmesi amacıyla bölge ve alt bölge bazında planlama yapma ilkesi benimsenmiştir. Ayrıca bu dönemde bölgesel politikalar oluşturulurken Avrupa Birliği'nin bölgesel politikalarının dikkate alınması gereği benimsenmiştir³⁶.

VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000): Bölgesel gelişmeye ilişkin politika ve tedbirler en geniş haliyle yedinci planda yer almıştır. Bu planda bölgesel gelişme, fiziki planlama ve metropollerle ilgili düzenlemelere yer verilmiştir. Bölgesel kalkınma projeleri yeniden gözden geçirilmiş ve “Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi, Zonguldak, Bartın, Karabük, Projesi, Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişim Projesi, Güneydoğu Anadolu Projesi, Doğu Anadolu Projesi” gibi projeler için gerekli çalışmalar başlatılmıştır³⁷. Ayrıca yedinci beş yıllık kalkınma planı ülkenin kalkınma hedeflerinin yanında demokratikleşme sürecine de yön veren temel bir belge olarak düşünülmüştür³⁸.

VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005): Sekizinci beş yıllık kalkınma planında daha önceki planlardan farklı olarak geri kalmış bölgelerin gelişmesinin sağlanabilmesi için yapılan ve yapılacak olan bölge planları ile ilgili özet bilgiler verilmiştir³⁹.

Avrupa Birliği ile yürütülen ilişkiler doğrultusunda bölge planlamasının önemli bir araç olarak görüldüğü bu planda bölgesel gelişmenin hızlandırılması adına bölgesel kalkınma ajanslarının kurulmasına yönelik mevzuat çalışmaları başlatılmıştır.

IX. Kalkınma Planı (2007-2013): 2007-2013 yılları arasını kapsayan bu dönemde hazırlanan dokuzuncu kalkınma planının vizyonu “İstikrar içinde büyüyen gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen ve AB'ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye” olarak belirlenmiştir.

Bu planda, Rekabet gücünün artırılması, istihdamın artırılması, beşeri gelişme ve sosyal dayanışmanın güçlendirilmesi, bölgesel gelişmenin sağlanması, kamu

³⁶ Dinler, **Bölgesel İktisat**, s.194.

³⁷ İsmail Sarıca, “Türkiye’de Bölgesel Gelişme Politikaları ve Projeleri” **Akdeniz İ.İ.B.F.Dergisi**, (2001), s.160-167.

³⁸ DPT, **Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı**, Karar No:374 18.07.1995, Ankara, s.20.

³⁹ Dinler, **Bölgesel İktisat**, s.199.

hizmetlerinde kalite ve etkinliğin artırılması gibi ekonomik ve sosyal gelişme eksenleri hedefleri belirlenmiştir⁴⁰.

X. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018): Onuncu kalkınma planının uzun vadeli kalkınma amacı, yeniden şekillenen dünyada ülkenin uluslararası konumunu yükselterek halkın refahını artırmaktır. Bu bağlamda 2023 yılında GSYH'nın 2 trilyon dolara, kişi başına gelirin 25 bin dolara yükseltilmesi, ihracatın 500 milyar dolara çıkarılması, işsizlik oranının yüzde 5'e düşürülmesi, enflasyonun kalıcı şekilde tek haneli rakamlara indirilmesi hedeflenmektedir. Daha güçlü bir toplum yapısına ulaşmak ve beşeri sermayeyi güçlendirmek üzere temel hak ve özgürlükler, demokratikleşme, adalet, eğitim, sağlık, istihdam, sosyal güvenlik ve kamu yönetimi gibi alanlarda politikaların uygulanmasına devam edilecektir. Ülke genelinde topyekûn kalkınmanın sağlanması için bölgesel gelişmişlik farkları azaltılacak, bölge ve şehirlerin potansiyelleri değerlendirilerek ekonomik tabanları genişletilip rekabet güçleri genişletilecektir⁴¹.

Planlı dönem sonrası politikalar neticesinde 1963-2018 yılları arasında uygulanan ve devam eden kalkınma politikaları Tablo 1.1'de özetlenmektedir.

Tablo 1.1: Dönemler İtibariyle Önerilen Bölgesel Kalkınma Politikaları

Dönemler	Bölgesel Kalkınma Politika Öneri ve Uygulamaları
Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)	<i>-Türkiye'de potansiyel gelişme bölgeleri, geri kalmış bölgeler ve büyük kent bölgeleri olmak üzere üç çeşit bölge olduğu görüşü benimsenmiştir. Geri kalmış bölgelerde yatırım yapacaklara yatırım indirimi ve gelir vergisinden indirim yapma imkânı sağlanmıştır.</i> <i>- Ekonomik faaliyetlerin daha fazla yoğunlaşmasını engellemek için metropoliten şehirler çevresinde yeni çekim ve büyüme merkezleri yaratmak amaçlanmıştır.</i>
İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)	<i>-Büyüme merkezleri (kalkınma kutupları) yaklaşımı önerilmiştir.</i> <i>-DPT bünyesinde geri kalmış Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin sorunlarına çözüm üretmek üzere "Doğu Grubu" oluşturulmuştur.</i> <i>-Organize Sanayi Bölgelerinin ülke geneline yaygınlaştırılması düşüncesi şekillenmiştir.</i>

⁴⁰ DPT, **Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı**, Karar No:877, 28.06.2006, Ankara, s.4.

⁴¹ Kalkınma Bakanlığı, **Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı**, Karar No:1041, 02.07.2013, Ankara, s.27-28.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)	<p>-Bir önceki plan çalışmaları ulusal bütünlük planına uygun olmadığı için bu planda ulusal ölçekteki yatırımlara ekonomik kriterlere göre yer belirlenmesi öngörülmüştür.</p> <p>-Kalkınmada öncelikli yöreler (KÖY)'lerin belirlenmesinde sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi çalışmalarının temel alınması öngörülmüştür.</p>
Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)	<p>-Aşağı Fırat projesinin (GAP Projesi) bir bölgesel gelişme projesi olarak başlatılması öngörülmüştür.</p> <p>-Sanayinin KÖY'lere desentralizasyonu amaçlanmıştır. Bu kapsamda KÖY'lere uygulanan teşviklerde yenilik yapılmış ve teşvikleri daha cazip hale getirmek için üç kanun çıkarılmıştır.</p>
Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)	<p>-Organize Sanayi Bölgeleri ve Küçük Sanayi Sitelerinin yaygınlaştırılması amaçlanmıştır.</p> <p>-1989 yılında GAP idaresi kurulmuş ve GAP Projesi hazırlanan master planla entegre bir bölgesel gelişme projesine dönüştürülerek uygulanmaya başlanmıştır.</p> <p>-Etki alanlarıyla 16 adet bölgesel gelişme merkezi belirlenmiştir.</p>
Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)	<p>-16 Bölgesel gelişme merkezi anlayışı terk edilerek bölge planlamasının KÖY'lere kaydırılması ilkesi benimsenmiştir.</p> <p>-Göçlerin metropol alanlardan diğer alt merkezlere kaydırılması amaçlanmıştır.</p> <p>-AB uyum süreci sebebiyle ilk kez AB bölgesel politikalarına uyum amaçlanmıştır.</p>
Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)	<p>-Bölgesel dengelerin sağlanması ana başlığı altında; bölgesel gelişme, il planlama, metropoller şeklinde düzenlemelere yer verilmiştir.</p> <p>-Bazı yöreler için 1994 "Acil Destek Programı" uygulanmıştır.</p> <p>-DAP, DOKAP, Yeşilirmak Havza Gelişim projeleri çalışmaları başlatılmıştır.</p>
Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)	<p>-Bölgelerin temel sorunları ile potansiyellerinin belirlenmesine yönelik il ve bölge planı çalışmalarına devam edileceği belirtilmiştir.</p> <p>-AB ile yürütülen ilişkiler doğrultusunda istatistiki bölge birimleri belirlenmiş, ön ulusal kalkınma planı hazırlanmış ve bölgesel kalkınma ajanslarının kurulmasına yönelik mevzuat çalışmaları başlatılmıştır.</p>
Dokuzuncu Kalkınma	<p>-Esnek, dinamik, katılımcı ve uygulanabilir nitelikte gelişme planları hazırlanması kararlaştırılmıştır.</p>

<p>Planı (2007-2013)</p>	<p><i>-Büyüme ve çevrelerine hizmet verme potansiyeli yüksek cazibe merkezleri belirlenerek; öncelikle bu merkezlerin ulaşılabilirliğinin iyileştirilmesi, fiziki ve sosyal altyapısının güçlendirilmesi belirtilmiştir.</i></p> <p><i>-Gelişme potansiyeli yüksek merkezlerde; etkin bir bölgesel ARGE altyapısı kurulmasına karar verilmiştir.</i></p>
<p>Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018)</p>	<p><i>Onuncu kalkınma planının uzun vadeli kalkınma amacı, yeniden şekillenen dünyada ülkenin uluslararası konumunu yükselterek halkın refahını artırmaktır. Bu bağlamda 2023 yılında GSYH'nın 2 trilyon dolara, kişi başına gelirin 25 bin dolara yükseltilmesi, ihracatın 500 milyar dolara çıkarılması, işsizlik oranının yüzde 5'e düşürülmesi, enflasyonun kalıcı şekilde tek haneli rakamlara indirilmesi hedeflenmektedir. Daha güçlü bir toplum yapısına ulaşmak ve beşeri sermayeyi güçlendirmek üzere temel hak ve özgürlükler, demokratikleşme, adalet, eğitim, sağlık, istihdam, sosyal güvenlik ve kamu yönetimi gibi alanlarda politikaların uygulanmasına devam edilecektir.*</i></p>

Kaynak: Fehim Bakırcı, Emine Demet Ekinci ve Tuba Şahinoğlu “Bölgesel Kalkınma Politikalarının Etkinliği: Türkiye Alt Bölgeler Bazında Uygulama”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt:18, Sayı:2, (2014), s.285-286 Not: Onuncu beş yıllık kalkınma planı ile ilgili hedefler ve politikalar özetlenerek tabloya eklenmiştir. (*) Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, **Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı**, Karar No:1041, 02.07.2013, Ankara, s.27-28

Yukarıdaki Tablo 1.1.'de özetlenen kalkınma planları değerlendirildiğinde tüm plan ve programlarda kamu yatırımlarında az gelişmiş bölgelere öncelik verilmiştir. Kamu yatırım politikalarının yanında özel sektörü bu yörelere çekmek için teşvik edici politikalar da bölgeler arası farklılıkları gidermede kullanılan kamu politikalarından olmuştur⁴².

1.3. Türkiye’de Hazırlanan Bölgesel Kalkınma Planları

Türkiye’de Cumhuriyet döneminde Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kurulmadan önce ve kurulduktan sonra bölge kalkınma planları yapılmıştır.

⁴² Fehim Bakırcı, Emine Demet Ekinci ve Tuba Şahinoğlu “Bölgesel Kalkınma Politikalarının Etkinliği: Türkiye Alt Bölgeler Bazında Uygulama”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt:18, Sayı:2, (2014), s.286.

1.3.1.Köyceğiz-Dalaman Bölge Kalkınma Planı

1957 yılında Türkiye'nin güney batısında meydana gelen depremde iller büyük hasar görmüştür. 1958 yılında OECD, Akdeniz ülkelerine bölge kalkınma planları yapmaya başlamıştır. İtalya'nın Sardinia ve Yunanistan'ın Spirus bölgeleri ile birlikte Köyceğiz – Dalaman bölgesi seçilmiştir. Başlatılan bu çalışmaların amacı, bu bölgelerin kalkındırılmasının ötesinde, bu bölgeleri bir laboratuvar gibi kullanarak buradan elde edilecek bölge ve toplum için en iyi kalkınma yöntem ve tekniklerini benzer özellik taşıyan diğer bölge ve toplumların kalkınması için kullanılmasıdır. Bu çalışmalara Tarım Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü, DSİ, Turizm Bakanlığı, Karayolları Genel Müdürlüğü, İmar ve İskân Bakanlığı ve UNESCO' da katılmıştır. Ancak birçok kuruluş arasında organizasyon kurulmasına rağmen sonuçlar uygulanamamıştır. 1960'ta DPT'nin kurulmasından sonra bu çalışmalar durdurulmuştur⁴³.

1.3.2. Doğu Marmara Bölge Kalkınma Planı

Türkiye'nin diğer bölgelerine göre daha gelişmiş bölgesi olan Marmara bölgesinde uygulanmak istenen bölgesel planlama çalışması, İstanbul çevresinde aşırı kentleşme ve merkezileşmeyi önlemek amacıyla hazırlanmıştır. İstanbul, Kocaeli, Sakarya, Bursa, Balıkesir, Tekirdağ, Edirne, Kırklareli ve Çanakkale'yi içine alan bu bölgede ilk dört ile öncelik verilmiştir. Doğu Marmara planı alt yapı yatırımlarının ekonomik bir şekilde yapılması, verimliliği ve geliri artıracak şekilde hızlı ve aşamalı bir şekilde yapılması ilkelerini benimsemiştir. Planın hedeflerinde ise; ekonomik verimliliğin yanında tarihsel ve fiziksel değerlerin korunması, İzmit ve Bursa'nın gelişmesinin desteklenmesi, İstanbul'un doğusunun batısına oranla gelişmesi konusunda daha çok desteklenmesi düşüncesi vardır⁴⁴.

1.3.3. Zonguldak Bölge Kalkınma Planı

Türkiye'nin kömür, demir ve çelik üretiminin büyük bir kısmının gerçekleştirildiği Zonguldak bölgesinde kalkınma hızı ile nüfus artışı arasında bağlantı kurmak, bölge altyapısını geliştirmek, gelir farklılığını azaltmak, tarım dışı iş imkânlarını

⁴³ Ahmet Kayan, "Türkiye'de Bölge Planlaması: Sorunlar ve Çözüm Önerileri", **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt:9, Sayı:20, (2012), s.109-110.

⁴⁴ Özgür, "Bölgesel Kalkınma", s.79

özendirmek, kamu-özel sektör yatırımlarının dengesini sağlamak gibi bölge kalkınma planı hedefleri belirlenmiştir. Zonguldak bölge kalkınma planı herhangi bir özel kuruluş kurulmadan 1963-1964 yılları arasında Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'na yürütülmüştür. 1971 yılında Zonguldak, Kilimli, Çatalağzı ve Kozlu ilçe belediyelerinin birleşmesiyle anakent (büyükşehir) yönetimi konusunda ilk örnek oluşturmuştur. Yirmi yıllık süre için uygulanması öngörülen bu bölge kalkınma planı bundan önceki planlar gibi uygulanamamıştır⁴⁵.

1.3.4. Antalya Bölge Kalkınma Planı

1960-1965 yılları arasında Antalya, Isparta ve Burdur illerini kapsayan Antalya Bölge Kalkınma Planı, DPT'nin yönetiminde Birleşmiş Milletler Kalkınma Fonu (BM-UNDP) ve Dünya Tarım ve Gıda Örgütünden (FAO) sağlanan maddi desteklerle yapılmıştır. Antalya Bölge Kalkınma Planı için yapılan çalışmalarını; Akdeniz Kalkınma Etüdü (1959), DSİ Antalya Havzası Keşif Raporu (1960) ve FAO Bölge Planlama Projesi, Antalya Bölgesi Yatırım Öncesi Araştırması (1962) olarak üç ana bölüme ayırmak mümkündür. Akdeniz Kalkınma Etüdü, arazi ıslahı ve orman köylüsünün iskân sorunlarını çözmek gibi bir amaç edinmiştir. DSİ'nin çalışmaları toprak ve su kaynaklarının gelişmesini sağlamak adına tesisler yapmak için keşif, planlama ve uygulama yapmaktır. FAO'nun çalışmaları ise Antalya, Isparta ve Burdur illerini kapsayacak şekilde olmuştur. Antalya Bölgesel Kalkınma Planının uygulanmasında, arazi mülkiyet dağılımının çok düzensiz olması ve bu sorunu gidermenin çok uzun zaman gerektirmesi gibi nedenler başarısızlığın sebeplerinden olmuştur. Önceki uygulamalarda olduğu gibi bu kalkınma planı da uygulanamamıştır⁴⁶.

1.3.5. Çukurova Bölge Kalkınma Planı

Merkezinde Türkiye'nin büyük şehirlerinden olan Adana'nın yer aldığı İçel ve Hatay illerini de kapsayan Çukurova Bölgesi, hızlı gelişen ve gelişme potansiyeli yüksek olan bir bölgedir. Çukurova bölge projesinin amacı sektörler arası yakınlaşma ile bölge gelirlerinin arttırılması konusunda yatırım alanlarının belirlenmesi ve bölge gelir dağılımının dengeli olarak gerçekleştirilmesidir. İmar ve İskân Bakanlığı ve DPT'nin işbirliği ile bölgenin kaynak envanteri çıkarılmış ve ayrıntılı bir arazi

⁴⁵ Kayan, "Türkiye'de Bölge Planlaması: Sorunlar ve Çözüm Önerileri", s.111.

⁴⁶ Kayan, "Türkiye'de Bölge Planlaması: Sorunlar ve Çözüm Önerileri", s.111-112.

kullanış planı hazırlanmıştır. Gübre, paketleme ve zeytinyağı gibi bazı projeler hazırlanmış ve hayata geçirilmiş olmasına rağmen DPT tarafından uygulamalardan kaldırılmıştır⁴⁷.

1.3.6.Keban Bölge Kalkınma Planı

Keban projesinin amacı, Doğu Anadolu Bölgesinin ekonomik gelişmesini hızlandırmak ve bölgeler arası gelişme dengesizliklerini azaltmaktır. Ayrıca bölgenin sanayi gelirinin artırılarak tarım gelirinin toplam gelirler içindeki payının azaltılması yönünde çalışmalar da projenin amaçları arasında yer almaktaydı. Keban barajının yapımının ortaya çıkardığı sorunlar ve olanaklar, Elazığ, Malatya, Bingöl ve Tunceli'den oluşan alt bölgenin ve özellikle Elazığ-Keban kısmının geleceğine bakmayı zorunlu kılmıştır. Barajın sağlayacağı elektrik enerjisi bölgenin bir bütün olarak planlanması için önemli bir fırsat olmuştur. Barajın yapımı sebebiyle sular altında kalan 20 köyün yeniden iskânı bu planda gerçekleştirilmiştir.

Keban projesine ilişkin yapılan çalışmalar İmar ve İskân Bakanlığı tarafından sürdürülmüştür. Ancak bunlara rağmen bakanlık ve DPT temsilcileri bölgede bulunmamışlardır. Bölge planlama çalışmaları 1968 yılında tamamlanmasına karşın uygulama imkânı bulamamış ve diğer planlar gibi uygulanamayan planlar arasına katılmıştır⁴⁸.

1.3.7.Güneydoğu Anadolu Bölge Kalkınma Planı (GAP-Projesi)

Cumhuriyet tarihinin en kapsamlı ve maliyetli projesi olan Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) bölgesel kalkınma planları içerisinde en etkin olarak uygulanan plan olmuştur. Fırat-Dicle Havzası ile Yukarı Mezopotamya ovalarında yer alan ve Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa ve Şırnak illerini kapsamaktadır. Projenin hedefleri ise; Güneydoğu Anadolu Bölgesinin doğal kaynaklarını değerlendirip bölge halkının gelir ve refah seviyesini yükseltmek, diğer bölgelerle arasında olan gelişmişlik farklarını azaltmak ve ulusal düzeyde ülke ekonomisine katkıda bulunmaktır. GAP 1970'lerde Fırat-Dicle Havzasında sulama ve elektrik enerjisi üretimine yönelik 22 baraj, 19 hidroelektrik santrali ile 1,8 milyon hektar alan sulama yatırımları planlamıştır. 1989 yılında hazırlanan master plan ile

⁴⁷ Özgür, "Bölgesel Kalkınma", s.80

⁴⁸ Kayan, "Türkiye'de Bölge Planlaması: Sorunlar ve Çözüm Önerileri", s.113.

tarım, sanayi, ulaştırma, eğitim, sağlık, kırsal ve kentsel altyapı yatırımlarını da kapsayan bir bölgesel kalkınma planı haline gelmiřtir⁴⁹.

GAP Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatının (BKİT) organları halk tarafından seçilen bir yerel yönetim birimi değildir. Başkanı başbakan tarafından atanan merkezi yönetime bağlı kamu görevlisidir. 1989 yılında kurulduğundan bu yana merkezi Ankara'da bulunan GAP BKİT'in merkezi 2008 yılının sonunda şanlıurfa'ya tařınmıřtır⁵⁰.

1.3.8. Yeşilirmak Havzası Kalkınma Planı

Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi Amasya, Çorum, Samsun, Tokat ve Yozgat illerini kapsamaktadır. Projede işbirliği yapmak için havza alanında yer alan il valiliklerince 1997 yılında 97/9991 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Yeşilirmak Havzası İl Özel İdareleri Hizmet Birliği kurulmuştur. Yeşilirmak ve kollarının bulunduğu havzada yağmur ve kar sularından dolayı suyun düzensiz akması sonucunda taşkınlar, erozyon ve çevre kirliliği gibi sorunlar ortaya çıkmıştır. Havzada ekolojik dengeyi bozmadan, en uygun ve ekonomik arazi kullanım planının yapılması ve doğal kaynakların takibinin ve yönetilmesinin sağlanması bu proje ile amaçlanmıştır. Bu kapsamda erozyonun önlenmesi, su kirliliğinin tespiti ve kontrolü, meraların ıslahı, orman alanlarının belirlenmesi, kentleşme ve sanayileşmenin takibi gibi planlanan gelişme konularında ortaya çıkan sorunların çözümü hedeflenmiştir. Yeşilirmak havza gelişim projesi için orta ve uzun vadeli sürdürülebilir gelişmeyi amaçlayan "Coğrafi Bilgi Sistemi Altyapısı Projesi" olarak adlandırılan bir çalışma Devlet Planlama Teşkilatınca kararlaştırılmış ve TÜBİTAK-Marmara Araştırma Merkezi'nce başlatılmıştır. Projenin uygulanması ile havzadaki çevresel sorunların çözümünün yanında bölgesel gelişme de sađlanabilecektir⁵¹.

1.3.9. Zonguldak-Bartın-Karabük Bölgesel Kalkınma Planı

Türkiye Taş Kömürü Kurumu'nun küçültülmesi ve Karabük ile Ereğli Demir-Çelik işletmelerinin özelleştirilmesi sebebiyle meydana gelen ekonomik ve sosyal

⁴⁹ GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, http://www.gap.gov.tr/site-icerik/gap_nedir.aspx. (13.01.2014 erişim tarihi)

⁵⁰ Kayan, "Türkiye'de Bölge Planlaması: Sorunlar ve Çözüm Önerileri", s.116.

⁵¹ Efdal Polat ve Levent Gökdemir, "Türkiye'de 1980 Sonrası Uygulanan Bölgesel Kalkınma Politikaları", (Edit), Metin Berber, Deniz Özyakışır ve Halil İbrahim Aydın, **Bölgesel Kalkınma Üzerine Yazılar**, Ankara, Savaş Yayınevi, 2014, s.122.

sonuçların analiz edilmesi durumu ortaya çıkmış ve bölge planı yapılmasına gerek duyulmuştur. GAP'tan sonra DPT'nin kamu-özel kesim işbirliğine dayalı olarak proje çalışmaları kapsamında “ Zonguldak-Bartın-Karabük Bölgesel Gelişme Projesi” uluslararası ihale ile gerçekleştirilmiştir. Bölgesel gelişme projesinin amaçları şu şekildedir⁵²:

- Türkiye Taş Kömürü Kurumu'nun küçültülmesi ve Karabük Demir-Çelik İşletmesinin özelleştirilmesi sonucu ortaya çıkacak ekonomik ve sosyal sonuçların analiz edilmesi,
- Özel sektörün yeni yatırım alanlarında faaliyet göstermesi için yeni yatırım alanlarını belirlemek,
- Orta ve uzun dönemde uygulanabilir bölgesel gelişme planı hazırlamak,
- Bölgede yapılabilecek yatırımların bitirilmesini sağlamaktır.

1.3.10. Doğu Karadeniz Bölgesel Kalkınma Planı (DOKAP)

Doğu Karadeniz Bölgesel Kalkınma Planı, Artvin, Bayburt, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon'u kapsamaktadır. Çalışma alanı 39.361 km² olup toplam bölge nüfusu 1997 yılında 2,91 milyondur. Doğu Karadeniz bölgesinin kalkındırılması, ülke ekonomisine katkıda bulunması, bölgenin sosyal ve çevresel ilişkilerinin güçlendirilmesi adına DPT ve Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA) ile 17 Aralık 1998'de teknik işbirliği anlaşması imzalanmıştır⁵³.

Bölgenin sermaye birikimini artırmak, bölgenin ekonomisini güçlendirmek, yeni istihdam olanakları yaratarak gelir düzeyini yükseltmek, dış göçü ve bölge içi farklılıkları azaltarak sosyal entegrasyonu ve dayanışmayı teşvik etmek, sosyal ve ekonomik faaliyetlerde çeşitliliği sağlamak ve sürdürülebilir kılmak için bölgenin çevre ve kaynak kapasitesini güçlendirmek planın hedefleri arasında yer almaktadır. Ulaşım ve iletişim altyapısının güçlendirilmesi, çok amaçlı su kaynaklarının geliştirilmesi ve yönetimi, Toprak tasarrufunda iyileştirme, yerel yönetimlerin

⁵² Polat ve Gökdemir, “Türkiye’de 1980 Sonrası Uygulanan Bölgesel Kalkınma Politikaları”, s.119.

⁵³ DPT, **Doğu Karadeniz Bölgesel Kalkınma Planı Nihai Raporu**, Cilt II, Ağustos 2000, Ankara, s.1-2

<http://www.rtb.org.tr/data/genel/rapor/Dogu%20Karadeniz%20Bolgese%20Gelisime%20Raporu%20Agustos%202000.pdf> (16.01.2015 Erişim Tarihi)

güçlendirilmesi gibi faaliyetlerde planın bölgesel gelişme stratejisi olarak belirtilmektedir⁵⁴.

1.3.11. Doğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı (DAP-Projesi)

Doğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı, 158.972 km² alanıyla ülke yüzölçümünün %20,4'ünü kapsamakta ve Ağrı, Ardahan, Bayburt, Bingöl, Bitlis Gümüşhane, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Hakkâri, Iğdır, Kars, Malatya, Muş, Tunceli ve Van illerini içine almaktadır. Bu bölge sosyal ve ekonomik olarak ülkenin geri kalmış bir bölgesidir. Kişi başına düşen gelir Türkiye ortalamasına göre oldukça düşüktür. 1990'lı yılların ortalarında iller itibariyle ülkenin gelişmişlik sıralamasında son 16 ilin 12'si bu bölgenin illeridir⁵⁵.

Plan çalışmalarındaki amaçlar ve hedefler ise,

- Bölgenin sosyo-ekonomik gelişmesini hızlandıracak politikaları uygulamak,
- Sektörel gelişmeleri hızlandırmak üzere çeşitli alanlarda incelemeler yapmak ve öncelikleri belirlemek,
- Bölgede kırsal ve kentsel gelişmeyi sağlamak için kamu yatırımlarını belirlemek, özel sektör yatırımlarını özendirici hale getirerek bölgesel gelişmeyi kamu, yerel yönetimler, özel sektör ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği içinde geliştirmek,
- Bölgedeki girişimciliği teşvik ederek “katılımcı ilkesi” çerçevesinde bu çalışmalarını gerçekleştirmek,
- Belirlenmiş yatırım konularında mevcut potansiyelin değerlendirilerek yatırımlara yön göstermek amacıyla projeler hazırlamak,
- Bölgedeki işgücü ve arz talebinin sektörel ve mekânsal analizini yapmak, insan kaynaklarının geliştirilmesi için sektörel yeni projeler belirlemek,

Şeklinde sıralanabilir⁵⁶. Büyük bir alan kapsayan Doğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planında bugüne kadar uygulama alanında önemli bir gelişme sağlanamamıştır⁵⁷.

DPT'nin sorumluluğunda Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü'nün denetimi ve koordinasyonu altında Doğu Anadolu Projesi Ana Planının

⁵⁴ DPT, **Doğu Karadeniz Bölgesel Kalkınma Planı Nihai Raporu**, s.3-4 – 3-6.

⁵⁵ DPT, **Doğu Anadolu Projesi Ana Planı Yönetici Özeti**, 2000, s.1

⁵⁶ Özgür, “Bölgesel Kalkınma”, s.81.

⁵⁷ Kayan, “Türkiye’de Bölge Planlaması: Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, s.120.

hazırlanmasında rol oynayan Atatürk, Fırat, İnönü, Kafkas ve Yüzüncü Yıl Üniversiteleridir. Bunun için, 1998 yılında çıkarılan Başbakanlık Genelgesi (98/29 sayılı) ile kamu kurum ve kuruluşlarının projeyi yürüten üniversitelere yardımcı olmaları istenmektedir⁵⁸.

1.3.12. Marmara Bölge Kalkınma Planı

17 Ağustos 1999 yılında yaşanan deprem felaketinde Kocaeli, Sakarya, Yalova, İstanbul, Bolu, Bursa ve Eskişehir illeri büyük zarar görmüştür. Özellikle Kocaeli, Sakarya ve Yalova'da depremin etkisi çok daha büyük olmuştur. Bu bölgede depremin yarattığı etkileri gidermek adına Marmara Bölge Planı hazırlanmıştır.

Planın amaçları, depremde en çok hasarı gören Kocaeli, Sakarya ve Yalova illerinden oluşan bölgede afet risklerinin de göz önünde bulundurularak yeni yerleşim alanlarının hazırlanması, kentsel büyümenin çevre ve mekan kalitesi korunarak denetim altına alınması, sosyo-ekonomik gelişmesinin belirlenmesi, şeklinde özetlenebilir. Bölge planının üç aşamada hazırlanması öngörülmektedir. Birinci aşamada birinci derecede etki gören bölgede “stratejik ön plan” hazırlanarak kamu yatırımları ile ekonomik ve sosyal yönden gelişmesi düşünülmektedir. İkinci aşamada Sakarya-Kocaeli-Yalova bölge planı hazırlanacaktır. Üçüncü aşamada ise üç ili de kapsayan bölge genelinde planların tamamlanması öngörülmektedir. Bu plan katılımcı bir yaklaşımla hazırlanacaktır. Planın sorumlusu Devlet Planlama Teşkilatı olarak belirlenmiştir⁵⁹.

1.3.13. Doğu Akdeniz Bölgesel Kalkınma Planı

Doğu Akdeniz Bölgesel Kalkınma Planı, Devlet Planlama Teşkilatı ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasında bölgesel gelişmeyi sağlamak adına yapılmış bir çalışmadır. Bölgede balıkçılık, turizm, narenciye, ulaşım ve ticaret alanlarında işbirliğinin artırılması ve bu konulardaki bölgesel kaynakların geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu plan ile hem bölgesel gelişmenin sağlanması hem de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda ilişkilerin geliştirilerek daha da güçlenmesi hedeflenmektedir. Bu plan istenilen düzeyde

⁵⁸ Dinler, **Bölgesel İktisat**, s.211.

⁵⁹ Dinler, **Bölgesel İktisat**, s.214.

uygulanabilirse Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Akdeniz Bölgesi için yeni fırsat ve imkânların doğmasına yol açabilecektir⁶⁰.

⁶⁰ Kayan, “Türkiye’de Bölge Planlaması: Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, s.122.

İKİNCİ BÖLÜM

KAFKAS ÜNİVERSİTESİNİN KURUMSAL YAPISI VE KARS İLİNİN SOSYO-EKONOMİK DURUM ANALİZİ

2.1. Kafkas Üniversitesinin Kuruluşu ve Tarihsel Gelişimi

Kafkas Üniversitesi Türkiye'nin tarihi, kültürel ve turistik açıdan önemli bir şehri olan Kars ilinde kurulmuştur. Kafkas Üniversitesi 11 Temmuz 1992 tarih ve 3837 sayılı yasayla kurulmuş bir devlet üniversitesidir. Kurucu Rektör Prof. Dr. Necdet LELOĞLU'nun atanması ile üniversite tüzel kişiliğini kazanmıştır.

Rektörlüğe bağlı olarak Fen-Edebiyat Fakültesi, Artvin Orman Fakültesi, Sarıkamış Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Fen Bilimleri Enstitüsü ve Sağlık Bilimleri Enstitüsü aynı yasayla hizmete girmiştir. Kuruluşunu müteakip önceden Atatürk Üniversitesine bağlı Veteriner Fakültesi ve Kars Meslek Yüksekokulu ile Karadeniz Teknik Üniversitesine bağlı Artvin Meslek Yüksekokulu da Kafkas Üniversitesine devredilmiştir.

Kafkas Üniversitesinin fiziksel yapılanması, 1982'de Atatürk Üniversitesine bağlı olarak kurulan Kars Veteriner Fakültesi ve Kars Meslek Yüksek Okulu ile birlikte öğrenci yurdu, misafirhane gibi birimlerin de bulunduğu Sukapı yerleşkesinin 1992'de Üniversiteye devriyle başlamıştır. Üniversite kuruluş aşamasında Kars Veteriner Fakültesi, Kars MYO ve diğer birimlere ait 8.632 m² kapalı ve 35.740 m² açık alanı ile hizmetine başlamıştır⁶¹.

Veteriner Fakültesi 20 Temmuz 1982 tarihinde yürürlüğe konan Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Atatürk Üniversitesi bünyesinde Kars Veteriner Fakültesi adı altında kurulmuş ve kurucu dekanlığına aynı yıl, Prof. Dr. Necdet LELOĞLU atanmıştır.

Kars Veteriner Fakültesi, 1985-1986 Eğitim-Öğretim yılında eğitim-öğretime başlamıştır. Bu dönemde, üç bölüm ve 11 anabilim dalına bağlı 12 bilim dalına sahip olan Fakülte, 34 öğrenciden oluşan ilk mezunlarını 1990 yılında vermiştir. Fakülte,

⁶¹ Kafkas Üniversitesi, **Stratejik Plan 2013-2017**, s.16.

11 Temmuz 1992 tarihinde yürürlüğe giren 3837 sayılı Yasa ile kurulan Kafkas Üniversitesine devredilmiştir.

Kars Meslek Yüksek Okulu, Atatürk Üniversitesi bünyesinde 19.06.1990 tarihinde kurulmuştur. 1992 yılında Hayvan Yetiştiriciliği ve Sağlığı Programı açılmış ve 11 Temmuz 1992 yılında Kafkas Üniversitesine devredilmiştir.

2.2. Kafkas Üniversitesinin Kurumsal Yapısı

Kafkas Üniversitesi bünyesinde 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılından itibaren 11 Fakülte, 3 Enstitü, 4 Yüksek Okul ve 9 Meslek Yüksek Okulu bulunmaktadır. Bu akademik birimlerden 8 Fakülte, 3 Enstitü, 4 Yüksek Okul ve 7 Meslek Yüksek Okulu Eğitim-Öğretimine devam etmektedir.

2.2.1. Fakülteler

2.2.1.1. Veteriner Fakültesi

Veteriner Fakültesi 5 Bölüm 18 Anabilim dalından oluşan bir akademik yapı içerisinde eğitim-öğretimi sürdürmektedir. Bu bölüm ve anabilim dalları aşağıda belirtilmiştir.

- Temel Bilimler Bölümü
 - Anatomi Anabilim Dalı
 - Biyokimya Anabilim Dalı
 - Fizyoloji Anabilim Dalı
 - Histoloji ve Embriyoloji Anabilim Dalı
 - Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı
- Klinik Öncesi Bilimler Bölümü
 - Farmakoloji ve Toksikoloji Anabilim Dalı
 - Mikrobiyoloji Anabilim Dalı
 - Parazitoloji Anabilim Dalı
 - Patoloji Anabilim Dalı
 - Viroloji Anabilim Dalı
- Klinik Bilimler Bölümü
 - İç Hastalıkları Anabilim Dalı
 - Cerrahi Anabilim Dalı

- Dölerme ve Suni Tohumlama Anabilim Dalı
- Doğum ve Jinekoloji Anabilim Dalı
- Gıda Hijyeni ve Teknolojisi Bölümü
 - Gıda Hijyeni ve Teknolojisi Anabilim Dalı
- Zootekni ve Hayvan Besleme Bölümü
 - Zootekni Anabilim Dalı
 - Hayvan Besleme ve Beslenme Hastalıkları Anabilim Dalı
 - Hayvancılık Ekonomisi ve İşletmeciliği Anabilim Dalı

2.2.1.2. Fen Edebiyat Fakültesi

Fen-Edebiyat Fakültesi 14 bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerden 11 tanesi faal olarak eğitim-öğretimi sürdürmektedir. Faal olan bölümler aşağıda belirtilmiştir.

- Arkeoloji Bölümü
- Batı Dilleri ve Edebiyatı Bölümü
- Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü
- Kafkas Dilleri ve Edebiyatları Bölümü
- Slav Dilleri ve Edebiyatları Bölümü
- Tarih Bölümü
- Türk Dili ve Edebiyatları Bölümü
- Kimya Bölümü
- Fizik bölümü
- Biyoloji Bölümü
- Matematik Bölümü

2.2.1.3. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 12.08.1998 tarihinde kurulmuştur. Fakültede 5 bölüm bulunmaktadır. Aşağıda belirtilen bu bölümlerden Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünün öğrencisi bulunmamakta, diğer dört bölüm faal olarak eğitim-öğretimine devam etmektedir.

- İktisat
- İşletme
- Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
- Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler

- Uluslararası Ticaret ve Lojistik

2.2.1.4. Eğitim Fakültesi

Eğitim Fakültesi 1998 yılında kurulmuştur. Fakültede 7 bölüm bulunmaktadır. Bu bölümlerden 3 tanesi faal olarak eğitim-öğretimine devam etmektedir. Faal olan bölümler aşağıda belirtilmiştir.

- Eğitim Bilimleri Bölümü
- İlköğretim Bölümü
- Türkçe Eğitimi Bölümü

2.2.1.5. Tıp Fakültesi

Tıp Fakültesi 2000 yılında kurulmuştur. Fakültede 3 bölüm bulunmaktadır. Bu bölümler faal olarak eğitim-öğretimine devam etmektedir. Faal olan bölümler aşağıda belirtilmiştir.

- Temel Tıp Bilimleri Bölümü
- Dahili Tıp Bilimleri Bölümü
- Cerrahi Tıp Bilimleri Bölümü

2.2.1.6. İlahiyat Fakültesi

İlahiyat Fakültesi 24.10.2011 tarihinde kurulmuştur. Fakültede Temel İslam Bilimleri, Felsefe ve Din Bilimleri, İslam tarihi ve Sanatları Bölümü ve ilköğretim Din kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi olarak 4 bölüm bulunmaktadır. İlahiyat Fakültesi 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılında toplam 202 öğrenci ile eğitime başlamıştır.

2.2.1.7. Mühendislik - Mimarlık Fakültesi

Mühendislik - Mimarlık Fakültesi 2010 yılında kurulmuştur. Fakültede 9 bölüm bulunmaktadır. Bu bölümlerden 4 tanesi faal olarak eğitim-öğretimine devam etmektedir. Faal olan bölümler aşağıda belirtilmiştir.

- Kimya Mühendisliği
- Biyomühendislik
- Makine Mühendisliği

- Gıda Mühendisliği

2.2.1.8.Sağlık Bilimleri Fakültesi

Sağlık Bilimleri Fakültesi 23.05.1995 tarihinde kurulmuştur. Fakültede 4 bölüm bulunmaktadır. Bu bölümlerden 2 tanesi faal olarak eğitim-öğretimine devam etmektedir. Faal olan bölümler aşağıda belirtilmiştir.

- Ebelik
- Hemşirelik

Kafkas Üniversitesi bünyesinde kurulan öğretim üyesi almaya başlayan ancak öğrencisi olmayan fakülteler aşağıda belirtilmiştir.

- Diş Hekimliği Fakültesi
 - Klinik Bilimler Bölümü
 - Temel Bilimler Bölümü
- Sarıkamış Turizm Fakültesi
 - Turizm İşletmeciliği Bölümü
 - Turizm Rehberliği Bölümü
 - Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü
 - Rekreasyon Yönetimi Bölümü
- Güzel Sanatlar Fakültesi

2.2.2 Enstitüler

2.2.2.1. Fen Bilimleri Enstitüsü

Fen Bilimleri Enstitüsünde aşağıda belirtilen lisansüstü programlar bulunmaktadır.

- Biyoloji Anabilim Dalı (Yüksek Lisans, Doktora)
- Fizik Anabilim Dalı (Yüksek Lisans, Doktora)
- Kimya Anabilim Dalı (Yüksek Lisans, Doktora)
- Matematik Anabilim Dalı (Yüksek Lisans, Doktora)
- İlköğretim Anabilim Dalı (Yüksek Lisans)

2.2.2.2. Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Sağlık Bilimleri Enstitüsünde aşağıda belirtilen lisansüstü programlar bulunmaktadır.

- Anatomi Anabilim Dalı (Yüksek Lisans, Doktora)
- Besin Hijyeni ve Teknolojisi Anabilim Dalı (Yüksek Lisans, Doktora)
- Biyokimya Anabilim Dalı (Yüksek Lisans, Doktora)
- Cerrahi Anabilim Dalı (Yüksek Lisans, Doktora)
- Doğum ve Jinekoloji Anabilim Dalı (Yüksek Lisans, Doktora)
- Dölerme ve Suni Tohumlama Anabilim Dalı (Yüksek Lisans, Doktora)
- Farmakoloji Anabilim Dalı (Yüksek Lisans, Doktora)
- Fizyoloji Anabilim Dalı (Yüksek Lisans, Doktora)
- Hayvan Besleme ve Beslenme Hastalıkları Anabilim Dalı (Yüksek Lisans, Doktora)
- Histoloji ve Embriyoloji Anabilim Dalı (Yüksek Lisans, Doktora)
- İç Hastalıkları Anabilim Dalı (Yüksek Lisans, Doktora)
- Mikrobiyoloji Anabilim Dalı (Yüksek Lisans, Doktora)
- Parazitoloji Anabilim Dalı (Yüksek Lisans, Doktora)
- Pataloji Anabilim Dalı (Yüksek Lisans, Doktora)
- Zootekni Anabilim Dalı (Yüksek Lisans, Doktora)

2.2.2.3. Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Bilimler Enstitüsünde aşağıda belirtilen lisansüstü programlar bulunmaktadır.

- Tarih Anabilim Dalı (Yüksek Lisans, Doktora)
- İngiliz Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı (Yüksek Lisans)
- Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı (Yüksek Lisans)
- Rus Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı (Yüksek Lisans)
- Azerbaycan Türkçesi ve Edebiyatı Bilim Dalı (Yüksek Lisans)
- Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı (Yüksek Lisans)
- Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı (Yüksek Lisans)
- İktisat Anabilim Dalı (Yüksek Lisans, Doktora)
- İşletme Anabilim Dalı (Yüksek Lisans, Doktora)
- Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı (Yüksek Lisans)
- İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi (Yüksek Lisans)
- Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı (Yüksek Lisans)
- Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı (Yüksek Lisans)
- İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı (Yüksek Lisans)

- İşletme Anabilim Dalı Tezsiz Yüksek Lisans Programı
- İnsan Kaynakları Yönetimi Tezsiz Yüksek Lisans Programı

2.2.3. Yüksekokullar

2.2.3.1. Sarıkamış Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu

Sarıkamış Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu 3 bölümden oluşmaktadır. Aşağıda belirtilen bu bölümler faal olarak eğitim-öğretimine devam etmektedir.

- Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği
- Spor Yöneticiliği
- Antrenörlük Eğitimi

2.2.3.2. Yabancı Diller Yüksekokulu

Yabancı Diller Yüksekokulu 2010 yılında kurulmuştur. Yüksekokul, İngilizce hazırlık eğitimi vermektedir.

2.2.3.3. Devlet Konservatuarı

Devlet Konservatuarı 26.09.2003 tarihinde kurulmuştur. Konservatuarda 3 bölüm bulunmaktadır. Bu bölümlerden 2 tanesi faal olarak eğitim-öğretimine devam etmektedir. Faal olan bölümler aşağıda belirtilmiştir.

- Müzik Bölümü
- Geleneksel Türk Müziği Bölümü

2.2.4. Meslek Yüksekokulları

2.2.4.1. Kağızman Meslek Yüksekokulu

Kağızman Meslek Yüksekokulu 1997 yılında kurulmuştur. Yüksekokulda 7 bölüm bulunmaktadır. Bu bölümlerden 6 tanesi faal olarak eğitim-öğretimine devam etmektedir. Faal olan bölümler aşağıda belirtilmiştir.

- Bilgisayar Teknolojileri Bölümü
- Büro Hizmetleri ve Sekreterliği Bölümü
- Dış Ticaret Bölümü
- Finans Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü
- Muhasebe ve Vergi Bölümü

- Yönetim Organizasyon Bölümü

2.2.4.2. Kars Meslek Yüksekokulu

Kars Meslek Yüksekokulu 4 bölümden oluşmaktadır. Aşağıda belirtilen bu bölümlerden 3 tanesi faal olarak eğitim-öğretimine devam etmektedir.

- Bitkisel ve Hayvansal Üretim Bölümü
- Gıda İşleme Bölümü
- Veterinerlik Bölümü

2.2.4.3. Sarıkamış Meslek Yüksekokulu

Sarıkamış Meslek Yüksekokulu 25.08.2005 tarihinde kurulmuştur. Yüksekokulda 6 bölüm bulunmaktadır. Bu bölümlerden 3 tanesi faal olarak eğitim-öğretimine devam etmektedir. Faal olan bölümler aşağıda belirtilmiştir.

- Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü
- Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü
- Yönetim ve Organizasyon Bölümü

2.2.4.4. Atatürk Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu

Atatürk Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu 13.04.2007 tarihinde kurulmuştur. Yüksekokulda 3 bölüm bulunmaktadır. Aşağıda belirtilen bu bölümler faal olarak eğitim-öğretimine devam etmektedir.

- Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü
- Tıbbi Hizmetler ve Teknikleri Bölümü
- Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü

2.2.4.5. Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu

Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu 13.04.2007 tarihinde kurulmuştur. Yüksekokulda 11 bölüm bulunmaktadır. Bu bölümlerden 8 tanesi faal olarak eğitim-öğretimine devam etmektedir. Faal olan bölümler aşağıda belirtilmiştir.

- Büro Hizmetleri ve Sekreterlik Bölümü
- Finans Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü
- Görsel-İşitsel Teknikler ve Medya Yapımcılığı Bölümü
- Muhasebe ve Vergi Bölümü

- Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü
- Pazarlama ve Reklamcılık Bölümü
- Seyahat-Turizm ve Eğlence Hizmetleri Bölümü
- Yönetim ve Organizasyon Bölümü

2.2.4.6. Kazım Karabekir Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu

Kazım Karabekir Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu 29.05.2012 tarihinde kurulmuştur. Yüksekokulda 6 bölüm bulunmaktadır. Bu bölümlerden 5 tanesi faal olarak eğitim-öğretimine devam etmektedir. Faal olan bölümler aşağıda belirtilmiştir.

- El Sanatları Bölümü
- Elektrik ve Enerji Bölümü
- Bilgisayar Teknolojileri Bölümü
- Makine ve Metal Teknolojileri Bölümü
- Malzeme ve Malzeme İşleme Teknolojileri Bölümü

2.2.4.7. Susuz Meslek Yüksekokulu

Susuz Meslek Yüksekokulu 12.07.2012 tarihinde kurulmuş ve aynı yıl Maliye, Sağlık Kurumları İşletmeciliği, Adalet, Harita ve Kadastro ve Raylı Sistemler İşletmeciliği programları açılmıştır. Kurumsal yapılanmasını tamamlayamadığından sadece Maliye bölümünde 2014 yılında eğitim-öğretime başlanabilmektedir.

2.2.5. Araştırma ve Uygulama Merkezleri

Kafkas Üniversitesinde faal durumda aşağıda isimleri belirtilen 17 Araştırma ve Uygulama Merkezi bulunmaktadır.

- Arıcılığı Geliştirme Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Ehlîbeyt Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Engelli Sorunlarını Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Ebu'l Hasan Harakani Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Hayvancılık Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Kadın Sorunlarını Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Kafkasya ve Orta Asya Araştırma Merkezi
- Kuş Bilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Araştırma ve Uygulama Merkezi

- Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Stratejik Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Sürekli Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Türk Halk Bilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Uzaktan Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Yaban Hayatı Koruma, Kurtarma, Rehabilitasyon Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Zootonik Hastalıklar Araştırma ve Uygulama Merkezi

2.3. Kafkas Üniversitesinin Misyonu ve Vizyonu

Kurumların misyonları ve vizyonları onlarla ilgili genel bir çerçeve sunmaktadır. Buradan hareketle çalışmanın bu kısmında Kafkas Üniversitesinin misyonuna ve vizyonuna yer verilmiştir.

2.3.1. Kafkas Üniversitesinin Misyonu

“Kültürel ve evrensel değerlere bağlı, insan haklarına saygılı, demokrasiye ve hukukun üstünlüğüne inanan; bilim, teknoloji, kültür ve sanata ulusal uluslararası seviyede katkı yapabilecek; girişimci üretken, sorgulayıcı, rekabetçi, sosyal gelişime açık ve etik değerlere sahip vatansever bireyler yetiştirerek, bölgesel ulusal ihtiyaçlar temelinde toplumun yaşam kalitesinin yükselmesi için çalışmaktır. Bir bölge üniversitesi olarak, yerel unsurları ulusal ve evrensel değerlerle buluşturmak ve özellikle de, Orta Asya ve Kafkasya ülkeleri ile ülkemiz arasında bilgi ve insan kaynağı gibi konularda etkileşimi ve dolaşımı üstlenecek bir köprü olmaktadır”⁶² biçiminde ifade edilmiştir.

2.3.2. Kafkas Üniversitesinin Vizyonu

“Türkiye’de ve dünyada eğitim-öğretim, araştırma-uygulama kalitesi ile önde gelen üniversiteler arasında yer alan, kurumsal kültürü ve kimliği güçlü mensubu olmaktan övünç duyulan üniversite, sanayi ve toplum düzeyinde bölgesel işbirliğini geliştirme konusunda öncü olan, ulusal ve uluslararası bilim ve teknoloji dünyası ile örgütsel bağları gelişmiş, ilimiz ve bölgemiz başta olmak üzere ülkemizin sorunlarını çözmeye yönelik olarak, eğitim araştırma, turizm ve hizmet üretiminde aktif rol alan bilim, teknoloji, kültür ve sanat alanındaki çalışmalarıyla ülkemizin gelişimine

⁶² Kafkas Üniversitesi, **Stratejik Planı 2013-2017**, s.34

katkıda bulunan dünyayla entegrasyonu gerçekleştirmiş bir bölge üniversitesi olmak”⁶³ biçiminde ifade edilmiştir.

2.4. Kafkas Üniversitesinin Niceliksel Durumu

Kafkas Üniversitesinde akademik personel, idari personel, işçi ve öğrenci sayıları aşağıda gösterilmektedir⁶⁴.

Tablo 2.1: 2015 Yılı İtibariyle Akademik Personel Sayısı

Unvanı	Üniversite Kadrosunda Olanlar	Yabancı Uyruklu	TOPLAM
Profesör	70	5	75
Doçent	42	9	51
Yrd.Doç.	268	7	275
Öğr.Gör.	114	7	121
Uzman	16	-	16
Okutman	36	-	36
Arş.Gör.	279	-	279
GENEL TOPLAM	825	28	853

Kaynak: Kafkas Üniversitesi Personel Daire Başkanlığı 2015 Yılı Faaliyet Raporu

Tablo 2.1.’ e göre, 380 kadrolu, 21 yabancı uyruklu öğretim üyesi, 445 kadrolu ve 7 yabancı uyruklu Öğretim Görevlisi ile Uzman, Okutman ve Araştırma görevlisi personel bulunmaktadır. Kafkas Üniversitesinde 825 kadrolu, 28 yabancı uyruklu olmak üzere toplam 853 öğretim elamanı bulunmaktadır.

⁶³ Kafkas Üniversitesi, **Stratejik Planı 2013-2017**, s.34

⁶⁴ Kafkas Üniversitesi, **2014 Yılı İdare Faaliyet Raporu**, ss.1-24

Tablo 2.2: 2015 Yılı İtibariyle İdari Personel ve Sürekli İşçi Sayıları

Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	TOPLAM
Genel İdare Hizmetleri	232	179	411
Sağlık Hizmetleri	88	174	262
Teknik Hizmetler	84	40	124
Din Hizmetleri	1	1	2
Yardımcı Hizmetler	30	25	55
Sürekli İşçiler	29	-	29
GENEL TOPLAM	464	419	883

Kaynak: Kafkas Üniversitesi Personel Daire Başkanlığı 2015 Yılı Faaliyet Raporu

Tablo 2.2. ye göre Kafkas üniversitesi idari personel sayıları ise genel idare hizmetleri, sağlık hizmetleri, teknik hizmetler, din hizmetleri ve yardımcı hizmetler sınıfı olmak üzere toplam 435 dir. Ayrıca sürekli işçiler olarak görev yapan personel ise toplam 29 dur. Kafkas Üniversitesinin genel olarak toplam idari personel ve sürekli işçi sayısı 464 dür.

Tablo 2.3: Yıllara Göre Ön Lisans ve Lisans Öğrenci Sayıları (Yıl Sonları İtibariyle)

Birim Adı	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015
Eğitim Fakültesi	1834	1815	1974	2104	2155	2323	2900
Veterinerlik Fakültesi	519	516	523	550	577	563	657
Fen Edebiyat Fakültesi	2208	2331	2371	2370	2333	2430	2541
İktisadi ve İdari Birimler Fakültesi	1232	1463	1321	1581	1783	1121	1910
Tıp Fakültesi	116	124	120	112	149	143	133
Diş Hekimliği Fakültesi	-	-	-	-	-	-	-
Mühendislik - Mimarlık Fakültesi	-	-	-	-	39	131	232
İlahiyat Fakültesi	-	-	-	-	202	518	739
Güzel Sanatlar Fakültesi	-	-	-	-	-	-	-
Sarıkamış Turizm Fakültesi	-	-	-	-	-	-	-
Sarıkamış BESYO	225	362	561	633	738	826	856
Kars Sağlık Yüksekokulu*	731	720	735	697	780	837	801
Yabancı Diller Yüksekokulu	-	-	-	-	-	-	-
Devlet Konservatuarı	51	71	65	54	70	89	128
Kağızman MYO	1131	1116	929	851	806	862	860
Sosyal Bilimler MYO	967	1044	989	837	860	1006	1043
Kars MYO	707	746	599	495	172	269	388
Atatürk Sağlık Hizmetleri MYO	620	781	824	788	953	1367	1871
Sarıkamış MYO	236	392	426	368	390	383	445
Susuz MYO	-	-	-	-	-	-	62
Kazım Karabekir Teknik Bilimler MYO	-	-	-	-	437	475	478
GENEL TOPLAM	10577	11481	11437	11440	12444	13343	16044

Kaynak: Kafkas Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı <http://www.kafkas.edu.tr/oidb/TR/sayfa3272.aspx> (18.06.2015). (*) Kars Sağlık Yüksekokulu'nun ismi 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılında Sağlık Bilimleri Fakültesi olarak değiştirilmiştir.

Tablo 2.3.'e göre Kafkas Üniversitesinin önlisans ve lisans öğrenci sayılarına baktığımızda 2011-2012 eğitim-öğretim yılına kadar rutin şekilde artış olduğu görülmektedir. Ancak 2011-2012 Eğitim-Öğretim yılında öğrenci sayısında bir azalma görülmektedir. 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılında öğrenci sayısında tekrar bir artış görülmektedir.

Tablo 2.4 Yıllara Göre Yüksek Lisans ve Doktora Öğrenci Sayıları

BİRİM ADI	2008 2009		2009- 2010		2010-2011		2011- 2012		2012- 2013		2013- 2014		2014- 2015	
	Y.Lisans	Doktora	Y.Lisans	Doktora	Y.Lisans	Doktora	Y.Lisans	Doktora	Y.Lisans	Doktora	Y.Lisans	Doktora	Y.Lisans	Doktora
Fen Bilimleri Enstitüsü	183	30	88	30	135	34	139	35	174	34	219	36	239	38
Sosyal Bilimler Enstitüsü	245	-	231	-	291	4	291	7	322	9	357	11	513	9
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	48	67	63	49	95	70	95	64	67	46	79	39	118	33
TOPLAM	476	97	382	83	521	111	525	106	563	89	655	86	870	80
	573		465		632		631		652		741		950	

Kaynak: Kafkas Üniversitesi Sağlık, Sosyal ve Fen Bilimleri Enstitüleri Öğrenci İşleri İstatistikleri,2014

Tablo 2.4'e göre Kafkas Üniversitesinin lisansüstü öğrenci sayıları ise yıllara göre değişiklik göstermiştir. Fen, Sosyal ve Sağlık Bilimleri Enstitülerinin lisansüstü öğrenci sayıları her yıl artarak 2014-2015 eğitim öğretim yılında toplam 950 öğrenciye ulaşmıştır.

2.5. Kafkas Üniversitesinin Swot Analizi

Swot Analizi, kurumların rekabet gücü, sektördeki konumu, piyasadaki dış tehditlerin varlığı gibi iç ve dış değerlendirmelerin yapılabildiği en etkili değerlendirme yöntemlerindedir. Strateji ve konumlanma açısından başvurulan bir yöntem olan SWOT analizi, firma, kurum, örgüt gibi organizasyonların iç ve dış

durumunun incelenip değerlendirildiği bir analiz uygulamasıdır⁶⁵. SWOT, aşağıdaki İngilizce kelimelerin baş harflerinden oluşturulmuştur.

- S:** Strength (Organizasyonun güçlü/üstün yönlerinin tespit edilmesi)
- W:** Weakness (Organizasyonun zayıf/güçsüz yönlerinin tespit edilmesi)
- O:** Opportunity (Organizasyonun sağladığı fırsatları ifade eder)
- T:** Threat (Organizasyon içinde bulunduğu tehdit/tehlikeleri ifade eder)

2.5.1. Kafkas Üniversitesinin Güçlü Yönleri

Kafkas üniversitesinin güçlü yönleri aşağıda belirtilmiştir⁶⁶.

- Dinamik, genç akademik bir kadro ile özverili idari personelin olması
- Özerk bütçe,
- İç denetim raporları ile iç kontrol standartları uyum eylem planının varlığı,
- Üst yönetim ile uyumlu çalışma prensibi,
- Akademik birimler arası işbirliği,
- Bazı sektörlerle yakın işbirliği ve uygulama alanının mevcudiyeti,
- Araştırma alanlarının çeşitliliği ve yüksek potansiyeli,
- Yurtiçinde ve yurtdışında birçok üniversite ile işbirliğinin mevcudiyeti,
- Üniversitenin jeopolitik ve stratejik bir konumda olması,
- Geniş ve yapılaşmaya uygun yerleşkelerin mevcut olması,
- Hazırlık sınıflarının mevcudiyeti,
- İşlevsel öğrenci kulüplerinin varlığı,
- İstihdam potansiyeli yüksek eğitim programlarının varlığı,
- Kalite güvencesi çalışmalarının başlaması,
- Lisansüstü eğitim imkanlarının bulunması,
- Öğrenci-öğretim elemanı ilişkilerinin yüksek düzeyde olması,
- Üniversitenin kültürel ve tarihi zenginliği olan bölgede olması,
- Öz gelirlerin mevcudiyeti.

⁶⁵ <http://wiki.ilkon.com/temsilci-egitimleri/SWOT-Analizi-nedir.html> (05.12.2013)

⁶⁶ Kafkas Üniversitesi, **Stratejik Planı 2013-2017**, s.31

2.5.2. Kafkas Üniversitesinin Zayıf Yönleri

Kafkas Üniversitesinin zayıf yönleri aşağıda belirtilmiştir⁶⁷.

- Bilimsel araştırma teşvik ve alt yapısının yetersizliği,
- Personele yönelik yeterli hizmet içi eğitimin verilememesi,
- Personelin mevzuat bilgi eksikliği,
- Yeterli ve yetkin idari personel azlığı,
- Dağınık yerleşke ve yerleşkenin tamamlanamaması,
- Sosyal donatıların yetersizliği,
- Rekreatif alanların olmaması,
- Coğrafi ve iklim koşullarının personel ve öğrencinin tercihi açısından dezavantaj oluşturması,
- Mali kaynakların yetersizliği,
- Teşvik edici performans uygulamalarının olmaması,
- Kurumsallaşmanın istenilen düzeyde olmaması,
- Mezun takip sisteminin olmaması,
- Özel sektörün üniversiteye desteğinin yetersiz olması,
- Öğrenci barınma imkânlarının yetersizliği,
- Tanıtım ve halkla ilişkiler faaliyetlerinin yetersizliği,
- Akademik öz değerlendirmenin sistematik olarak yapılanmaması,
- Dış paydaşlarımızla olan ilişkilerin zayıflığı,
- Lojman ve sosyal donatının genel olarak yetersiz kalması,
- Yetersiz sayıda teknik ve yardımcı teknik personel.

2.5.3. Kafkas Üniversitesinin Fırsatları

Kafkas Üniversitesinin fırsatları aşağıda belirtilmiştir⁶⁸.

- Ülkenin AB uyum sürecinde olması,
- Devam eden inşaatlarda yeni teknolojilerin kullanılabilirliği,
- Hayvancılık ve sağlık alanında hizmet veren hastane, laboratuvar vb. birimlerin varlığı,
- Uluslararası işbirliği potansiyelinin varlığı,
- Kafkasya ve Orta Asya'ya yönelik misyon yüklenmiş olması,

⁶⁷ Kafkas Üniversitesi, **Stratejik Planı 2013-2017**, s.31

⁶⁸ Kafkas Üniversitesi, **Stratejik Planı 2013-2017**, s.32

- Son yıllarda mesleki eğitime verilen önemin artması,
- Bölgenin tarihi ve kültürel zenginliği,
- Üniversitenin yüksek araştırma potansiyeline sahip bir bölgede yer almış olması,
- Uygulama alanlarının çeşitliliği,
- Kalkınmada eğitimin rolü ve öneminin artması,
- Avrupa ülkelerinde yetişmiş insan gücünün yaşlanması,
- Cumhuriyetimizin 100. yılına ait perspektifin varlığı,
- Bölgesel işbirliğinin artması (Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu, Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı, Kars-Iğdır-Nahçıvan-İran Demiryolu)
- Mevcut teknolojik alt yapının gelişmeye açık olması,
- Bölge illerinin ve komşu ülkelerin ileri sağlık hizmetine ihtiyaç duymaları,
- Bölgenin kış ve inanç turizmi potansiyelinin yüksek olması,
- Bölgesel tescillenmiş uluslararası statülü doğal yaşam alanlarının mevcut olması.

2.5.4. Kafkas Üniversitesinin Tehditleri

Kafkas Üniversitesinin karşılaşılabileceği tehditleri aşağıda belirtilmiştir⁶⁹.

- Yetişmiş akademik ve idari personelin üniversiteden ayrılma eğilimi,
- Finansal kaynakların yetersizliği ve zamanında ödeneklerin açılmaması,
- Öğrencilerin ÖSYM puanlarının düşük olması,
- Şehrin gelişmişlik düzeyinin düşük olmasından kaynaklanan dezavantajlar,
- Yetersiz sayıda idari ve akademik kadro tahsisi,
- Sınavsız geçişle öğrenci alan programların mevcudiyeti,
- AR-GE çalışmaları için destek verecek sanayi kuruluşlarının bölgede yeterince bulunmaması,
- Yeni açılan akademik birimlere öğretim elamanı teminindeki güçlükler,
- Çeşitli nedenlerle birçok öğrencinin üniversiteden ayrılma eğiliminde olması,
- İnşaat sezonunun kısa oluşu ve buna rağmen ödeneklerin geniş bir takvime yayılmış olması.

⁶⁹ Kafkas Üniversitesi, **Stratejik Planı 2013-2017** s.32

2.6. KARS İLİ SOSYO-EKONOMİK DURUM ANALİZİ

2.6.1. Kars İlinin Kısa Tarihi

Kars ili Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan ve karasal iklimi sebebiyle Türkiye'nin en soğuk illerinden biridir. Şehrin adı bir Türk boyu olan ve M.Ö 130-127 yıllarında Kafkaslardan gelerek Kars çevresine yerleşen Karsaklardan gelmektedir. Yapılan arkeolojik çalışmalara göre Kars şehri Yontma Taş Çağından (M.Ö.13000-10000) itibaren kesintisiz olarak iskân görmüştür. Kars, 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşından sonra 40 yıl Rus egemenliğinde kalmıştır⁷⁰. 1918'de 40 yıldan sonra tekrar Osmanlı topraklarına dâhil edilen şehir, kısa süre sonra kaybedilmiştir. 30 Ekim 1920'de Türk kuvvetleri tarafından alınan Kars, bu dönemde Gazi unvanı almıştır.

2.6.2. Sosyo-Ekonomik Durum

Kars idari olarak 8 ilçe, 2 belde ve 379 köyden oluşmaktadır. 2000 yılında 325.016 olan kent nüfusu bu dönemden itibaren günümüze gelene kadar önemli ölçüde bir düşüş eğilimi sergilemiştir.⁷¹ Bu düşüş eğilimini 2010 yılından itibaren aşağıdaki tablodan da açıkça gözlemlemek mümkündür.

Tablo 2.5 Kars'ın Nüfus Değişimi, 2010-2015

Yıl	Kars Nüfusu
2010	301.766
2011	305.755
2012	304.821
2013	300.874
2014	296.466
2015	292,660

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS), 2015

Tabloya göre 2010 yılında 301.766 olan kent nüfusu dikkate alındığında, 2015'e gelene kadar yaklaşık 25.000'den fazla kişilik bir nüfus kaybının olduğu görülmektedir.

Kars'ın nüfusundaki bu düşüşün temel sebebi son yıllarda Kars'tan özellikle İstanbul, İzmir ve Ankara gibi büyük kentlere doğru gerçekleşen göç hareketleridir. Bu durumun boyutlarını aşağıdaki tablodan açıkça görmek mümkündür.

⁷⁰ Kars Valiliği, *Kars İli Kültür Envanteri 2009*, Kars 2009, s.2.

⁷¹ Deniz Özyakışır, *Göç Kuram ve Bölgesel Bir Uygulama*, Nobel Yayınevi, Ankara, 2013, s.114.

Tablo 2.6: Kars'taki Göç Hareketleri

İl/Bölge	Yıl	Nüfusu	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı (%)
KARS	2008	312.128	8.855	17.726	-8.871	-28,4
	2009	306.536	9.028	15.660	-6.632	-21,6
	2010	301.766	9.906	16.657	-6.751	-22,3
	2011	305.755	10.654	16.376	-5.722	-18,7
	2012	304.821	9.706	16.185	-6.479	-21,0
	2013	300.874	11.046	18.072	-7.026	-23,1
	2014	296.466	10.280	20.020	-9.740	-32,3
	2015	292.660	11.328	19.809	-8.481	-28,5

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sisteminden (ADNKS) araştırmacı tarafından derlenmiştir. **Not:** Ülke içerisinde gerçekleşen iller arası göç oranları TÜİK tarafından 2008 yılından itibaren yayımlandığı için veriler, 2008 yılından itibaren verilmiştir.

Kars'ta gerçekleşen göçün arka planında; ekonomi (yoksulluk, işsizlik, gelir dağılımı adaletsizliği, tarım ve hayvancılığın istikrarsız seyri vb.), eğitim-sağlık alanındaki sorunlar, yetersiz altyapı, ulaşım, sosyal yaşamın yetersizliği, iklim koşullarının getirdiği zorluklar ve güvenlik gibi faktörlerin yer aldığını söylemek mümkündür.⁷²

Kars ilinde sağlık hizmetlerine bakıldığında Kafkas Üniversitesi bünyesindeki Tıp Fakültesi Araştırma Hastanesi ve Kars Harakani Devlet Hastanesi olmak üzere sadece iki hastanenin mevcut olduğu görünmektedir. Ayrıca 7 ilçenin sadece 4 tanesinde hastane bulunmaktadır. İl genelinde herhangi bir özel hastane bulunmamaktadır. Sağlık hizmetlerinin sunumunda sağlık personelinin nitelik ve nicelik bakımından yetersiz olmasının yanı sıra, mevcut hastanelerin makine, ekipman, cihaz vb. araç gereç açısından da oldukça yetersiz olduğu söylenebilir. Özellikle ciddi boyutlardaki tahlil ve tedavilerin yapılamaması ve hastaların doğrudan Erzurum'daki hastanelere sevk edilmesi adeta rutin bir uygulamaya dönüşmüş ve sağlık alanında Erzurum'a tam bir bağımlılık hali söz konusu olmuştur.

Kars Merkez İlçesinde 3 tane (Kars Devlet Hastanesi, Kafkas Üniversitesi Hastanesi ve Askeri Hastane olmak üzere), Sarıkamış, Kağızman, Digor ve Selim İlçelerinde birer tane Devlet Hastaneleri olmak üzere toplam 7 tanedir. İl Sağlık Müdürlüğünden edinilen veri ve bilgilere göre Akyaka, Susuz ve Arpaçay İlçelerinde İlçe Devlet

⁷² Özyakışır, **Göç Kuram ve Bölgesel Bir Uygulama**, s.114.

Hastaneleri bulunmamaktadır. Bu durum ilçe sakinlerinin sağlık ihtiyaçlarını yaşadıkları yerlerde karşılayamamalarına yol açmaktadır.

Kars ilinde bulunan hekim sayılarına bakıldığında son dört yıl içerisinde bir artış gözlenmekte ancak bunun yeterli olmadığı düşünülmektedir. Bölgeye gelen hekimlerin buradan hemen ayrılmaması için burada kalmalarını cazip hale getirecek yollar bulunmalıdır. Hekimlerin burada ihtiyaç duydukları sosyal donatıların karşılanarak ve gerekli gördükleri eğitim, kültür ve turizm faaliyetlerinin ilde teminin sağlanması önem taşımaktadır.

Kars ilindeki eğitim hizmetlerine bakıldığında, okul öncesi eğitim tüm Türkiye’de olduğu gibi Kars’ta da hem derslik hem de öğrenci sayısı olarak arttığı gözlenmektedir. Ancak bu gelişmenin köylere ne şekilde yansıdığına ilişkin sağlıklı veri bulunmamaktadır. Türkiye genelinde olduğu gibi Kars’ta da okur-yazar oranında küçük de olsa bir artış gözlenmektedir.

Kars İlinde ilk ve ortaokul okullaşma oranlarına bakıldığı zaman kız ve erkek çocukların okullaşma oranlarının birbirine çok yakın ve benzer oldukları gözlemlenmektedir. Ayrıca, bu oranların ülke ortalamalarına göre yıllara göre yüksek ve aynı oranlarda olduğu yıllar da vardır. Bu çerçevede Kars İlinde kız çocuklarının erkek çocuklar ile benzer oranlarda okula gönderilmelerinin kız çocuklarının eğitimine en az erkek çocuklarının eğitimine verdikleri değer kadar değer verdikleri anlaşılmaktadır. Ancak, ilkokuldan sonra hem Kars’ta hem de ülke genelinde kız ve erkek çocukların okullaşma oranlarında ilkokuldaki seviyenin altındadır. Kars’ın okullaşma oranı ülke ortalamasından daha yüksektir.

Kars İlinde bulunan Kafkas Üniversitesi giderek büyüyen bir potansiyele sahiptir. Bu büyüme istihdam edilen öğretim elemanı sayılarında açıkça görülmektedir. Kars ilinin eğitim potansiyeline önemli oranda katkı sağlayan Kafkas Üniversitesinin durumu, çalışmamızın bu bölümünde Kafkas Üniversitesinin mevcut durum analizi kapsamında detaylı olarak yer aldığı için konuya burada ikinci bir kez yer verilmemiştir.

Kars ilinin ekonomik açıdan durumuna kişi başına GSYİH düzeyine bakılarak başlanabilir. İller itibarıyla GSYH değerleri en son 2001 yılı için mevcut olduğu ve

bu tarihten sonra güncelleme yapılmadığı için Kars'ın en son 2001 yılı KBGSYİH değerine bakılabilir. Söz konusu bu dönemde Türkiye'de 2.146 olan KBGSYİH değeri Kars'ta 886 \$ olarak kaydedilmiştir⁷³.

Tablo 2.7 Kars'ın Kişi Başı Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla Değeri, 1993-2001 (\$)

YIL	KARS	TRA2	TÜRKİYE
1993	1.167	891	2.981
1994	831	680	2.173
1995	1.071	937	2.727
1996	1.096	1.014	2.888
1997	1.031	986	3.021
1998	1.290	1.172	3.176
1999	1.223	1.183	2.847
2000	1.134	1.046	2.941
2001	886	788	2.146

Kaynak: TÜİK

Tablo 2.7'ye göre 1993 yılında 1.167 \$ olan KBGSYİH değeri, bu tarihten 2000 yılına kadar artış kaydetmekle birlikte 2001 yılında 1000 \$'ın altına düşmüştür. Kars, sosyo-ekonomik gelişmişlik bakımından da 2011 yılı itibariyle 81 il arasında 68.sırada yer almaktadır. İlin geçmiş dönemlerdeki sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi (SEGE) sıralamaları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 2.8: Kars İli Sosyo ekonomik Gelişmişlik Endeksi (SEGE) Sıralaması

Yıllar	SEGE Sıralaması
1996	62.sırada (76 il içinde)
2003	67.sırada (81 il içinde)
2011	68.sırada (81 il içinde)

Kaynak: Araştırmacı tarafından DPT'nin ilgili yayınlarından derlenip hazırlanmıştır.

Kars'ın SEGE sıralamalarına bakıldığında ilin yıllar içerisinde genel olarak gelişme kaydetmediği tersine sosyo-ekonomik gelişmişlik açısından gerilediğini söylemek mümkündür. TRA2 bölgesinde yer alan Kars ilinin SEGE açısından sıralamada yerinin kötüleştiği, bu durumun ortaya çıkmasında Kars'tan 1992 yılında il yapılarak ayrılan Ardahan ve Iğdır'ın ekonomik katkısının azalmasının etkisinin olduğu belirtilebilir⁷⁴.

⁷³ TÜİK

⁷⁴ Adem Üzümcü ve Deniz Özyakışır. "TRA2 Bölgesinde Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyi ve Göç İlişkisi (1196-2012)" **2.Uluslararası Bölgesel Kalkınma Konferansı, Konferans**

Bir diğ er önemli ekonomik gösterge ise dış ticarettir. TRA2 Bölgesindeki diğ er illerin sınır kapılarının açık olması dış ticaret açısından kendilerine önemli avantajlar sağ larken, Kars bu anlamda dezavantajlı bir konumdadır. Dolayısıyla ilin dış ticaret performansı aşağıdaki tabloda da görüldüğü gibi oldukça düşük düzeylerde dir ⁷⁵.

Tablo 2.9. Kars'ın Dış Ticaretinin Yıllara Göre Dağılımı, 2002-2015 ('000 \$)

Yıl	İhracat Miktarı	İthalat Miktarı	Dış Ticaret Açığı
2002	807	556	251
2003	2358	1342	1.016
2004	3277	1117	2.160
2005	2694	783	1.911
2006	1945	1082	863
2007	57363	486	56.877
2008	344	686	-342
2009	236	857	-621
2010	159	3049	-2.890
2011	1094	1801	-707
2012	3241	3982	-741
2013	635	4785	-4.150
2014	411	3375	-2.964
2015	0	2358	-2358

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri, 2002-2015

Kars'ın dış ticaret göstergeleri 2002-2007 yılları arası dönemde ihracat lehine bir durum arz ederken 2007 sonrasında günümüze gelene kadarki süreçte ithalat lehine bir gelişme yaşanmıştır. Yani Kars 2007'den günümüze sürekli dış ticaret açığı vermiştir. Dış ticaret açığının en fazla olduğu dönem (-4.150 milyon dolar) 2013 yılı olmuştur. Tablodaki verilerde de görüldüğü üzere Kars'ın dış ticaret anlamında önemli bir potansiyeli bulunmamaktadır. Bununla birlikte ihracattaki en büyük başarısını 57.4 milyon \$ ile 2007 yılında gerçekleştiren Kars, 2014 yılı itibariyle 0.4 milyon dolar yani 411 bin dolarlık ihracat gerçekleştirebilmiştir.

Tablo 2.10. İşsizlik ve İstihdam durumu

Yıllar	İŞGÜCÜNE KATILMA ORANI (%)	İSTİHDAM ORANI (%)	İŞSİZLİK ORANI (%)
2008	56,2	53,9	4,1
2009	54,9	50,8	7,4
2010	52,2	48,3	7,4
2011	54,5	49,6	9,0
2012	56,0	52,4	6,4
2013	59,5	55,5	6,6

Kaynak: TÜİK, İl Bazında Temel İşgücü Göstergeleri,2011-2013

2008-2011 yılları arasında işgücüne katılma oranı ve istihdam oranında bir düşüş gözlenmiş ve işsizlik oranlarında ise bir atış gözlenmiştir. 2013 yılında ise %59,5 işgücüne katılma oranı, ve %55,5 istihdam oranı ve %6,6 işsizlik oranı belirlenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BÖLGESEL KALKINMADA ÜNİVERSİTELERİN ROLÜ: KAFKAS ÜNİVERSİTESİ ÜZERİNE BİR SAHA ARAŞTIRMASI

3.1. Araştırmanın Literatür Taraması

3.1.1. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Üniversitelerin bölgesel kalkınmadaki rolleri çeşitli yazarlarca ele alınmış ve incelenmiştir.

2001 yılında C Jeffery tarafından Üniversite – Yeni Bölgeselleşme Olgusu çalışması yapılmıştır⁷⁶.

2003 yılında D. Newlands tarafından Öğrenen Bölgeler – Üniversite⁷⁷ çalışması, B.P. Clayman ve J.A. Holbrook tarafından Üniversite – Endüstriyel Kümeler⁷⁸ olarak çalışmalar yapılmıştır.

2004 yılında J.Harvey tarafından Bölgesel Toplumsal Katılım – Üniversite çalışması yapılmıştır⁷⁹.

Üniversite ve Endüstri olarak yapılan çalışmalar ise; 1999 yılında R.Bansevicus ve T.K.Tolocka⁸⁰ tarafından, 2004 yılında A.K.Chakrabarti ve R.K.Lester⁸¹ tarafından, 2005 yılında da A Vitaskova⁸² tarafından yapılmıştır.

⁷⁶ Jeffery, C. “The Resurgence of Regional Governments, Universities and the ‘New Regionalism’”, **ACU onference of Executive Heads**, Cyprus, (22- 26 April), (2001)

⁷⁷ Newlands, D. “The Role of Universities in Learning Regions”, **Paper presented for ERSA 2003 Congress, University of Jyvaskyla**, Finland, (27-30 August), (2003)

⁷⁸ Clayman, B. P. ve Holbrook, J. A. “The Survival of University Spinoffs and Their Relevance to Regional Development, Centre for Policy Research on Science and Technology (CPROST)”, **Simon Fraser University, Canada**. (2003)

⁷⁹ Harvey, J. “Rural Universities and Rural Development: Making a Difference. A Case Study from Rural Australia”, **A paper presented to the Europe at the Margins: EU Regional Policy, Peripherality and Rurality Conference. Angers**, France, (15-16 April), (2004)

⁸⁰ Bansevicius, R. ve Tolocka, T. K. , “Development of Co-operation between Lithuanian Technical Universities and Industry in the Period of Economic Restructuring and Privatisation”, **Global J. of Engng. Educ.**, 3(2) (1999)

⁸¹ Chakrabarti, A. K. ve Lester, R. K. “Regional Development: Comparative Case Studies in the US and Finland”, **Massachusetts Institute of Technology Industrial Performance Center**, Working Papers Series on Local Innovation Systems, No:2,1-14(2004)

⁸² Vitaskova, A. Cooperation between Universities and Private Enterprises: The Real (Im)Possibility, **Systems Integration**, . (2005)

Üniversite – Bilgi Odaklı Ekonomi – Bölgesel Kalkınma İlişkileri üzerine yapılan çalışmalar ise, 2005 yılında M.A Peters⁸³ ve J. Karlsen⁸⁴ tarafından yapılmıştır.

Genelde bu çalışmaların hepsi Üniversiteleri bölgesel kalkınmada önemli bir rol olarak görmektedir⁸⁵.

3.1.2. Yurt içinde Yapılan Çalışmalar

1999 yılında Hayriye ATİK, Erciyes Üniversitesinin bölge ekonomisine yapmış olduğu katkısını araştırdığı çalışmada, üniversitenin katkılarını dolaylı, dolaysız ve uyarılmış olmak üzere üç farklı grupta değerlendirmiş ve Erciyes üniversitesinin üç farklı yerleşkesinde toplam 7675 kişinin istihdam ettiği ve ekonomiye 13.706.000 TL'lik katkı sağladığı tespit edilmiştir⁸⁶.

2000 yılında Mehmet Ali BİLGİNOĞLU, Hayriye ATİK, Oğuzhan TÜRKER, Yalçın Pamuk ve Recep DÜZGÜN', Erciyes Üniversitesinin Kayseri ilinin Ekonomik Sosyal ve Kültürel Yapısına Etkilerini incelemiştir. Çalışmanın sonucunda Kayseri ili ekonomisine; yaklaşık olarak dolaysız istihdam boyutunda 2696 kişi, ekonomik boyutta ise 9.700.00 TL'lik bir katkı sağladığı tespit edilmiştir⁸⁷.

2000 yılında Hatice ERKEKOĞLU, Sivas Cumhuriyet Üniversitesinde yapmış olduğu çalışmada üniversitelerin katkılarını ilk olarak Dinamik ve Statik olarak bir ayrıma tabi tutmuş ve Statik katkıları dolaysız, dolaylı ve uyarılmış katkılar olarak üçe ayırmıştır. Yapılan çalışma sonucunda Sivas Cumhuriyet Üniversitesinin 1998 yılında 5965 kişinin istihdam ettiği ve ekonomiye 15.411.000 TL'lik katkı sağladığı tespit edilmiştir⁸⁸.

⁸³ Peters, M. A. "Universities, Regional Policy and the Knowledge Economy", **Policy Futures in Education**, 2(2): (2004)

⁸⁴ Karlsen, J., "The Knowledge Concept and Universities Third Role", **Paper to be presented at Seminar in Kingston (10.12.2005)**, (2005)

⁸⁵ Murat Çetin, "Bölgesel Kalkınma ve Girişimci Üniversiteler", **Ege Akademik Bakış Dergisi**, sayı: 7(1), 2007.

⁸⁶ Hayriye Atik, "Üniversitelerin Yerel Ekonomiye Katkıları: Teori ve Erciyes Üniversitesi Üzerine Bir Uygulama". **Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, sayı:15, (1999).

⁸⁷ Mehmet Ali Bilginoğlu, Hayriye Atik, Oğuzhan Türker, Yalçın Pamuk ve Recep Düzgün, "Erciyes Üniversitesi'nin Kayseri İli'nin Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Yapısına Etkileri" **Erciyes Üniversitesi Yayınları**, Yayın No: 135, (2002)

⁸⁸ Hatice Erkekoğlu. "Bölge Üniversitelerinin Yerel Ekonomiye Katkıları: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Örneği", **Erciyes Üniversitesi, İ.İ.B.F.Dergisi**, sayı:16, (2000)

2003 yılında Erdal ERGÜN, Afyon Kocatepe Üniversitesi Bolvadin Meslek Yüksekokulu'nun bölgeye olan katkılarını sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan araştırmıştır. Bolvadin Meslek Yüksekokulu'nun bölge ekonomisine, öğrenci harcamaları olarak 3.291.075 TL ve personel giderleri olarak ise 500.000TL olmak üzere yaklaşık 3.800.000 TL'lik katkı sağladığı tespit edilmiştir⁸⁹.

2003 yılında Can Tansel TUĞCU, Erciyes Üniversitesi Nevşehir Kampüsünde yapmış olduğu çalışmada fakülte ve yüksekokulların yöre ekonomisine yaptığı katkıyı hesapladığında 278 kişinin istihdam ettiği ve 13.646 Milyar TL'lik katkı sağlandığını tespit etmiştir⁹⁰.

Hayriye Nur GÖRKEMLİ tarafından Konya Selçuk Üniversitesinin 2003 yılında bölge ekonomisine yapmış olduğu katkısını araştırdığı çalışmada dolaylı, dolaysız ve uyarılmış olmak üzere üç farklı grupta değerlendirmiş ve 34.085 kişinin istihdam ettiği ve ekonomiye 852.587.466 YTL'lik katkı sağladığı tespit edilmiştir⁹¹.

2004 yılında Recep TARI, Şadan ÇALIŞKAN ve Yüksel BAYRAKTAR'ın yapmış olduğu çalışmada Kocaeli Üniversitesinde öğrenim gören toplam 34.299 öğrencinin il ekonomisine katkısını aylık yaklaşık olarak 12.934.000 TL olarak bulmuşlardır⁹².

2005 yılında Osman TUGAY ve Nermin BAŞGÜL tarafından Burdur il merkezinde bölge ekonomisine yapmış olduğu katkısını araştırdığı çalışmada, üniversitenin katkılarını dolaylı ve dolaysız olarak değerlendirmiş ve 5619 kişinin istihdam ettiği ve ekonomiye toplam 17.910.073 TL'lik katkı sağladığı tespit edilmiştir⁹³.

2008 yılında Alpaslan SEREL ve Mehmet KAŞLI tarafından Balıkesir Üniversitesi Gönen Meslek Yüksekokulu öğrencilerine yönelik yapılan çalışmada, ilçede öğrenim

⁸⁹ Erdal Ergün, "A.K.Ü.Bolvadin Meslek Yüksek Okulu'nun Bolvadin'in Sosyo-Kültürel Yapısına ve Ekonomisine Katkıları", **Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt:5, sayı:1, (2003).

⁹⁰ Can Tansel Tuğcu, "Üniversitelerin Yerel Ekonomik Faaliyet Hacmine Katkıları: Nevşehir Örneği" http://www.geocities.ws/ceteris_tr2/t_tugcu.doc (erişim tarihi 07.04.2015)

⁹¹ Hayriye Nur Görkemli, "Selçuk Üniversitesinin Konya Kent Ekonomisine Etkileri", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı:22, (2009)

⁹² Recep Tari, Şadan Çalışkan ve Yüksel Bayraktar, "Kocaeli Üniversitesi Öğrencilerinin Gelir ve Tüketim İlişkisi Üzerine Ekonometrik Bir İnceleme", **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 1, Sayı:11, (2006)

⁹³ Osman Tugay ve Nermin Başgül, "Üniversite Öğrencilerinin Yöre Ekonomisine Katkıları:Burdur'da Bir Araştırma" **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi I.Burdur Sempozyumu** (2005)

gören toplam 873 öğrencinin 2006-2007 Eğitim-Öğretim yılında Gönen ilçesi ekonomisine yapmış olduğu katkı 3.622.950 YTL olarak tespit edilmiştir⁹⁴.

2008 yılında Şükrü ADA ve Ali Sinan BİLGİLİ tarafından Erzurum Atatürk Üniversitesi öğrencilerinin Erzurum iline yapmış olduğu sosyo-ekonomik katkıyı ölçtüğü çalışmada, 21873 öğrencinin aylık 8.7 milyon YTL'lik katkı sağladığını tespit etmişlerdir.⁹⁵

2009 yılında Muammer YAYLALI, Hüseyin ÖZER, ve Önder DİLEK tarafından Konya Selçuk Üniversitesi Seydişehir Meslek Yüksek okulu öğrencilerinin Seydişehir ilçesine yapmış olduğu ekonomik katkısı incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda ilçede öğrenim gören 1480 öğrencinin ilçe ekonomisine yapmış olduğu katkı aylık 467.000 TL olarak tespit edilmiştir⁹⁶.

2009 yılında Hüseyin DALĞAR, Hakan TUNÇ ve Murat KAYA tarafından Burdur İli Bucak İlçesindeki yükseköğretim kurumlarının bölgenin ekonomisine katkısı bir saha çalışmasıyla incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda 2008-2009 Eğitim-Öğretim yılında Bucak ilçesinde bulunan yükseköğretim kurumlarının ilçe ekonomisine; yaklaşık olarak istihdam boyutunda 372 kişi, ekonomik boyutta ise 45 milyon TL'lik bir katkı sağladığı tespit edilmiştir⁹⁷.

2010 yılında Tahsin AKÇAKANAT, İlker ÇARIKÇI ve Murat Ali DULUPÇU tarafından Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencilerinin 2003, 2005, 2007 ve 2009 yıllarında yapmış oldukları harcamaların miktarı, bileşimi ve Isparta ekonomisine katkısı analiz edilmiştir. 2003 yılında 15.399 öğrenci 30.700 milyon TL, 2005 yılında 19.389 öğrenci 52.282 milyon TL, 2007 yılında 19.719 öğrenci 77.877 milyon TL ve

⁹⁴ Alpaslan Serel ve Mehmet Kaşlı, "Üniversite Öğrenci Harcamalarının Analizi ve Bölge Ekonomilerine Katkılarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma", **Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F.Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, Cilt 15, Sayı:2, (2008)

⁹⁵ Şükrü Ada ve Ali Sinan Bilgili, "Üniversitenin Şehrin Sosyo-Ekonomik Kalkınmasına Etkisi (Atatürk Üniversitesi Örneği)", **Dokuz Eylül Üniversitesi 2. Ulusal İktisat Kongresi**, İzmir. (2008)

⁹⁶ Muammer Yaylalı, Hüseyin Özer, ve Önder Dilek, "Selçuk Üniversitesi Seydişehir Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Gelir-Harcama İlişkisi ve Meslek Yüksekokulunun İlçe Ekonomisine Katkısı", **ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 7, Sayı:13, (2011).

⁹⁷ Hüseyin Dalğar, Hakan Tunç ve Murat Kaya, "Yükseköğretim Kurumlarının Rolü ve Bucak Örneği" **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**" Yıl:1,Sayı:1, (2009)

2009 yılında 21.475 öğrenci 81.591 milyon TL'lik bir katkının Isparta ekonomisine yapıldığı tespit edilmiştir⁹⁸.

2010 yılında Hüseyin ÖZER, Yusuf AKAN ve Gürkan ÇALMAŞUR tarafından Atatürk Üniversitesi öğrencilerinin gelir-harcama ilişkisini, toplam harcamanın harcama grupları itibariyle dağılımını ve üniversite öğrencilerinin il ekonomisine katkısını araştırmıştır. Bu çalışmada, Atatürk üniversitesinde öğrenim gören 34026 öğrencinin Erzurum ili ekonomisine yaklaşık 16.194.436.518 TL'lik bir katkı sağladığı tespit edilmiştir⁹⁹.

2010 yılında Şadan ÇALIŞKAN'ın Uşak Üniversitesi öğrencilerinin Uşak ili ekonomisine yapmış olduğu katkıyı belirlediği çalışmada, 8291 öğrencinin yıllık 50.000.000 TL'yi aşan bir katkı sağladığını tespit etmiştir¹⁰⁰.

2010 yılında Emel Yıldız'ın Kırklareli Üniversitesi Babaeski Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören öğrencilere yönelik yapmış olduğu çalışmasında, Kırklareli Üniversitesi Babaeski Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören ve ankete katılan 404 öğrencinin 2008-2009 Eğitim-Öğretim döneminde aylık ilçe ekonomisine katkısını 221.000 TL olarak tespit etmiştir¹⁰¹.

2011 yılında yine Emel Yıldız ve Duygu TALİH'in Kırklareli Üniversitesi Babaeski Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören öğrencilere yönelik yapmış olduğu çalışmasında, Kırklareli Üniversitesi Babaeski Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören ve ankete katılan 488 öğrencinin 2009-2010 Eğitim-Öğretim döneminde yıllık ilçe ekonomisine katkısını 2.247.460 TL olarak tespit etmişlerdir¹⁰².

2012 yılında Gökalp N.SELÇUK'un Erzurum Atatürk Üniversitesi öğrencilerine yönelik yapmış olduğu çalışmasında, Atatürk Üniversitesi yerleşkesinde öğrenim

⁹⁸ Tahsin Akçakanat, İlker Çarıkcı ve Murat Ali Dulupçu, "Üniversite Öğrencilerinin Buldukları İl Merkezine Ekonomik Katkıları ve Harcama Eğilimleri: Isparta 2003-2009 Yılları Örneği", **Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:22, (2010).

⁹⁹ Hüseyin Özer, Yusuf Akan ve Gürkan Çalmaşur, "Atatürk Üniversitesi Öğrencilerinin Gelir-Harcama İlişkisi" **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt 11, Sayı 1, (2010)

¹⁰⁰ Şadan Çalışkan, "Üniversite Öğrencilerinin Harcamalarının Kent Ekonomisine Katkısı (Uşak Üniversitesi Örneği)" **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Cit:9, Sayı 31, (2010)

¹⁰¹ Emel Yıldız, "Meslek Yüksekokullarının Yerel Ekonomiye Katkıları: Babaeski Meslek Yüksekokulu Örneği", **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:12, Sayı:2, (2010)

¹⁰² Emel Yıldız ve Duygu Talih, "Üniversitelerin Kalkınmadaki Rolü: Babaeski Meslek Yüksek Okulu Örneği", **Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, Cilt:6, Sayı:2, (2011).

gören 31.276 öğrencinin yıllık ekonomiye katkıları 186.300.000 TL olarak tespit edilmiştir¹⁰³.

2012 yılında Rüştü YAYAR ve Derya DEMİR'in Gaziosmanpaşa Üniversitesi öğrencilerinin Tokat ili ekonomisine yapmış olduğu katkıyı belirlediği çalışmada, 20.659 öğrencinin aylık 11.821.493 TL'lik katkı sağladığı tespit edilmiştir¹⁰⁴.

2012 yılında Selim BAŞAR ve Gökalp N.SELÇUK'un Kars Kafkas Üniversitesi öğrencilerine yönelik yapmış olduğu çalışmasında, Kafkas Üniversitesi yerleşkesinde öğrenim gören 12.500 öğrencinin yıllık Kars ekonomisine katkıları 54.9 milyon TL olarak tespit edilmiştir¹⁰⁵.

2012 yılında Rasim TÖSTEN, İbrahim ÇENBERLİTAŞ ve Kadir GÖKOĞLAN'ın Diyarbakır Dicle Üniversitesi öğrencilerine yönelik yapmış olduğu çalışmasında, Dicle Üniversitesinde öğrenim gören 27.500 öğrencinin 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılında Diyarbakır ilinin ekonomisine katkısı 132.000.000 TL olarak tespit edilmiştir¹⁰⁶.

2013 yılında Hakan ARSLAN tarafından Çankırı Karatekin Üniversitesi öğrencilerinin doğrudan ve dolaylı yönden ekonomik katkıyı ölçme yönünde Çankırı ilinde yaptığı çalışmada 8730 öğrencinin yıllık 35.500.000 TL'lik katkı sağladığı tespit edilmiştir¹⁰⁷.

2013 yılında Cemalettin DEMİRELİ ve Hakan TAŞKIN tarafından Kütahya Dumlupınar Üniversitesi öğrencilerine yönelik yapılan çalışmada Üniversitede

¹⁰³ Gökalp N.Selçuk, "Atatürk Üniversitesi Öğrencilerinin Harcamalarının Analizi ve Erzurum Ekonomisine Katkısı", **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, sayı: 16 (3), (2012)

¹⁰⁴ Rüştü Yayar ve Derya Demir, "Gaziosmanpaşa Üniversitesinin Tokat İli Ekonomisine Etkisi", **Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi**, Yıl:5, Sayı:8, (2013)

¹⁰⁵ Selim Başar ve Gökalp N.Selçuk, "Kafkas Üniversitesi Öğrencilerinin Harcamalarının Kars İli Ekonomisine Katkıları", **KAÜ. İİBF Dergisi**, Cilt:3, Sayı:4, (2012).

¹⁰⁶ Rasim Tösten, İbrahim Çenberlitaş ve Kadir Gökoğlan, "Dicle Üniversitesi Öğrencilerinin Harcama Analizi ve Diyarbakır Ekonomisine Katkısı", **Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Yıl:5, Sayı:10, (2013)

¹⁰⁷ Hakan Arslan, "Çankırı Karatekin Üniversitesinin Kente Ekonomik Katkısı ve Öğrenci Harcamalarının Farklı Değişkenler Açısından Analizi" **Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Yıl:6, Sayı:12, (2014)

öğrenim gören 30.450 öğrencinin Kütahya ekonomisine aylık toplam 15.072.750 TL’lik katkı sağladığı tespit edilmiştir¹⁰⁸.

2014 yılında Halim TATLI tarafından Bingöl Üniversitesi öğrencilerine yönelik yapılan çalışmada Üniversitede öğrenim gören 8553 öğrencinin Bingöl ekonomisine yıllık toplam 29.860.233,60 TL’lik katkı sağladığı tespit edilmiştir¹⁰⁹.

3.1.3. Yapılan Çalışmaların Genel Değerlendirmesi

Bölgesel kalkınmada üniversitelerin rolüne ilişkin değerlendirmeler Tablo (3.1) ve Tablo (3.2)’ de verilmiştir.

Tablo 3.1: Yurt Dışında Yapılan Çalışmaların Değerlendirmesi

Yazar (lar) Adları	Çalışma Konusu ve yılı	Sonuç
C Jeffery	The Resurgence of Regional Governments, Universities and the ‘New Regionalism, 2001	Üniversite – Yeni Bölgeselleşme Olgusu çalışması yapılmıştır
D. Newlands	The Role of Universities in Learning Regions,2003	Öğrenen Bölgeler – Üniversite çalışması yapılmıştır
B.P. Clayman ve J.A. Holbrook	The Survival of University Spinoffs and Their Relevance to Regional Development, Centre for Policy Research on Science and Technology (CPROST), 2003	Üniversite – Endüstriyel Kümeler çalışması yapılmıştır
J.Harvey	Rural Universities and Rural Development: Making a Difference. A Case Study from Rural Australia,2004	Bölgesel Toplumsal Katılım – Üniversite çalışması yapılmıştır
R.Bansevicius ve T.K.Tolocka	Development of Co-operation between Lithuanian Technical Universities and Industry in the Period of Economic Restructuring and Privatisation, 1999	Üniversite ve Endüstri çalışması yapılmıştır
A.K.Chakrabarti ve R.K.Lester	Regional Development: Comparative Case Studies in the US and Finland, 2004	Üniversite ve Endüstri çalışması yapılmıştır
A Vitaskova	Cooperation between Universities and Private Enterprises: The Real (Im)Possibility, 2005	Üniversite ve Endüstri çalışması yapılmıştır

¹⁰⁸ Cemalettin Demireli ve Hakan Taşkın, “Üniversite Öğrencilerinin Buldukları Şehre Ekonomik Katkıları: Kütahya İl merkezi Örneği”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 37, (2013)

¹⁰⁹ Halim Tatlı, “Bingöl Üniversitesi Öğrencilerinin Bingöl Ekonomisine Katkıları”, **Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Yıl:4,Cilt:4, Sayı:7, (2014).

M.A Peters	Universities, Regional Policy and the Knowledge Economy, 2005	Üniversite – Bilgi Odaklı Ekonomi – Bölgesel Kalkınma çalışması yapılmıştır
J. Karlsen	The Knowledge Concept and Universities Third Role, 2005	Üniversite – Bilgi Odaklı Ekonomi – Bölgesel Kalkınma çalışması yapılmıştır

Kaynak: Araştırmacı tarafından ilgili literatürden derlenmiştir.

Tablo 3.2: Yurtiçinde Yapılan Çalışmaların Değerlendirmesi

Yazar (lar) Adları	İl, Üniversite, Yıl	Yöntem veya Analiz	Sonuç
Hayriye ATİK	Kayseri, Erciyes Üniversitesi 1999	Anket çalışması	İl Ekonomisine katkısı yıllık 13.706.000 TL'dir.
Mehmet Ali BİLGİNOĞLU, Hayriye ATİK, Oğuzhan TÜRKER, Yalçın Pamuk ve Recep DÜZGÜN	Kayseri, Erciyes Üniversitesi, 200	Anket çalışması	İl Ekonomisine katkısı yıllık 9.700.000 TL'dir.
Hatice ERKEKOĞLU,	Sivas, Cumhuriyet Üniversitesi, 2000	Anket Çalışması	İl Ekonomisine katkısı yıllık 15.411.000 TL
Erdal ERGÜN	Afyon Kocatepe Üniversitesi Bolvadin Meslek Yüksekokulu, 2003	Anket Çalışması	İlçe Ekonomisine katkısı yıllık 3.800.000 TL
Can Tansel TUĞCU, Erciyes Üniversitesi	Nevşehir, Erciyes Üniversitesi, 2003	Anket Çalışması	İl Ekonomisine katkısı yıllık 13.646 Milyar TL
Hayriye Nur GÖRKEMLİ	Konya, Selçuk Üniversitesi, 2003	Anket Çalışması	İl Ekonomisine katkısı yıllık 852.587.466 YTL
Recep TARI, Şadan ÇALIŞKAN, Yüksel BAYRAKTAR	Kocaeli, Kocaeli Üniversitesi, 2004	Anket Çalışması	İl Ekonomisine katkısı yıllık 12.934.000 TL
Osman TUGAY ve Nermin BAŞGÜL	Burdur, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi,	Anket Çalışması	İl Ekonomisine katkısı yıllık

	2005		17.910.073 TL
Alpaslan SEREL ve Mehmet KAŞLI	Balıkesir Üniversitesi Gönen Meslek Yüksekokulu, 2008	Anket Çalışması	İlçe Ekonomisine katkısı yıllık 3.622.950 YTL
Şükrü ADA ve Ali Sinan BİLGİLİ	Erzurum Atatürk Üniversitesi, 2008	Anket Çalışması	İl Ekonomisine katkısı aylık 8.7 milyon YTL
Muammer YAYLALI, Hüseyin ÖZER, ve Önder DİLEK	Konya Selçuk Üniversitesi Seydişehir Meslek Yüksek okulu, 2009	Anket Çalışması	İlçe Ekonomisine katkısı aylık 467.000 TL
Hüseyin DALĞAR, Hakan TUNÇ ve Murat KAYA	Burdur-Bucak Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, 2009	Anket Çalışması	İlçe Ekonomisine katkısı yıllık 45 milyon TL
Tahsin AKÇAKANAT, İlker ÇARIKÇI ve Murat Ali DULUPÇU	Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi, 2010	Anket Çalışması	İl Ekonomisine katkısı 2003 yılı: 30.700 milyon TL, 2005 yılı:52.282 milyon TL, 2007 yılı:77.877 milyon TL ve 2009 yılı: 81.591 milyon TL
Hüseyin ÖZER, Yusuf AKAN ve Gürkan ÇALMAŞUR	Erzurum, Atatürk Üniversitesi, 2010	Anket Çalışması	İl Ekonomisine katkısı aylık16.194.436.518 TL
Şadan ÇALIŞKAN	Uşak, Uşak Üniversitesi, 2010	Anket Çalışması	İl Ekonomisine katkısı yıllık 50.000.000 TL
Emel YILDIZ	Kırklareli, Kırklareli Üniversitesi Babaeski Meslek Yüksekokulu, 2010	Anket Çalışması	İlçe Ekonomisine katkısı aylık 221.000 TL
Emel Yıldız ve Duygu TALİH	Kırklareli, Kırklareli Üniversitesi Babaeski	Anket Çalışması	İlçe Ekonomisine katkısı yıllık

	Meslek Yüksekokulu, 2011		2.247.460 TL
Gökalp N.SELÇUK	Erzurum, Atatürk Üniversitesi, 2012	Anket Çalışması	İl Ekonomisine katkısı yıllık 186.300.000 TL
Rüştü YAYAR ve Derya DEMİR	Tokat, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, 2012	Anket Çalışması	İl Ekonomisine katkısı aylık 11.821.493 TL
Selim BAŞAR ve Gökalp N.SELÇUK	Kars, Kafkas Üniversitesi, 2012	Anket Çalışması	İl Ekonomisine katkısı yıllık 54.9 milyon TL
Rasim TÖSTEN, İbrahim ÇENBERLİTAŞ ve Kadir GÖKOĞLAN	Diyarbakır, Dicle Üniversitesi, 2012	Anket Çalışması	İl Ekonomisine katkısı yıllık 132.000.000 TL
Hakan ARSLAN	Çankırı, Karatekin Üniversitesi, 2013	Anket Çalışması	İl Ekonomisine katkısı yıllık 35.500.000 TL
Cemalettin DEMİRELİ ve Hakan TAŞKIN	Kütahya, Dumlupınar Üniversitesi, 2013	Anket Çalışması	İl Ekonomisine katkısı aylık 15.072.750 TL
Hakan TATLI	Bingöl Üniversitesi, 2014	Anket Çalışması	İl Ekonomisine katkısı yıllık 29.860.233,60 TL

Kaynak: Araştırmacı tarafından ilgili literatürden derlenmiştir.

3.2. Araştırmanın Metodolojisi

Saha araştırmasına dayanan bu çalışmanın metodolojisi; araştırmanın amacı, önemi, kapsamı ve sınırları gibi başlıklar altında incelenmektedir.

3.2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı, öğrenci harcamalarının incelenmesi, kategorize edilmesi ve böylece Kafkas Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin harcamalarının Kars kentinin ekonomisine hangi düzeyde katkı sağladığını ortaya koymaktır. Bu açıdan bakıldığında ortaya çıkan sonuçlar ve araştırma bulguları, hem konuyla ilgili çalışma yapacak araştırmacılara veri kaynağı sağlayacak, hem Kars'ın sosyo-ekonomik

kalkınmasına ilişkin politika uygulayacak yöneticilere hem de Kars halkına önemli bilgiler sağlayacaktır. Öte yandan özellikle öğrenci harcama kalemleri ve bu kalemlerin kapsadığı tutarlar, Kars'ta yatırım yapan ve/veya yapacak olan girişimcilere yatırım alanları hakkında bir fikir vermesi açısından dikkate değer sonuçlar barındırmaktadır.

3.2.2. Araştırmanın Kapsamı, Sınırları ve Kısıtları

Bu araştırma, Kafkas Üniversitesinde 2014-2015 eğitim öğretim yılında öğrenim gören 16044 lisans ve önlisans öğrencisini kapsamaktadır. Kafkas Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi bünyesinde eğitim gören öğrenciler ile Lisansüstü öğrencileri kapsam dışı bırakılmıştır. Araştırma, 4 yıllık lisans eğitimi veren birimlerle sınırlandırılmıştır. Bu sınırlandırmanın gereği olarak fakülte ve yüksekokulların yer aldığı Kars kent merkezi sınırlarındaki eğitim birimleri (Fakülte, Konservatuar ve Yüksek Okul) araştırmanın kapsamına alınmıştır. Kars kent merkezinde yer alan Tıp Fakültesi öğrencilerinin araştırmanın yapıldığı dönemde 1.sınıf haricindeki diğer üst sınıf öğrencileri Erzurum'da eğitim gördükleri için Mimarlık-Mühendislik Fakültesi ve İlahiyat Fakültesi de yeni açıldığı için öğrenci sayıları konusundaki yetersizlikten dolayı araştırma kapsamının dışında tutulmuştur. Araştırma kapsamında öğrencilerin marjinal tüketim eğilimleri hesaplandığı için ve marjinal tüketim eğiliminin hesaplanabilmesi için de bir önceki yıla ait harcama tutarının bilinmesi gerektiğinden 1.sınıf öğrencileri araştırma kapsamına alınmamıştır. Anketler sadece 2.sınıf 3.sınıf ve 4.sınıf öğrencilerine uygulanmıştır.

Bir diğer kısıt ise; araştırmanın sadece öğrencilerin harcamalarının Kars ekonomisine katkısının incelenmesidir. Yani bizzat Üniversitenin kentte yarattığı istihdam ve yaptığı harcama, araştırmamızın kapsamı dışındadır. Ancak Üniversitenin bu anlamda kent ekonomisinde yaptığı katkının başka bir çalışmanın konusu olabilecek nitelikte olduğunu söylemek mümkündür.

3.2.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Süreci

Araştırmanın evrenini, Kafkas Üniversitesinde 2014-2015 eğitim öğretim yılında öğrenim gören 8937 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Belirtilen evreni temsil edecek düzeyde *tesadüfi (olasılıklı) olamayan örneklem* yöntemlerinden biri olan *kolayda örneklem* yoluyla 425 gözleme ulaşıp veri toplanmıştır.

Bu örneklem, $\alpha=0,05$ hata payı ve %95 güvenilirlik seviyesinde, homojen bir evreni fazlasıyla temsil edecek niteliktedir¹¹⁰. Nitekim Yazıcıoğlu ve Erdoğan'a göre¹¹¹ $\alpha=0,05$ İçin Örneklem Büyüklüğü aşağıdaki tabloda gösterildiği üzere 10000 kişi için 370'e tekabül etmektedir. Dolayısıyla araştırmamızın evreni olan 8937 sayısı için asgari 370 örnekleme ulaşmanın yeterli olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 3.3. $\alpha=0,05$ İçin Örneklem Büyüklükleri

Evren Büyüklüğü	±0,05 örnekleme hatası	
	p=0,5	q=0,5
10.000	370	

Kaynak: Yazıcıoğlu, Y. ve S. Erdoğan, 2004,50

Tablodan da görüldüğü gibi evreni temsil için gerekli örneklem sayısı 370 olmasına rağmen araştırmamızda örneklemin evreni temsil yeteneğini artırabilmesi için 450 öğrenciye anket dağıtılması uygun görülmüştür. Ayrıca anketler fakültelerin öğrenci sayıları göz önünde bulundurularak aşağıdaki tabloda görüldüğü şekliyle dağıtılmış ve sağlıklı bir ölçüme imkan verecek olan 425 tanesinin araştırmada kullanılmasına karar verilmiştir. Anketlerin fakülterlere göre dağılımı Tablo 3.4'teki gibidir.

Tablo 3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemini

Birim Adı	Evren	Örneklem (%)	Örneklem (N)	Gerekli Örneklem (N)	Ulaşılan Örneklem (N)	Geçerli Anket Sayısı
Veterinerlik Fakültesi	657	7,35	48,30	27,20	40	38
Sağlık Bilimleri Fakültesi	801	8,96	71,79	33,16	50	40
Fen Edebiyat Fakültesi	2541	28,43	722,47	105,20	120	114
Eğitim Fakültesi	2900	32,45	941,03	120,06	140	135
İİBF	1910	21,37	408,20	79,08	90	89
Devlet Konservatuvarı	128	1,43	1,83	5,30	10	9
GENEL TOPLAM	8937	100,00	2193,62	370	450,00	425,00

¹¹⁰ Remzi Altunışık, Recai Coşkun, Serkan Bayraktaroğlu, Engin Yıldırım, **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı**, Sakarya, Sakarya Yayıncılık, 2010, s.135.

¹¹¹ Yazıcıoğlu, Y. ve S. Erdoğan, *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Detay Yayıncılık, Ankara 2004, s.50

Tabloya göre anket uygulamasının her fakültede öğrenim gören öğrencilerin araştırma kapsamındaki toplam öğrenciler içerisindeki payı göz önünde bulundurularak yapıldığı açıkça görülmektedir. Dolayısıyla 8937 kişiden oluşan evrene yönelik gerçekte uygun bir tabakalama yapıldığını söylemek mümkündür.

3.2.4. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Araştırmada, veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Verilerinin analizinde SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 20.0 programı kullanılarak frekans analizleri ile çapraz tabloların yanı sıra bazı verilerin ki-kare analizi yapılarak anlamlı olup olmadığı ortaya konulmuştur. Araştırmada kullanılan Anket formu EK-1’de verilmiştir.

3.2.5. Araştırma Bulguları ve Analizi

Tablo 3.5. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Yaş	Frekans (Kişi sayısı)	Yüzde (%)
20 ve altı	10	2,4
21-25 arası	392	92,2
26-30 arası	23	5,4
TOPLAM	425	100,0
Cinsiyet		
Kadın	199	46,8
Erkek	226	53,2
TOPLAM	425	100,0

Katılımcıların %2,4’ü 20 ve altı bir yaşta, %92,2’si 21-25 yaş aralığında ve %5,4’ü ise 26-30 yaşadadır. Yine cinsiyet dağılımına bakıldığında %46,8 ‘i kadın %53,2’si erkek katılımcı olarak görünmektedir.

Tablo 3.6. Katılımcıların Eğitim-Öğretim Özelliklerine Göre Dağılımı

Fakülte/ Yüksekokul	Frekans (Kişi sayısı)	Yüzde (%)
Veteriner Fakültesi	38	8,9
Fen-Edeb. Fakültesi	114	26,8
Eğitim Fakültesi	135	31,8
İİBF	89	20,9
Konservatuar	9	2,1
Sağlık Bilimleri Fakültesi	40	9,4
TOPLAM	425	100,0
N.Ö	302	71,1
İ.Ö	123	28,9
TOPLAM	425	100,0
2.Sınıf	100	23,53
3. Sınıf	175	41,18
4.Sınıf	150	35,29
TOPLAM	425	100,0

Ankete katılan öğrencilerin %8,9'u Veteriner Fakültesi, %26,8'i Fen-Edebiyat Fakültesi, %31,8'i Eğitim Fakültesi, %20,9'u İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, %2,1'i Konservatuar ve %9,4'ü de Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinden oluşmaktadır. Bu öğrencilerin %71,1'i normal öğretim, %28,9'u ise ikinci öğretim ve %23,53'ü 2. Sınıf, %41,18'i 3.sınıf, %35,29'da 4.sınıf öğrencisidir.

Tablo 3.7. Katılımcıların Geldikleri Bölgelere Göre Dağılımı

Bölge	Frekans (Kişi sayısı)	Yüzde (%)
Marmara	42	9,9
Ege	32	7,5
Doğu Anadolu	119	28,0
Güneydoğu Anadolu	99	23,3
Karadeniz	40	9,4
İç Anadolu	40	9,4
Akdeniz	53	12,5
TOPLAM	425	100,0

Katılımcıların üniversitemize geldikleri bölgelere bakıldığında; %9,9'u Marmara Bölgesi, %7,5'i Ege Bölgesi, %28,0'i Doğu Anadolu Bölgesi, %23,3'ü Güneydoğu Anadolu Bölgesi, %9,4'ü Karadeniz Bölgesi, %9,4'ü İç Anadolu Bölgesi ve %12,5'i ise Akdeniz Bölgesinin olduğu görülmektedir.

Tablo 3.8. Katılımcıların burs alıp almama durumuna göre dağılımı

Cevap	Frekans (Kişi sayısı)	Yüzde (%)
Evet	172	40,5
Hayır	253	59,5
TOPLAM	425	100,0

Anket sorularımızı cevaplayan öğrencilerin %40,5'i burs almakta iken, %59,5'i ise burs almamaktadır.

Tablo 3.9. Katılımcıların barınma durumuna göre dağılımı

Karsta Barınma Yeriniz	Frekans (Kişi sayısı)	Yüzde (%)
Kiralık Evde	255	60,0
Devlet Yurdunda	118	27,8
Özel Yurtta	45	10,6
Kendi Evimde	7	1,6
TOPLAM	425	100,0
Kars'ta kiminle kahyorsunuz?		
Ailemle	5	1,2
Arkadaşlarımla	407	95,8
Akrabalarımla	4	0,9
Yalnız	9	2,1
TOPLAM	425	100,0

Öğrenciler barınma olarak %60,0'ı kiralık evde, %27,8'i devlet yurdunda, %10,6'sı özel yurtta ve %1,6'sı da kendi evinde kaldıklarını belirtmektedir. Bu öğrencilerin %1,2'si ailesiyle, %95,8'i arkadaşları ile, %0,9'u akrabaları ile ve %2,1'i de yalnız kalmaktadır.

Tablo 3.10. Katılımcıların Kafkas Üniversitesini tercih etme nedenlerinin dağılımı

Tercih nedeni	Frekans (Kişi sayısı)	Yüzde (%)
Memleketime yakın	61	14,4
Eğitim Kalitesi	7	1,6
Fiziki İmkânları	5	1,2
Sosyal İmkânları	8	1,9
Yurtdışı İmkânları	2	0,5
Bölümümün Puanı	272	64,0
Tavsiye	20	4,7
Diğer	50	11,8
TOPLAM	425	100,0

Katılımcıların %14,4'ü memleketime yakın, %1,6'sı Eğitim Kalitesi, %1,2'si fiziki imkanları, %1,9'u sosyal imkanları, %0,5'i yurtdışı imkanları, %64'ü bölümünün puanı, %4,7'si tavsiye ve %11,8' ise diğer neden olarak Kafkas Üniversitesini tercih ettiğini belirtmektedir.

Tablo 3.11: Katılımcıların Kafkas Üniversitesi'ni arkadaşlarına tavsiye etme durumuna göre dağılımı

Tavsiye etme/etmeme	Frekans (Kişi sayısı)	Yüzde (%)
Kesinlikle tavsiye etmem	104	24,4
Tavsiye etmem	111	26,1
Kararsızım	110	25,9
Tavsiye ederim	93	21,9
Kesinlikle tavsiye ederim	7	1,6
TOPLAM	425	100,0

Katılımcıların Kafkas Üniversitesini tavsiye etme durumuna baktığımızda %24,4'ü kesinlikle tavsiye etmem, %26,10'u tavsiye etmem, %25,9'u kararsızım, %21,9'u tavsiye ederim ve %1,6'sı ise kesinlikle tavsiye ederim demiştir.

Tablo 3.12: Katılımcılara göre Kars ilinde okumanın (alternatiflerine göre) maliyeti

Kars'ta Okumanın maliyeti	Frekans (Kişi sayısı)	Yüzde (%)
Çok yüksek	132	31,1
Yüksek	169	39,8
Normal	96	22,6
Düşük	23	5,4
Çok düşük	5	1,2
TOPLAM	425	100,0

Kars ilinde okumanın maliyetini katılımcıların %31,1'i çok yüksek, %39,8'i yüksek, %22,6'sı normal, %5,4'ü düşük ve %1,2'si de çok yüksek olarak değerlendirmiştir.

Tablo 3.13: Katılımcılara göre Kars ilinde barınma maliyeti

Kars'ta Barınma maliyeti	Frekans (Kişi sayısı)	Yüzde (%)
Çok yüksek	169	39,8
Yüksek	198	46,6
Normal	53	12,5
Düşük	3	0,7
Çok Düşük	2	0,5
TOPLAM	425	100,0

Kars ilinde barınma maliyetini ise katılımcıların %39,8'i çok yüksek, %46,6'sı yüksek, %12,5'i normal, %0,7'si düşük ve %0,5'i de çok düşük olarak değerlendirmiştir.

Tablo 3.14: Katılımcılara göre Kars'ta yiyecek-içecek fiyatları

Kars'ta Yiyecek-içecek fiyatları	Frekans (Kişi sayısı)	Yüzde (%)
Çok Yüksek	157	36,9
Yüksek	201	47,3
Normal	66	15,5
Düşük	1	0,2
TOPLAM	425	100,0

Kars ilinde yiyecek içecek fiyatlarına bakıldığında ise katılımcıların %36,9'u çok yüksek, %47,3'ü yüksek, %15,5'i normal ve %0,2'si düşük olarak görmektedir.

Tablo 3.15: Katılımcıların 2014-2015 Eğitim-öğretim yılında Kars'ta kültürel aktivitelere yönelik BİR AYLIK harcama tutarı (TL)

Kültürel aktivitelere yönelik BİR AYLIK harcama tutarı	Frekans (Kişi sayısı)	Yüzde (%)	Ortalama Harcama Tutarı (TL)
0 -20TL arası	179	42,1	19,42 TL
21 TL-40TL arası	113	26,6	
41TL-60TL arası	62	14,6	
61TL -80 TL arası	71	16,7	
TOPLAM	425	100,0	

Ankete katılan öğrenciler Kars'ta kültürel aktivitelere yönelik bir aylık harcamalarında %42,1'i 0 ve 20 TL arası, %26,6'sı 21 TL-40 TL arası, %14,6'sı 41TL-60TL arası ve %16,7'si ise 61TL ve 80 TL arası para harcadıklarını

belirtmektedirler. Araştırmaya katılan öğrencilerin 2015 yılındaki kültürel aktivitelere yönelik bir aylık ortalama harcama tutarının 19,42 TL olduğu saptanmıştır.

Tablo 3.16: Katılımcıların 2014-2015 Eğitim-öğretim yılında Kars'ta sportif aktivitelere yönelik BİR AYLIK harcama tutarı (TL)

Sportif aktivitelere yönelik BİR AYLIK harcama tutarı	Frekans (Kişi sayısı)	Yüzde (%)	Ortalama Harcama Tutarı (TL)
0 - 30TL arası	241	56,7	25,24 TL
31 TL-50 TL arası	76	17,9	
51TL-70TL arası	71	16,7	
71TL- 90 TL arası	37	8,7	
TOPLAM	425	100,0	

Ankete katılan öğrenciler 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında Kars ilinde sportif aktivitelere bir aylık harcamalarında ise %56,7'si 0 ve 30 TL arası, %17,9'u 31 TL-50 TL arası, %16,7'si 51TL-70TL arası ve %8,7'si 71TL ve 90 TL arası para harcadıklarını belirtmektedirler. Araştırmaya katılan öğrencilerin 2015 yılındaki sportif aktivitelere yönelik bir aylık ortalama harcama tutarının 25,24 TL olduğu saptanmıştır.

Tablo 3.17: Katılımcıların 2014-2015 Eğitim-öğretim yılında Kars'ta BİR AYLIK Enerji (elektrik, su, yakıt) harcama tutarı (TL)

BİR AYLIK Enerji (elektrik, su, yakıt) harcama tutarı	Frekans (Kişi sayısı)	Yüzde (%)	Ortalama Harcama Tutarı (TL)
0 -100 TL arası	139	32,7	65,68TL
101TL-150TL arası	83	19,5	
151TL -200TL arası	69	16,2	
201TL- 250 TL arası	134	31,5	
TOPLAM	425	100,0	

Katılımcıların 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında Kars ilinde bir aylık enerji (elektrik, su, doğalgaz) harcamaları ise %32,7'si 0 ve 100 TL arası, %19,5'i 101 TL-150 TL arası, %16,2'si 151TL-200TL arası ve %31,5'i de 201TL ve 250 TL arasındır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin 2015 yılındaki Enerjiye (elektrik, su, yakıt) yönelik bir aylık ortalama harcama tutarının 65,68 TL olduğu saptanmıştır.

Tablo 3.18: Katılımcıların 2014-2015 Eğitim-öğretim yılında Kars'ta BİR AYLIK telefon (sabit/GSM) harcama tutarı (TL)

BİR AYLIK telefon (sabit/GSM) harcama tutarı	Frekans (Kişi sayısı)	Yüzde (%)	Ortalama Harcama Tutarı (TL)
0-25TL arası	47	11,1	24,11TL
26 TL-50 TL arası	295	69,4	
51TL-75TL arası	50	11,8	
76 TL- 100 TL arası	33	7,8	
TOPLAM	425	100,0	

Katılımcıların 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında Kars ilinde bir aylık telefon (sabit/GSM) harcamaları ise %11,1'si 0 ve 25 TL arası, %69,4'ü 26 TL-50 TL arası, %11,8'i 51TL-75TL arası ve %7,8'inin de 76TL ve 100 TL arasındır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 2015 yılındaki iletişime (telefon-sabit/GSM) yönelik bir aylık ortalama harcama tutarının 24,11 TL olduğu saptanmıştır.

Tablo 3.19: Katılımcıların 2014-2015 Eğitim-öğretim yılında Kars'ta BİR AYLIK eğitim araçlarına (kitap/kırtasiye/laboratuvar malzemeleri vb.) yönelik harcama tutarı (TL)

Eğitim araç-gereçlerine yönelik BİR AYLIK harcama tutarı	Frekans (Kişi sayısı)	Yüzde (%)	Ortalama Harcama Tutarı (TL)
0-40TL arası	131	30,8	25,47TL
41 TL-60 TL arası	136	32,0	
61TL-80 TL arası	76	17,9	
81 TL -100 TL arası	82	19,3	
TOPLAM	425	100,0	

Katılımcıların 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında Kars ilinde bir aylık eğitim (kitap/kırtasiye/laboratuvar) harcamaları ise %30,8'i 0 ve 40 TL arası, %32,0'si 41 TL-60 TL arası, %17,9'u 61TL-80TL arası ve %19,3'ünün de 81TL ve 100TL arasındır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 2015 yılındaki Eğitim araç-gereçlerine yönelik bir aylık ortalama harcama tutarının 25,47 TL olduğu saptanmıştır.

Tablo 3.20: Katılımcıların 2014-2015 Eğitim-öğretim yılında Kars'ta BİR AYLIK barınma (ev kirası, yurt ücreti vb.) harcama tutarı (TL)

BİR AYLIK barınma (ev kirası, yurt ücreti vb.) harcama tutarı	Frekans (Kişi sayısı)	Yüzde (%)	Ortalama Harcama Tutarı (TL)
0-200 TL arası	88	20,7	119,91TL
201 TL-300 TL arası	142	33,4	
301TL - 400 TL arası	84	19,8	
401 TL-500 TL arası	111	26,1	
TOPLAM	425	100,0	

Ankete katılan öğrencilerin 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında Kars ilinde bir aylık barınma (ev kirası, yurt ücreti vb.) harcamaları ise %20,7'si 0 ve 200 TL arası, %33,4'ü 201 TL-300 TL arası, %19,8'i 301TL-400TL arası ve %26,1'inin de 401TL ve 500 TL arasındır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 2015 yılındaki barınmaya yönelik bir aylık ortalama harcama tutarının 119,91 TL olduğu saptanmıştır.

Tablo 3.21: Katılımcıların 2014-2015 Eğitim-öğretim yılında Kars'ta BİR AYLIK ulaşım (Kars sınırları içinde) harcama tutarı (TL)

BİR AYLIK ulaşım (Kars sınırları içinde) harcama tutarı	Frekans (Kişi sayısı)	Yüzde (%)	Ortalama Harcama Tutarı (TL)
0-40TL arası	55	12,9	21,72TL
41 TL-60 TL arası	113	26,6	
61TL -80 TL arası	257	60,5	
TOPLAM	425	100,0	

Ankete katılan öğrencilerin 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında Kars ilinde bir aylık ulaşım (İl sınırları içinde) harcamaları ise %12,9'u 0 ve 40 TL arası, %26,6'sı 41 TL-60 TL arası, %60,5'i de 61TL ve 80TL arasındır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 2015 yılındaki ulaşımaya yönelik bir aylık ortalama harcama tutarının 21,72 TL olduğu saptanmıştır.

Tablo 3.22: Katılımcıların 2014-2015 Eğitim-öğretim yılında Kars'ta BİR AYLIK mutfak (yeme-içme) harcama tutarı (TL)

BİR AYLIK (yeme-içme) mutfak harcama tutarı	Frekans (Kişi sayısı)	Yüzde (%)	Ortalama Harcama Tutarı (TL)
0 -100 TL arası	98	23,1	99,23TL
101 TL-200 TL arası	160	37,6	
201TL - 300 TL arası	108	25,4	
301 TL -400 TL arası	59	13,9	
TOPLAM	425	100,0	

Anket sorularını cevaplayan öğrencilerin 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında Kars ilinde bir aylık mutfak (yeme-içme) harcamaları ise %23,1'i 0-100TL arası, %37,6'sı 101 TL-200 TL arası, %25,4'ü 201TL-300TL arası ve %13,9'unun da 301TL ve 400 TL arasındır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 2015 yılındaki mutfak için bir aylık ortalama harcama tutarının 99,23 TL olduğu saptanmıştır.

Tablo 3.23: Katılımcıların 2014-2015 Eğitim-öğretim yılında Kars'ta BİR AYLIK giyim harcama tutarı (TL)

BİR AYLIK giyim harcama tutarı	Frekans (Kişi sayısı)	Yüzde (%)	Ortalama Harcama Tutarı (TL)
0-200 TL arası	174	40,9	199,41TL
201 TL-400 TL arası	158	37,2	
401TL - 600 TL arası	56	13,2	
601 TL-800 TL arası	37	8,7	
TOPLAM	425	100,0	

Ankete katılan öğrencilerin 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında Kars ilinde bir aylık giyim harcamaları ise %40,9'u 0 ve 200 TL arası, %37,2'si 201 TL-400 TL arası, %13,2'si 401TL-600 TL arası, %8,7'sinin de 601TL ve 800 TL arasındır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 2015 yılındaki giyime yönelik bir aylık ortalama harcama tutarının 199,41 TL olduğu saptanmıştır.

Tablo3.24: Harcama Gruplarının Toplam Harcamalar İçindeki Payları (TL, %)

HARCAMA GRUPLARI	2015 YILI AYLIK ORTALAMA HARCAMA (TL)	TÜKETİCİ BÜTÇESİNDEKİ PAYI (%)
GİYİM	199,41	33,22
BARINMA	119,91	19,98
GIDA	99,23	16,53
ENERJİ (Elektrik- Su- Yakıt)	65,68	10,94
EĞİTİM	25,47	4,24
SPOR	25,24	4,20
İLETİŞİM	24,11	4,02
ULAŞIM	21,72	3,62
KÜLTÜR-EĞLENCE	19,42	3,24
TOPLAM	600,19	100,00

2015 yılında ortalama harcama tutarı olan 600,19 TL'nin en büyük harcama kalemleri olan Giyim, barınma, gıda ve enerjinin (yakıt, elektrik ve su) toplam tutarının 484,23 TL gibi hayli yüksek bir tutar olduğu dikkat çekmektedir. Bu dört kaleme yapılan harcamanın öğrencinin bütçesindeki payı %80,67'dir. Yani bir öğrencinin Kars'ta yapmış olduğu 100 liralık harcamanın yaklaşık 81 lirası sadece giyim, barınma, gıda ve enerjiye gitmektedir. Tablo incelendiğinde %33,22'lik bir oranla en fazla harcamanın giyim konusunda (199,41 TL) yapıldığı görülmektedir. Bu veri, kentte giyim sektöründe faaliyet gösteren işverenler açısından oldukça dikkate değerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin 2015 yılında aylık ortalama gelir, ortalama tüketim ve ortalama tasarrufları aşağıdaki tabloda detaylı bir biçimde sunulmuştur.

Tablo 3.25: Öğrencilerin Aylık Ortalama Gelir, Tüketim ve Tasarrufları, 2015 Yılı (TL)

OKUL TÜRÜ	Ortalama Gelir	Ortalama Tüketim	Ortalama Tasarruf
Veteriner Fakültesi	636,58	608,42	28,16
Fen-Edeb. Fakültesi	622,11	589,65	32,46
Eğitim Fakültesi	649,96	616,22	33,74
İİBF	586,01	584,49	1,52
Konservatuvar	700	666,67	33,33
Sağlık Bilimleri Fakültesi	642,5	588,25	54,25
BÖLGE ADI	628,26	600,19	28,07
Marmara	661,67	650,71	10,96
Ege	722,5	668,75	53,75
Doğu Anadolu	637,39	593,11	44,28
Güneydoğu Anadolu	529,09	525,76	3,33
Karadeniz	663,25	613,75	49,5
İç Anadolu	626,75	633	-6,25
Akdeniz	684,34	638,68	45,66
ÖĞRENİM TÜRÜ	628,26	600,19	28,07
N.Ö	609,44	585,10	24,34
İ.Ö	674,47	637,24	37,23
BARINMA YERİ	628,26	600,19	28,07
Kiralık Evde	703,29	654,24	49,05
Devlet Yurdunda	467,37	480,34	-12,97
Özel Yurtta	620,44	593,78	26,66
Kendi Evimde	657,14	692,86	-35,72
KİMİNLE KALDIĞI	628,26	600,19	28,07
Ailemle	690	670	20
Arkadaşlarımla	616,44	591,38	25,06
Akrabalarımla	725	800	-75
Yalnız	1085,56	871,11	214,45

Tablo incelendiğinde okul türü bakımından 2015 yılında en yüksek harcamanın 666,67 TL ile Konservatuvar öğrencilerine ait olduğu görülmektedir. Bölge açısından Ege Bölgesinden gelen öğrencilerin 668,75 TL ile en fazla harcama yaptıkları görülmektedir. Öğrenim türü açısından en fazla harcama yapanlar 637,24 TL ile İkinci Öğrenim öğrencileri olurken barınma yeri açısından Kendi evinde kalanlar 692,86 TL, birlikte kalınan kişiler açısından ise Yalnız yaşayanlar 871,11 TL ile en fazla harcama gerçekleştiren öğrenciler olmuştur. Sonuç olarak bir öğrencinin 2015 yılındaki ortalama geliri 628,26 TL, ortalama tüketimi 600,19 ve bu iki kalemin farkından ortaya çıkan ortalama tasarruf ise 28,07 TL olarak tespit edilmiştir.

Öğrencilerin genel itibariyle 2015 yılına ait ortalama gelir, ortalama tüketim ve ortalama tasarruf değerleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.26. Öğrencilerin 2015 yılı Aylık Gelir, Tüketim ve Tasarrufları

Ortalama Gelir TL	628,26
Ortalama Tüketim TL	600,19
Ortalama Tasarruf TL	28,07
Ortalama Tüketim Eğilimi (%)	96,00
Ortalama Tasarruf Eğilimi (%)	4,00

Sonuç olarak öğrencilerin aylık ortalama gelirleri 628,26 TL, aylık ortalama harcamaları ise 600,19 TL şeklinde tahmin edilmiştir. Bu veriler dikkate alınarak öğrencilerin ortalama tüketim eğilimleri % 96,00 olarak hesaplanmıştır. Diğer bir ifadeyle öğrenciler her 100 TL'lik gelirlerinin 96,00 TL'sini harcarken, 4,00 TL'lik kısmını ise tasarruf etmektedirler.

Tablodaki ortalama tüketim değeri dikkate alındığında Kafkas Üniversitesi genelinde eğitim gören 16044 öğrencinin bir aylık kent ekonomisine katkısını aşağıdaki şekilde hesaplamak mümkündür;

$$\begin{aligned} \text{Aylık Toplam Ekonomik Katkı} &= \text{Bir aylık öğrenci harcaması} \times \text{Öğrenci Sayısı} \\ &= 600,19 \times 16.044 = 9.629.448- \text{ TL} \end{aligned}$$

Kafkas Üniversitesi genelinde eğitim gören 16044 öğrencinin ilde sekiz ay buldukları varsayılırsa;

$$\begin{aligned} \text{Yıllık Toplam Ekonomik Katkı} &= \text{Aylık Toplam Ekonomik Katkı} \times \text{Kalınan Süre(Ay)} \\ &= 9.629.448- \text{ TL} \times 8 \text{ ay} \\ &= 77.235.587- \text{ TL} \end{aligned}$$

Öğrencilerin gelir, tüketim ve tasarruflarına ait ortalama değerleri tespit ettikten sonra şimdide marjinal tüketim eğilimi (*MPC veya c*) ve marjinal tasarruf eğilimlerine (*MPS veya s*) bakılacaktır.

Marjinal tüketim eğilimi, harcanabilir gelirdeki bir birimlik değişiminin tüketimde meydana getireceği değişimdir. Marjinal tasarruf eğilimi ise bireylerin gelirlerinde bir artış olması halinde, bu artışın ne kadarlık kısmının tasarrufa gittiğini gösteren katsayıdır. Kazanılan gelirin bir kısmının tüketildiği bir kısmının ise tasarruf edildiğinden hareketle bu oranların toplamının 1'e eşit olduğu bilinen bir gerçektir. Nitekim $MPC+MPS=1$ veya $c + s = 1$ eşitliğinde s ve c artan gelirin ne kadarlık bir

kısımının sırasıyla tasarrufa ve tüketime gittiğini göstermektedir¹¹². Kısacası marjinal tüketim eğilimi ve marjinal tasarruf eğilimi bir kısaca gelirdeki değişimin (bir önceki döneme göre) ne kadarlık kısmının tüketime ve tasarrufa gittiğini gösteren birer katsayıdır. O halde Gerek c, gerekse s değerlerine ulaşmak için bir önceki döneme ait gelir ve tüketim değerlerini bilmemiz gerekmektedir. Aşağıdaki tablo yardımıyla bu değerleri hesaplamak mümkündür.

Tablo 3.27. 2014 ve 2015 yıllarına ait Aylık ortalama gelir ve tüketim

Yıllar	Tüketim (C)	Gelir (Y)	
2014	555,67	578,06	
2015	600,19	628,26	
c=ΔC / ΔY	44,52	50,20	c=0,89

Tabloda yer alan ΔC=Tüketimdeki artış miktarını ΔY= Gelirdeki artış miktarını ifade etmektedir. Tabloya göre 2014'ten 2015'e geçerken tüketimdeki değişme miktarı 44,52 iken gelirdeki değişme miktarı 50,20 şeklindedir. Marjinal tüketim eğilimi, tüketimdeki değişimin gelirdeki değişmeye oranı olduğu için;

$$c = \frac{\Delta C}{\Delta Y} = c = \frac{44,52}{50,20} = 0,89 \text{ olarak hesaplanmaktadır.}$$

c=0,89 ise $c + s = 1$ eşitliğinden dolayı **s=0,11**'dir. Bu durum öğrencilerin gelirlerindeki her 100 liralık artışın 89 TL'sini harcadıklarını 11 lirasını ise tüketmeyip tasarruf ettiklerini göstermektedir.

Yukarıda hesaplanan marjinal tüketim eğilimi yani c katsayısı çarpan denkleminde yerine konulduğunda;

$$k = \frac{1}{(1-c)} = k = \frac{1}{(1-0,89)} = k = 9,09$$

Sonuç olarak çarpan katsayısını çarparsak:

$$\begin{aligned} \text{Toplam ekonomik katkı} &= \text{Yıllık ekonomik toplam katkı} \times \text{Çarpan katsayısı} \\ &= 77.235.587.\text{TL} \times 9,09 = 700.253.485.- \text{ TL sonucuna} \\ &\text{ulaşabiliriz.} \end{aligned}$$

Elde edilen sonuçları aşağıdaki tabloda bir araya getirdiğimizde Kafkas Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin Kars kent ekonomisine yaptıkları ekonomik katkının boyutlarını açıkça görmek mümkündür.

¹¹² Fuat Sekmen, "Basit Keynesyen Denge Modeli", **Ekonominin Temelleri**, Editörler: Mehmet Dikkaya ve Deniz Özyakışır, Savaş Yayınevi, Ankara 2015, s.408-410.

Tablo 3.28: Kafkas Üniversitesi öğrencilerinin Kars ekonomisine katkısı

Bir öğrencinin 1 aylık katkısı	600,19 TL
16.044 öğrencinin bir aylık katkısı	16044 x 600,19 = 9.629.448- TL
8 ay Karsta kaldığı varsayımıyla hesaplanan katkı	9.629.448- TL x 8 ay= 77.235.587-TL
Toplam ekonomik katkı= Yıllık ekonomik toplam katkı x Çarpan katsayısı (9,09)	77.235.587.TL x 9,09= 700.253.485.- TL

Tablodan da görüldüğü üzere bir öğrencinin Kars ilinde yapmış olduğu 600,19 TL'lik harcama tutarı 16044 öğrenci bazında hesaba katıldığında 9.629.448- TL gibi bir tutara ulaşılmaktadır. Öğrencilerin eğitim-öğretimin normal süresi olan 8 ay Karsta kaldıkları varsayımından hareketle bu rakam 77.235.587-TL'ye ulaşmaktadır. Çarpan etkisi de dikkate alınarak yapılan hesaplama göre ise toplam ekonomik katkı 700.253.485.- TL 'ye ulaşmaktadır.

Çapraz Tablolama

Tablo 3.29: Öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ile Kafkas Üniversitesini tercih nedenleri arasındaki ilişki

		Veteriner	Fen-Edeb.	Eğitim	İİBF	Konservatuvar	Sağlık B. Fak.	TOPLAM
Memleketime yakın	N	4	15	14	24	2	2	61
	%	6,6%	24,6%	23,0%	39,3%	3,3%	3,3%	100,0%
Eğitim Kalitesi	N	1	2	1	1	2	0	7
	%	14,3%	28,6%	14,3%	14,3%	28,6%	0,0%	100,0%
Fiziki İmkanları	N	1	1	2	1	0	0	5
	%	20,0%	20,0%	40,0%	20,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Sosyal İmkanları	N	0	2	4	1	0	1	8
	%	0,0%	25,0%	50,0%	12,5%	0,0%	12,5%	100,0%
Yurtdışı İmkanları	N	0	1	0	0	0	1	2
	%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	50,0%	100,0%
Bölümünün Puanı	N	28	72	96	42	0	34	272
	%	10,3%	26,5%	35,3%	15,4%	0,0%	12,5%	100,0%
Tavsiye	N	3	5	7	4	1	0	20
	%	15,0%	25,0%	35,0%	20,0%	5,0%	0,0%	100,0%
Diğer	N	1	16	11	16	4	2	50
	%	2,0%	32,0%	22,0%	32,0%	8,0%	4,0%	100,0%
Toplam	N	38	114	135	89	9	40	425
	%	8,9%	26,8%	31,8%	20,9%	2,1%	9,4%	100,0%

Tabloya bakıldığında Kafkas Üniversitesini tercih etme nedenleri arasında memleketlerine yakın olduğu için en çok tercih eden İİBF öğrencileridir. Bölüm puanı olarak çok tercih edilmesinde de Fen-Edebiyat ve İİBF öğrencileri çoğunluktadır. Eğitim Kalitesi, Fiziki İmkânları, Sosyal İmkânları ve Yurtdışı imkânları ise fazla tercih sebebi olarak görünmemektedir.

Tablo 3.30: Öğrencilerin geldikleri bölge ile Kafkas Üniversitesini tercih nedenleri arasındaki ilişki

		Marmara	Ege	D. Anadolu	G. Anadolu	Karade niz	İç Anadolu	Akdeniz	Toplam
Memleketime yakın	N	5	1	49	3	1	1	1	61
	%	8,2%	1,6%	80,3%	4,9%	1,6%	1,6%	1,6%	100,0%
Eğitim Kalitesi	N	0	0	2	2	2	1	0	7
	%	0,0%	0,0%	28,6%	28,6%	28,6%	14,3%	0,0%	100,0%
Fiziki İmkânları	N	0	0	0	2	1	1	1	5
	%	0,0%	0,0%	0,0%	40,0%	20,0%	20,0%	20,0%	100,0%
Sosyal İmkânları	N	2	0	2	3	1	0	0	8
	%	25,0%	0,0%	25,0%	37,5%	12,5%	0,0%	0,0%	100,0%
Yurtdışı İmkânları	N	0	1	0	1	0	0	0	2
	%	0,0%	50,0 %	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Bölümünün Puanı	N	27	25	55	68	27	28	42	272
	%	9,9%	9,2%	20,2%	25,0%	9,9%	10,3%	15,4%	100,0%
Tavsiye	N	2	4	1	6	3	3	1	20
	%	10,0%	20,0 %	5,0%	30,0%	15,0%	15,0%	5,0%	100,0%
Diğer	N	6	1	10	14	5	6	8	50
	%	12,0%	2,0%	20,0%	28,0%	10,0%	12,0%	16,0%	100,0%
Toplam	N	42	32	119	99	40	40	53	425
	%	9,9%	7,5%	28,0%	23,3%	9,4%	9,4%	12,5%	100,0%

Tabloya göre öğrencilerin geldikleri bölge ile Kafkas Üniversitesini tercih nedenleri arasındaki ilişkiye bakıldığında ise, Doğu Anadolu bölgesinden gelen öğrenciler memleketine yakın olduğu için tercih sebebi olarak belirtmektedirler. En çok tercih sebeplerinden olan “bölümünün puanı” olarak belirten öğrencilerden en çok güneydoğu Anadolu bölgesinden gelen öğrenciler görünmekte ve en az bu seçeneği tercih eden ise ege bölgesinden gelen öğrenciler olarak görünmektedir.

Tablo 3.31: Öğrencilerin cinsiyetleri ile Kafkas Üniversitesini tavsiye etme/etmeme durumları arasındaki ilişki

		KADIN	ERKEK	Toplam
Kesinlikle tavsiye etmem	N	40	63	103
	%	38,8%	61,2%	100,0%
Tavsiye etmem	N	47	64	111
	%	42,3%	57,7%	100,0%
Kararsızım	N	55	55	110
	%	50,0%	50,0%	100,0%
Tavsiye ederim	N	51	42	93
	%	54,8%	45,2%	100,0%
Kesinlikle tavsiye ederim	N	5	2	7
	%	71,4%	28,6%	100,0%
Toplam	N	199	226	425
	%	46,8%	53,2%	100,0%

Tabloya göre öğrencilerin cinsiyetleri ile Kafkas Üniversitesini tavsiye etme/etmeme durumları arasındaki ilişkiye bakıldığında, erkeklerin %61,2'si kesinlikle tavsiye etmem derken kadınların %38,8'i kesinlikle tavsiye etmem demiştir. Kararsız olarak görünen erkek ve kadınların oranları aynıdır. Tavsiye ederim diyenlerin %54,8'i kadın, %45,2'si ise erkektir. Kadın erkek arasında en büyük farkın görüldüğü seçenek ise “kesinlikle tavsiye ederim” seçeneğidir. Burada kadınların %71,4'ü kesinlikle tavsiye ederim derken erkeklerde bu oran %28,6 olarak görünmektedir.

Tablo 3.32'ye bakıldığında Öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ile Kafkas Üniversitesini tavsiye etme/etmeme durumları arasındaki ilişkiye bakıldığında, “tavsiye ederim” seçeneğini %31,2 ile en çok seçen Eğitim Fakültesi öğrencileri olurken bu seçeneği en az seçen %3,2 ile Konservatuar öğrencileri olmuştur. En çok “Kesinlikle tavsiye ederim” diyen öğrencilerin %42,9 ile Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültesi öğrencileri olduğunu görmekteyiz. % 33,3'lük oran ile en çok Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin “tavsiye etmem” dediğini görürken, en az ise %2,7'lik oran ile konservatuar öğrencilerinin tavsiye etmem dediğini görmekteyiz.

Tablo 3.32: Öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ile Kafkas Üniversitesini tavsiye etme/etmeme durumları arasındaki ilişki

		Veteriner	Fen-Edeb.	Eğitim	İİBF	Konservatuar	Sağlık B. Fak.	Toplam
Kesinlikle tavsiye etmem	N	8	29	30	25	0	11	103
	%	7,8%	28,2%	29,1%	24,3%	0,0%	10,7%	100,0%
Tavsiye etmem	N	12	37	34	17	3	8	111
	%	10,8%	33,3%	30,6%	15,3%	2,7%	7,2%	100,0%
Kararsızım	N	11	21	38	25	3	12	110
	%	10,0%	19,1%	34,5%	22,7%	2,7%	10,9%	100,0%
Tavsiye ederim	N	7	24	29	21	3	9	93
	%	7,5%	25,8%	31,2%	22,6%	3,2%	9,7%	100,0%
Kesinlikle tavsiye ederim	N	0	3	3	1	0	0	7
	%	0,0%	42,9%	42,9%	14,3%	0,0%	0,0%	100,0%
Toplam	N	38	114	135	89	9	40	425
	%	8,9%	26,8%	31,8%	20,9%	2,1%	9,4%	100,0%

Tablo 3.33: Öğrencilerin geldikleri bölge ile Kafkas Üniversitesini tavsiye etme/etmeme durumları arasındaki ilişki

		Marmara	Ege	D. Anadolu	G. Anadolu	Karadeniz	İç Anadolu	Akdeniz	Toplam
Kesinlikle tavsiye etmem	N	6	7	20	31	13	12	14	103
	%	5,8%	6,8%	19,4%	30,1%	12,6%	11,7%	13,6%	100,0%
Tavsiye etmem	N	13	9	29	32	7	7	14	111
	%	11,7%	8,1%	26,1%	28,8%	6,3%	6,3%	12,6%	100,0%
Kararsızım	N	9	5	33	18	12	13	20	110
	%	8,2%	4,5%	30,0%	16,4%	10,9%	11,8%	18,2%	100,0%
Tavsiye ederim	N	11	10	34	17	8	8	5	93
	%	11,8%	10,8%	36,6%	18,3%	8,6%	8,6%	5,4%	100,0%
Kesinlikle tavsiye ederim	N	2	1	3	1	0	0	0	7
	%	28,6%	14,3%	42,9%	14,3%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Toplam	N	42	32	119	99	40	40	53	425
	%	9,9%	7,5%	28,0%	23,3%	9,4%	9,4%	12,5%	100,0%

Tabloya göre öğrencilerin geldikleri bölge ile Kafkas Üniversitesini tavsiye etme/etmeme durumları arasındaki ilişkiye bakıldığında ise, Marmara bölgesinden gelen öğrenciler %5,8 ile kesinlikle tavsiye etmem derken, Güneydoğu Anadolu

bölgesinden gelen öğrencilerin %30,1'i kesinlikle tavsiye etmem demiştir. Doğu Anadolu bölgesinden gelen öğrencilerin %42,9'u kesinlikle tavsiye ederken, Ege ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden gelen öğrenciler %14,3'lük oran ile kesinlikle tavsiye etmişlerdir.

Tablo 3.34: Öğrencilerin cinsiyetleri ile Kars'ta okumanın maliyetine ilişkin görüşleri arasındaki ilişki

		Çok yüksek	Yüksek	Normal	Düşük	Çok düşük	Toplam
KADIN	N	51	75	59	12	2	199
	%	25,6%	37,7%	29,6%	6,0%	1,0%	100,0%
ERKEK	N	81	94	37	11	3	226
	%	35,8%	41,6%	16,4%	4,9%	1,3%	100,0%
Toplam	N	132	169	96	23	5	425
	%	31,1%	39,8%	22,6%	5,4%	1,2%	100,0%

Tabloya göre öğrencilerin cinsiyetleri ile Kars'ta okumanın maliyetine ilişkin görüşleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, kadınların %25,6'sı çok yüksek bulurken, %37,7'si yüksek bulmuştur. % 1'lik bir oran ise çok düşük bulmuştur. Erkeklerin %35,8'i çok yüksek bulurken, %41,6'sı yüksek bulmuştur. Yine %4,9'u düşük bulurken, %1,3'ünde çok düşük bulmuştur.

Tablo 3.35: Öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ile Kars'ta okumanın maliyetine ilişkin görüşleri arasındaki ilişki

		Çok yüksek	Yüksek	Normal	Düşük	Çok düşük	Toplam
Veteriner Fakültesi	N	12	18	6	2	0	38
	%	31,6%	47,4%	15,8%	5,3%	0,0%	100,0%
Fen-Edeb. Fakültesi	N	31	48	29	3	3	114
	%	27,2%	42,1%	25,4%	2,6%	2,6%	100,0%
Eğitim Fakültesi	N	46	55	28	5	1	135
	%	34,1%	40,7%	20,7%	3,7%	0,7%	100,0%
İİBF	N	26	29	25	8	1	89
	%	29,2%	32,6%	28,1%	9,0%	1,1%	100,0%
Konservatuar	N	4	2	2	1	0	9
	%	44,4%	22,2%	22,2%	11,1%	0,0%	100,0%
Sağlık Bilimleri Fak.	N	13	17	6	4	0	40
	%	32,5%	42,5%	15,0%	10,0%	0,0%	100,0%
Toplam	N	132	169	96	23	5	425
	%	31,1%	39,8%	22,6%	5,4%	1,2%	100,0%

Tabloya bakıldığında öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ile Kars'ta okumanın maliyetine ilişkin görüşleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, Konservatuar öğrencileri %44,4'lük oran ile çok yüksek bulurken, Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencileri %27,2'lik oranla çok yüksek bulmuştur. İİBF öğrencileri %28,1'lik oranla normal bulurken, Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencileri %15'lik oran ile normal bulmaktadır. Fen-Edebiyat Fakültesi %2,6, Eğitim Fakültesi %0,7 ve İİBF Fakültesi öğrencileride %1,1'lik oran ile çok düşük olarak görmektedir.

Tablo 3.36: Öğrencilerin geldikleri bölge ile Kars'ta okumanın maliyetine ilişkin görüşleri arasındaki ilişki

		Çok yüksek	Yüksek	Normal	Düşük	Çok düşük	Toplam
Marmara	N	11	19	10	2	0	42
	%	26,2%	45,2%	23,8%	4,8%	0,0%	100,0%
Ege	N	10	12	9	1	0	32
	%	31,2%	37,5%	28,1%	3,1%	0,0%	100,0%
Doğu Anadolu	N	31	43	35	8	2	119
	%	26,1%	36,1%	29,4%	6,7%	1,7%	100,0%
Güneydoğu Anadolu	N	45	34	14	3	3	99
	%	45,5%	34,3%	14,1%	3,0%	3,0%	100,0%
Karadeniz	N	8	21	9	2	0	40
	%	20,0%	52,5%	22,5%	5,0%	0,0%	100,0%
İç Anadolu	N	11	20	6	3	0	40
	%	27,5%	50,0%	15,0%	7,5%	0,0%	100,0%
Akdeniz	N	16	20	13	4	0	53
	%	30,2%	37,7%	24,5%	7,5%	0,0%	100,0%
Toplam	N	132	169	96	23	5	425
	%	31,1%	39,8%	22,6%	5,4%	1,2%	100,0%

Tabloya göre öğrencilerin geldikleri bölge ile Kars'ta okumanın maliyetine ilişkin görüşleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, Güneydoğu Anadolu bölgesinden gelen öğrencilerin %45,5'i çok yüksek bulurken %3'ü düşük ve çok düşük bulmuştur. Marmara bölgesinden gelen öğrencilerin %45,2'si yüksek bulurken %4,8'i düşük bulmuştur. Akdeniz bölgesinden gelen öğrencilere bakıldığında ise %24,5'i normal bulurken, %7,5'i düşük bulmuştur.

Tablo 3.37: Öğrencilerin Barındıkları Yerler ile Kars'ta okumanın maliyetine Bakışları Arasındaki İlişki

		Çok yüksek	Yüksek	Normal	Düşük	Çok düşük	Toplam
Kiralık Evde	N	88	104	49	12	2	255
	%	34,5%	40,8%	19,2%	4,7%	0,8%	100,0%
Devlet Yurdunda	N	29	47	31	8	3	118
	%	24,6%	39,8%	26,3%	6,8%	2,5%	100,0%
Özel Yurtta	N	14	17	12	2	0	45
	%	31,1%	37,8%	26,7%	4,4%	0,0%	100,0%
Kendi Evimde	N	1	1	4	1	0	7
	%	14,3%	14,3%	57,1%	14,3%	0,0%	100,0%
Toplam	N	132	169	96	23	5	425
	%	31,1%	39,8%	22,6%	5,4%	1,2%	100,0%

Tabloya bakıldığında öğrencilerin barındıkları yerler ile Kars'ta okumanın maliyetine bakışları arasındaki ilişki incelendiğinde Kiralık evde duranların %40,8'i, devlet yurdunda kalanların %39,8'i yüksek bulmuştur. Özel yurttaki kalanların %37,8'i yüksek bulurken %4,4'ünde düşük bulmuştur. Kendi evinde kalanların %57,1'i de Kars'ta okumanın maliyetini normal olarak görmüşlerdir.

Tablo 3.38: Öğrencilerin cinsiyetleri ile Kars'taki barınma maliyetine Bakışları Arasındaki İlişki

		Çok Yüksek	Yüksek	Normal	Düşük	Çok Düşük	Toplam
KADIN	N	62	104	31	2	0	199
	%	31,2%	52,3%	15,6%	1,0%	0,0%	100,0%
ERKEK	N	107	94	22	1	2	226
	%	47,3%	41,6%	9,7%	0,4%	0,9%	100,0%
Toplam	N	169	198	53	3	2	425
	%	39,8%	46,6%	12,5%	0,7%	0,5%	100,0%

Tabloya göre öğrencilerin cinsiyetleri ile Kars'taki barınma maliyetine bakışları arasındaki ilişkiye bakıldığında, kadınların %52,3'ü yüksek bulurken %1'i düşük bulmuştur. Normal bulanların oranı ise %15,6'dır. Erkek öğrencilerin %47,3'ü çok yüksek bulurken %9,7'si normal ve %0,4'ü de düşük bulmuştur.

Tablo 3.39: Öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ile Kars'taki barınma maliyetine bakışları arasındaki ilişki

		Çok yüksek	Yüksek	Normal	Düşük	Çok Düşük	Toplam
Veteriner Fakültesi	N	16	19	3	0	0	38
	%	42,1%	50,0%	7,9%	0,0%	0,0%	100,0%
Fen-Edeb. Fakültesi	N	40	57	16	0	1	114
	%	35,1%	50,0%	14,0%	0,0%	0,9%	100,0%
Eğitim Fakültesi	N	58	63	14	0	0	135
	%	43,0%	46,7%	10,4%	0,0%	0,0%	100,0%
İİBF	N	34	40	12	3	0	89
	%	38,2%	44,9%	13,5%	3,4%	0,0%	100,0%
Konservatuar	N	4	3	1	0	1	9
	%	44,4%	33,3%	11,1%	0,0%	11,1%	100,0%
Sağlık Bilimleri Fak.	N	17	16	7	0	0	40
	%	42,5%	40,0%	17,5%	0,0%	0,0%	100,0%
Toplam	N	169	198	53	3	2	425
	%	39,8%	46,6%	12,5%	0,7%	0,5%	100,0%

Tabloya göre öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ile Kars'taki barınma maliyetine bakışları arasındaki ilişkiye bakıldığında, Veteriner ve Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin %50'si yüksek bulurken, eğitim Fakültesi öğrencilerinin %46,7'si yüksek bulmuştur. İİBF öğrencilerinin %3,4'ü düşük bulurken, %38,2'si çok yüksek bulmuştur. Konservatuar öğrencilerinin %44,4'ü ve Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin %42,5'i Kars'taki barınma maliyetlerini çok yüksek bulmuştur.

Tablo 3.40: Öğrencilerin geldikleri bölge ile Kars'taki barınma maliyetine bakışları arasındaki ilişki

		Çok Yüksek	Yüksek	Normal	Düşük	Çok Düşük	Toplam
Marmara	N	16	20	6	0	0	42
	%	38,1%	47,6%	14,3%	0,0%	0,0%	100,0%
Ege	N	12	13	7	0	0	32
	%	37,5%	40,6%	21,9%	0,0%	0,0%	100,0%
Doğu Anadolu	N	44	56	18	1	0	119
	%	37,0%	47,1%	15,1%	0,8%	0,0%	100,0%
Güneydoğu Anadolu	N	45	43	8	2	1	99
	%	45,5%	43,4%	8,1%	2,0%	1,0%	100,0%
Karadeniz	N	17	18	5	0	0	40
	%	42,5%	45,0%	12,5%	0,0%	0,0%	100,0%
İç Anadolu	N	17	21	1	0	1	40
	%	42,5%	52,5%	2,5%	0,0%	2,5%	100,0%
Akdeniz	N	18	27	8	0	0	53
	%	34,0%	50,9%	15,1%	0,0%	0,0%	100,0%
Toplam	N	169	198	53	3	2	425
	%	39,8%	46,6%	12,5%	0,7%	0,5%	100,0%

Tabloya göre öğrencilerin geldikleri bölge ile Kars'taki barınma maliyetine bakışları arasındaki ilişkiye bakıldığında, Güneydoğu Anadolu bölgesinden gelen öğrencilerin %45,5'i çok yüksek bulurken %2'si düşük bulmuştur. Marmara bölgesinden gelen öğrencilerin %47,6'sı yüksek bulurken %14,3'ü normal bulmuştur. Karadeniz ve İç Anadolu bölgesinden gelen öğrencilerin %42,52'i çok yüksek bulmuştur. Akdeniz bölgesinden gelen öğrencilere bakıldığında ise %50,9'u yüksek bulurken, %15,1'i normal bulmuştur.

Tablo 3.41: Öğrencilerin barındıkları yer ile Kars'taki barınma maliyetine bakışları arasındaki ilişki

		Çok Yüksek	Yüksek	Normal	Düşük	Çok Düşük	Toplam
Kiralık Evde	N	112	113	28	1	1	255
	%	43,9%	44,3%	11,0%	0,4%	0,4%	100,0%
Devlet Yurdunda	N	41	57	18	1	1	118
	%	34,7%	48,3%	15,3%	0,8%	0,8%	100,0%
Özel Yurtta	N	14	24	6	1	0	45
	%	31,1%	53,3%	13,3%	2,2%	0,0%	100,0%
Kendi Evimde	N	2	4	1	0	0	7
	%	28,6%	57,1%	14,3%	0,0%	0,0%	100,0%
Toplam	N	169	198	53	3	2	425
	%	39,8%	46,6%	12,5%	0,7%	0,5%	100,0%

Tabloya bakıldığında öğrencilerin barındıkları yer ile Kars'taki barınma maliyetine bakışları arasındaki ilişkide kiralık evde kalanların %44,3'ü yüksek bulurken, %0,4'ü de düşük ve çok düşük bulmuştur. Kendi evinde kalanların %57,1' yüksek bulurken, %14,3'ü de normal bulmuştur.

Tablo 3.42: Öğrencilerin cinsiyetleri ile Kars ilinde kültürel aktivitelere dönük (sinema, tiyatro, konser vb.) bir aylık harcamaları arasındaki ilişki

		20TL ve altı	21 TL-40 TL arası	41TL-60TL arası	61TL-80TL arası	Toplam
KADIN	N	88	57	26	28	199
	%	44,2%	28,6%	13,1%	14,1%	100,0%
ERKEK	N	91	56	36	43	226
	%	40,3%	24,8%	15,9%	19,0%	100,0%
Toplam	N	179	113	62	71	425
	%	42,1%	26,6%	14,6%	16,7%	100,0%

Tablo incelendiğinde öğrencilerin cinsiyetleri ile Kars ilinde kültürel aktivitelere dönük (sinema, tiyatro, konser vb.) bir aylık harcamaları arasındaki ilişkiye bakıldığında kadınların %44,2'si 20 TL ve altı, %28,6'sı 21TL-40TL arası ve %14,1'i de 61TL-80TL arası harcama yapmıştır. Erkek öğrencilere bakıldığında ise

%40,3'ü 20 TL ve altı, %24,8'i 21TL-40TL arası ve %15,9'u da 41TL-60TL arası harcama yapmıştır.

Tablo 3.43: Öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ile Kars'taki kültürel aktivitelere dönük (sinema, tiyatro, konser vb.) bir aylık harcamaları arasındaki ilişki

		20 TL ve altı	21 TL-40 TL arası	41 TL-60 TL arası	61 TL-80 TL arası	TOPLAM
Veteriner Fakültesi	N	18	14	4	2	38
	%	47,4%	36,8%	10,5%	5,3%	100,0%
Fen-Edeb. Fakültesi	N	47	21	21	25	114
	%	41,2%	18,4%	18,4%	21,9%	100,0%
Eğitim Fakültesi	N	50	39	21	25	135
	%	37,0%	28,9%	15,6%	18,5%	100,0%
İİBF	N	38	26	10	15	89
	%	42,7%	29,2%	11,2%	16,9%	100,0%
Konservatuar	N	5	0	2	2	9
	%	55,6%	0,0%	22,2%	22,2%	100,0%
Sağlık Bilimleri Fak.	N	21	13	4	2	40
	%	52,5%	32,5%	10,0%	5,0%	100,0%
Toplam	N	179	113	62	71	425
	%	42,1%	26,6%	14,6%	16,7%	100,0%

Tabloya bakıldığında öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ile Kars'taki kültürel aktivitelere dönük (sinema, tiyatro, konser vb.) bir aylık harcamaları arasındaki ilişkiye bakıldığında, Veteriner fakültesi öğrencilerinin %47,4'ü 20 TL ve altı ve %5,3'ü de 61TL-80TL arası harcama yapmıştır. Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin %18,4'ü 21TL-40TL arası harcama yaparken Eğitim Fakültesi öğrencilerinin %28,9'u 21TL-40TL arası harcama yaptığı görülmektedir. İİBF öğrencilerinin %16,9'u 61TL-80TL arası harcama yaparken, sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin %5' 61TL-80TL arası harcama yapmaktadır.

Tablo 3.44: Öğrencilerin geldikleri bölge ile Kars'taki kültürel aktivitelere dönük (sinema, tiyatro, konser vb.) bir aylık harcamaları arasındaki ilişki

		20 TL ve altı	21 TL-40 TL arası	41TL-60TL arası	61 TL-80 TL arası	Toplam
Marmara	N	16	12	7	7	42
	%	38,1%	28,6%	16,7%	16,7%	100,0%
Ege	N	12	10	2	8	32
	%	37,5%	31,2%	6,2%	25,0%	100,0%
Doğu Anadolu	N	55	31	17	16	119
	%	46,2%	26,1%	14,3%	13,4%	100,0%
Güneydoğu Anadolu	N	38	26	17	18	99
	%	38,4%	26,3%	17,2%	18,2%	100,0%
Karadeniz	N	13	12	10	5	40
	%	32,5%	30,0%	25,0%	12,5%	100,0%
İç Anadolu	N	18	9	6	7	40
	%	45,0%	22,5%	15,0%	17,5%	100,0%
Akdeniz	N	27	13	3	10	53
	%	50,9%	24,5%	5,7%	18,9%	100,0%
Toplam	N	179	113	62	71	425
	%	42,1%	26,6%	14,6%	16,7%	100,0%

Tabloya göre öğrencilerin geldikleri bölge ile Kars'taki kültürel aktivitelere dönük (sinema, tiyatro, konser vb.) bir aylık harcamaları arasındaki ilişki incelendiğinde Karadeniz bölgesinden gelen öğrencilerin %32,5'i 20TL ve altı harcama yaparken, Doğu Anadolu bölgesinden gelen öğrencilerin %46,2'si 20TL ve altı harcama yapmıştır. 61TL-80TL arası harcamayı en çok yapan %25'lik oran ile Ege bölgesinden gelen öğrenciler olmuştur.

Tablo 3.45'e bakıldığında Öğrencilerin barındıkları yer ile Kars'taki kültürel aktivitelere dönük (sinema, tiyatro, konser vb.) bir aylık harcamaları arasındaki ilişkide Kiralık evde duranların %43,10'u 20TL ve altı, %17,6'sında 61TL-80TL arası para harcamaktadır. Devlet yurdunda kalanların %43,2'si 20TL ve altı, %28'ide 21TL-40TL arası para harcamaktadır. Kendi evinde kalanlar ise %28,6'lık dilimlerle 60TL'ye kadar aynı oranda harcamaktadırlar.

Tablo 3.45: Öğrencilerin barındıkları yer ile Kars'taki kültürel aktivitelere dönük (sinema, tiyatro, konser vb.) bir aylık harcamaları arasındaki ilişki

		20TL ve altı	21 TL-40 TL arası	41TL-60TL arası	61TL-80TL arası	Toplam
Kiralık Evde	N	110	67	33	45	255
	%	43,1%	26,3%	12,9%	17,6%	100,0%
Devlet Yurdunda	N	51	33	15	19	118
	%	43,2%	28,0%	12,7%	16,1%	100,0%
Özel Yurtta	N	16	11	12	6	45
	%	35,6%	24,4%	26,7%	13,3%	100,0%
Kendi Evimde	N	2	2	2	1	7
	%	28,6%	28,6%	28,6%	14,3%	100,0%
Toplam	N	179	113	62	71	425
	%	42,1%	26,6%	14,6%	16,7%	100,0%

Tablo 3.46: Öğrencilerin cinsiyetleri ile Kars'taki sportif aktivitelerine dönük bir aylık harcamaları arasındaki ilişki

		30TL ve altı	31 TL-50 TL arası	51TL-70TL arası	71TL ve 90 TL arası	Toplam
KADIN	N	142	23	22	12	199
	%	71,4%	11,6%	11,1%	6,0%	100,0%
ERKEK	N	99	53	49	25	226
	%	43,8%	23,5%	21,7%	11,1%	100,0%
Toplam	N	241	76	71	37	425
	%	56,7%	17,9%	16,7%	8,7%	100,0%

Tablo incelendiğinde öğrencilerin cinsiyetleri ile Kars'taki sportif aktivitelerine dönük bir aylık harcamaları arasındaki ilişkide kadınların %71,4'ü 30TL ve altı, %6'sında 71TL-90TL arası harcama yapmaktadır. Erkek öğrencilerin %43,8'i 30TL ve altı, %23,5'i 31TL-50TL arası ve %21,7'side 51TL-70TL arası harcama yapmaktadır.

Tablo 3.47: Öğrencilerin cinsiyetleri ile Kars'taki bir aylık enerji (elektrik, su, yakıt) harcamaları arasındaki ilişki

		100 TL ve altı	101TL-150TL arası	151TL - 200TL arası	201TL ve 250 TL arası	Toplam
KADIN	N	89	32	24	54	199
	%	44,7%	16,1%	12,1%	27,1%	100,0%
ERKEK	N	50	51	45	80	226
	%	22,1%	22,6%	19,9%	35,4%	100,0%
Toplam	N	139	83	69	134	425
	%	32,7%	19,5%	16,2%	31,5%	100,0%

Tabloya göre öğrencilerin cinsiyetleri ile Kars'taki bir aylık enerji (elektrik, su, yakıt) harcamaları arasındaki ilişkiye bakıldığında kadınların%44,7'si 100TL ve altı harcarken Erkeklerin %22,1'i 100TL ve altı harcamıştır. 201TL ve 250TL arası harcamalarda ise kadınların oranı %27,1 iken erkeklerde bu oran %35,4'dür.

Tablo 3.48: Öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ile Kars'taki bir aylık enerji (elektrik, su, yakıt) harcamaları arasındaki ilişki

		0-100 TL ve arası	101TL-150TL arası	151TL - 200TL arası	201TL ve 250 TL arası	Toplam
Veteriner Fakültesi	N	7	12	5	14	38
	%	18,4%	31,6%	13,2%	36,8%	100,0%
Fen-Edeb. Fakültesi	N	39	17	14	44	114
	%	34,2%	14,9%	12,3%	38,6%	100,0%
Eğitim Fakültesi	N	40	29	30	36	135
	%	29,6%	21,5%	22,2%	26,7%	100,0%
İİBF	N	37	15	15	22	89
	%	41,6%	16,9%	16,9%	24,7%	100,0%
Konservatuar	N	0	0	3	6	9
	%	0,0%	0,0%	33,3%	66,7%	100,0%
Sağlık Bilimleri Fak.	N	16	10	2	12	40
	%	40,0%	25,0%	5,0%	30,0%	100,0%
Toplam	N	139	83	69	134	425
	%	32,7%	19,5%	16,2%	31,5%	100,0%

Tabloya bakıldığında öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ile Kars'taki bir aylık enerji (elektrik, su, yakıt) harcamaları arasındaki ilişkide 201TL ve 250TL arası harcama oranlarında Veteriner fakültesi öğrencilerinin %36,8 ve Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin de %38,6 oranında olduğunu görmekteyiz. 0- 100TL arası harcama oranlarında Eğitim fakültesi öğrencilerinin %29,6 ve İİBF öğrencilerinin de %41,6 oranında olduğunu görmekteyiz. Konservatuar öğrencileri ise %66,7'lik oran ile 201TL ve 250TL arası harcama yapmışlardır. Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin de %40'luk oranla. 0- 100TL arası harcama yaptığını söyleyebiliriz.

Tablo 3.49: Öğrencilerin geldikleri bölge ile Kars'taki bir aylık enerji (elektrik, su, yakıt) harcamaları arasındaki ilişki

		100 TL ve altı	101TL-150TL arası	151TL - 200TL arası	201TL ve 250 TL arası	Toplam
Marmara	N	17	4	9	12	42
	%	40,5%	9,5%	21,4%	28,6%	100,0%
Ege	N	7	10	6	9	32
	%	21,9%	31,2%	18,8%	28,1%	100,0%
Doğu Anadolu	N	34	18	18	49	119
	%	28,6%	15,1%	15,1%	41,2%	100,0%
Güneydoğu Anadolu	N	40	22	10	27	99
	%	40,4%	22,2%	10,1%	27,3%	100,0%
Karadeniz	N	17	9	4	10	40
	%	42,5%	22,5%	10,0%	25,0%	100,0%
İç Anadolu	N	14	8	7	11	40
	%	35,0%	20,0%	17,5%	27,5%	100,0%
Akdeniz	N	10	12	15	16	53
	%	18,9%	22,6%	28,3%	30,2%	100,0%
Toplam	N	139	83	69	134	425
	%	32,7%	19,5%	16,2%	31,5%	100,0%

Tabloya göre öğrencilerin geldikleri bölge ile Kars'taki bir aylık enerji (elektrik, su, yakıt) harcamaları arasındaki ilişkiye bakıldığında 100TL ve altı harcamalarda Marmara bölgesinden gelenlerin harcama oranı %40,5 iken, Güneydoğu'dan gelenlerin harcama oranı %40,4 ve Karadeniz bölgesinden gelenlerin harcama oranı da %42,5'dir. 201TL-250TL arası harcamalarda ise İç Anadolu bölgesinden gelen öğrencilerin harcama oranı %27,5 Doğu Anadolu bölgesinden gelenlerin harcama oranı %41,2 ve Akdeniz bölgesinden gelenlerin harcama oranı da %30,2'dir.

Tablo 3.50: Öğrencilerin barındıkları yer ile Kars'taki bir aylık enerji (elektrik, su, yakıt) harcamaları arasındaki ilişki

		100 TL ve altı	101TL- 150TL arası	151TL - 200TL arası	201TL ve 250 TL arası	Toplam
Kiralık Evde	N	26	65	51	113	255
	%	10,2%	25,5%	20,0%	44,3%	100,0%
Devlet Yurdunda	N	84	13	12	9	118
	%	71,2%	11,0%	10,2%	7,6%	100,0%
Özel Yurtta	N	26	5	5	9	45
	%	57,8%	11,1%	11,1%	20,0%	100,0%
Kendi Evimde	N	3	0	1	3	7
	%	42,9%	0,0%	14,3%	42,9%	100,0%
Toplam	N	139	83	69	134	425
	%	32,7%	19,5%	16,2%	31,5%	100,0%

Tablo incelendiğinde öğrencilerin barındıkları yer ile Kars'taki bir aylık enerji (elektrik, su, yakıt) harcamaları arasındaki ilişkiye göre, kiralık evde kalanların %44,3'ü 201TL-250TL arası, Devlet yurdunda kalanların %71,2'si 0-100TL arası, Özel yurttta kalanların %57,8'i 0-100TL arası ve kendi evinde kalanların %42,9'u 201TL-250TL arası harcama yapmışlardır.

Tablo 3.51: Öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ile Kars'ta eğitim araçlarına yaptıkları bir aylık harcama arasındaki ilişki

		40TL ve altı	41 TL-60 TL arası	61TL-80 TL arası	81 TL-100 TL arası	Toplam
Veteriner Fakültesi	N	9	16	3	10	38
	%	23,7%	42,1%	7,9%	26,3%	100,0%
Fen-Edeb. Fakültesi	N	29	30	25	30	114
	%	25,4%	26,3%	21,9%	26,3%	100,0%
Eğitim Fakültesi	N	41	39	30	25	135
	%	30,4%	28,9%	22,2%	18,5%	100,0%
İİBF	N	34	28	14	13	89
	%	38,2%	31,5%	15,7%	14,6%	100,0%
Konservatuar	N	3	4	1	1	9
	%	33,3%	44,4%	11,1%	11,1%	100,0%
Sağlık Bilimleri Fak.	N	15	19	3	3	40
	%	37,5%	47,5%	7,5%	7,5%	100,0%
Toplam	N	131	136	76	82	425
	%	30,8%	32,0%	17,9%	19,3%	100,0%

Tabloya göre öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ile Kars'ta eğitim araçlarına yaptıkları bir aylık harcama arasındaki ilişkiye bakıldığında, Veteriner fakültesi öğrencilerinin %23,7'si 40 TL ve altı ve %42,1'i de 41TL-60TL arası harcama yapmıştır. Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin %26,3'ü 81TL-10TL arası harcama yaparken Eğitim Fakültesi öğrencilerinin %28,9'u 41TL-60TL arası harcama yaptığı görülmektedir. İİBF öğrencilerinin %38,2'si 40TL ve altı harcama yaparken, Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin %37,5'i 40TL ve altı harcama yapmıştır. Konservatuar öğrencilerine bakıldığında ise %44,4'ü 41TL-60TL arası harcama yapmıştır.

Tablo 3.52: Öğrencilerin cinsiyetleri ile Kars'ta bir aylık barınma harcamaları arasındaki ilişki

		200 TL ve altı	201 TL-300 TL arası	301 TL - 400 TL arası	401 TL - 500 TL arası	Toplam
KADIN	N	47	72	31	49	199
	%	23,6%	36,2%	15,6%	24,6%	100,0%
ERKEK	N	41	70	53	62	226
	%	18,1%	31,0%	23,5%	27,4%	100,0%
Toplam	N	88	142	84	111	425
	%	20,7%	33,4%	19,8%	26,1%	100,0%

Tabloya göre Öğrencilerin cinsiyetleri ile Kars'ta bir aylık barınma harcamaları arasındaki ilişkiye bakıldığında kadınların %23,6'sı 200TL ve altı harcarken Erkeklerin %18,1'i 100TL ve altı harcamıştır. 401TL ve 500TL arası harcamalarda ise kadınların oranı %24,6 iken erkeklerde bu oran %27,4 olarak görünmektedir.

Tablo 3.53: Öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ile Kars'ta bir aylık barınma harcamaları arasındaki ilişki

		200 TL ve altı	201 TL- 300 TL arası	301TL - 400 TL arası	401TL - 500 TL arası	Toplam
Veteriner Fakültesi	N	14	9	7	8	38
	%	36,8%	23,7%	18,4%	21,1%	100,0%
Fen-Edeb. Fakültesi	N	18	35	27	34	114
	%	15,8%	30,7%	23,7%	29,8%	100,0%
Eğitim Fakültesi	N	26	45	28	36	135
	%	19,3%	33,3%	20,7%	26,7%	100,0%
İİBF	N	23	34	14	18	89
	%	25,8%	38,2%	15,7%	20,2%	100,0%
Konservatuar	N	0	4	2	3	9
	%	0,0%	44,4%	22,2%	33,3%	100,0%
Sağlık Bilimleri Fak.	N	7	15	6	12	40
	%	17,5%	37,5%	15,0%	30,0%	100,0%
Toplam	N	88	142	84	111	425
	%	20,7%	33,4%	19,8%	26,1%	100,0%

Tabloya göre öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ile Kars'ta bir aylık barınma harcamaları arasındaki ilişkiye bakıldığında, Veteriner fakültesi öğrencilerinin

%36,8'i 200 TL ve altı harcama yapmıştır. Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin %30,7'si 201TL-300TL arası harcama yaparken Eğitim Fakültesi öğrencilerinin %26,7'si 401TL-500TL arası harcama yaptığı görülmektedir. İİBF öğrencilerinin %15,7'si 301TL-400TL arası harcama yaparken, Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin %37,5'i 201TL-300TL arası harcama yapmıştır. Konservatuar öğrencilerinin %33,3'ü 401TL-500TL arası harcama yapmıştır.

Tablo 3.54: Öğrencilerin öğretim türü ile Kars'ta bir aylık barınma harcamaları arasındaki ilişki

		200 TL ve altı	201 TL-300 TL arası	301TL - 400 TL arası	401TL - 500 TL arası	Toplam
N.Ö	N	70	93	62	77	302
	%	23,2%	30,8%	20,5%	25,5%	100,0%
İ.Ö	N	18	49	22	34	123
	%	14,6%	39,8%	17,9%	27,6%	100,0%
Toplam	N	88	142	84	111	425
	%	20,7%	33,4%	19,8%	26,1%	100,0%

Tabloya bakıldığında öğrencilerin öğretim türü ile Kars'ta bir aylık barınma harcamaları arasındaki ilişkiye göre, 200TL ve altı harcamalarda Normal öğretim öğrencilerinin oranı %23,2 iken İkinci Öğretim öğrencilerinin oranı %14,6'dır. 201TL-300TL arası harcamaya bakıldığında ise NÖ oranı %30,8 iken, İÖ oranı %39,8'dir. Son olarak 401TL-500TL arası harcamaya baktığımızda ise NÖ oranı %25,5 iken, İÖ oranı %27,6'dır.

Tablo 3.55: Öğrencilerin geldikleri bölge ile Kars'ta bir aylık barınma harcamaları arasındaki ilişki

		200 TL ve altı	201 TL-300 TL arası	301TL - 400 TL arası	401TL - 500 TL arası	Toplam
Marmara	N	8	18	7	9	42
	%	19,0%	42,9%	16,7%	21,4%	100,0%
Ege	N	5	10	10	7	32
	%	15,6%	31,2%	31,2%	21,9%	100,0%
Doğu Anadolu	N	28	29	26	36	119
	%	23,5%	24,4%	21,8%	30,3%	100,0%
Güneydoğu Anadolu	N	17	39	21	22	99
	%	17,2%	39,4%	21,2%	22,2%	100,0%
Karadeniz	N	11	12	5	12	40
	%	27,5%	30,0%	12,5%	30,0%	100,0%
İç Anadolu	N	8	15	2	15	40
	%	20,0%	37,5%	5,0%	37,5%	100,0%
Akdeniz	N	11	19	13	10	53
	%	20,8%	35,8%	24,5%	18,9%	100,0%
Toplam	N	88	142	84	111	425
	%	20,7%	33,4%	19,8%	26,1%	100,0%

Tabloya göre öğrencilerin geldikleri bölge ile Kars'ta bir aylık barınma harcamaları arasındaki ilişkiye bakıldığında 200TL ve altı harcamalarda Marmara bölgesinden gelenlerin harcama oranı %19,0 iken, Güneydoğu'dan gelenlerin harcama oranı %17,2 ve Karadeniz bölgesinden gelenlerin harcama oranı da %27,5'dir. 201TL-300TL arası harcamalarda ise İç Anadolu bölgesinden gelen öğrencilerin harcama oranı %37,5, Doğu Anadolu bölgesinden gelenlerin harcama oranı %24,4 ve Akdeniz bölgesinden gelenlerin harcama oranı da %35,8'dir. 401TL-500TL arası harcamada ise %37,5'lik oran ile Akdeniz bölgesinden gelen öğrencileri görmekteyiz.

Tablo 3.56: Öğrencilerin barındıkları yer ile Kars'ta bir aylık barınma harcamaları arasındaki ilişki

		200 TL ve altı	201 TL-300 TL arası	301TL - 400 TL arası	401TL - 500 TL arası	Toplam
Kiralık Evde	N	30	80	58	87	255
	%	11,8%	31,4%	22,7%	34,1%	100,0%
Devlet Yurdunda	N	47	47	19	5	118
	%	39,8%	39,8%	16,1%	4,2%	100,0%
Özel Yurtta	N	6	15	6	18	45
	%	13,3%	33,3%	13,3%	40,0%	100,0%
Kendi Evimde	N	5	0	1	1	7
	%	71,4%	0,0%	14,3%	14,3%	100,0%
Toplam	N	88	142	84	111	425
	%	20,7%	33,4%	19,8%	26,1%	100,0%

Tablo incelendiğinde öğrencilerin barındıkları yer ile Kars'ta bir aylık barınma harcamaları arasındaki ilişkiye göre, kiralık evde kalanların %31,4'ü 201TL-300TL arası, Devlet yurdunda kalanların %39,8'i 0-300TL arası, Özel yurttaki kalanların %40'ı 401TL-500TL arası ve kendi evinde kalanların %71,4'ü 200TL ve altında harcama yapmışlardır.

Tablo 3.57: Öğrencilerin birlikte kaldıkları (kişi/aile/yalnız) ile Kars'ta bir aylık barınma harcamaları arasındaki ilişki

		200 TL ve altı	201 TL-300 TL arası	301TL-400 TL arası	401TL - 500 TL arası	Toplam
Ailemle	N	1	0	0	4	5
	%	20,0%	0,0%	0,0%	80,0%	100,0%
Arkadaşlarımla	N	84	142	82	99	407
	%	20,6%	34,9%	20,1%	24,3%	100,0%
Akrabalarımla	N	3	0	1	0	4
	%	75,0%	0,0%	25,0%	0,0%	100,0%
Yalnız	N	0	0	1	8	9
	%	0,0%	0,0%	11,1%	88,9%	100,0%
Toplam	N	88	142	84	111	425
	%	20,7%	33,4%	19,8%	26,1%	100,0%

Tabloya göre öğrencilerin birlikte kaldıkları (kişi/aile/yalnız) ile Kars'ta bir aylık barınma harcamaları arasındaki ilişkiye bakıldığında, Yalnız kalanların %88,9'u 401TL-500TL arası harcama yapmaktadır. Akrabaları ile kalanların %75'i 200TL ve altında harcama yapmaktadır. Arkadaşları ile birlikte kalanların %34,9'ununda 2001TL-300TL arası harcama yaptığını görmekteyiz.

Tablo 3.58: Öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ile Kars'ta bir aylık ulaşım harcamaları arasındaki ilişki

		40TL ve Altı	41 TL-60 TL Arası	61 TL-80 TL Arası	Toplam
Veteriner Fakültesi	N	2	12	24	38
	%	5,3%	31,6%	63,2%	100,0%
Fen-Edeb. Fakültesi	N	17	30	67	114
	%	14,9%	26,3%	58,8%	100,0%
Eğitim Fakültesi	N	24	35	76	135
	%	17,8%	25,9%	56,3%	100,0%
İİBF	N	10	15	64	89
	%	11,2%	16,9%	71,9%	100,0%
Konservatuar	N	1	3	5	9
	%	11,1%	33,3%	55,6%	100,0%
Sağlık Bilimleri Fakültesi	N	1	18	21	40
	%	2,5%	45,0%	52,5%	100,0%
Toplam	N	55	113	257	425
	%	12,9%	26,6%	60,5%	100,0%

Tabloya bakıldığında öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ile Kars'ta bir aylık ulaşım harcamaları arasındaki ilişkiye bakıldığında, Veteriner fakültesi öğrencilerinin %63,2'si 61TL-80TL arası harcama yaparken, Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin %58,8'i 61TL-80TL arası harcama yapmıştır. Eğitim Fakültesi öğrencilerinin %25,9'u 41TL-60TL arası harcama yaparken, İİBF öğrencilerinin %16,9'u 41TL-60TL arası harcama yaptığı görülmüştür. Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin %2,5'i 40TL ve altı, %52,5'i de 61TL-80TL arası harcama yapmıştır.

Tablo 3.59: Öğrencilerin öğretim türü ile Kars'ta bir aylık ulaşım harcamaları arasındaki ilişki

		40TL ve altı	41 TL-60 TL arası	61TL-80TL arası	Toplam
N.Ö	N	32	93	177	302
	%	10,6%	30,8%	58,6%	100,0%
İ.Ö	N	23	20	80	123
	%	18,7%	16,3%	65,0%	100,0%
Toplam	N	55	113	257	425
	%	12,9%	26,6%	60,5%	100,0%

Tabloya bakıldığında öğrencilerin öğretim türü ile Kars'ta bir aylık ulaşım harcamaları arasındaki ilişkiye bakıldığında, normal öğretim öğrencilerinin %58,6'sı 61TL-80TL arası harcama yaparken, ikinci öğretim öğrencilerinin %65'inin 61TL-80TL arası harcama yaptığını görmekteyiz. 41TL-60TL arası harcamalarda ise Normal öğretimin harcama oranı %30,8 iken, ikinci öğretim harcaması da %16,3'dür. Son olarak 40TL ve altı harcama oranlarına baktığımızda normal öğretim %10,6 ve ikinci öğretimin de %18,7 oranında olduğunu görürüz.

Tablo 3.60: Öğrencilerin cinsiyetleri ile Kars'ta bir aylık mutfak harcamaları arasındaki ilişki

		100 TL ve altı	101 TL-200 TL arası	201TL - 300 TL arası	301TL-400TL arası	Toplam
KADIN	N	57	58	56	28	199
	%	28,6%	29,1%	28,1%	14,1%	100,0%
ERKEK	N	41	102	52	31	226
	%	18,1%	45,1%	23,0%	13,7%	100,0%
Toplam	N	98	160	108	59	425
	%	23,1%	37,6%	25,4%	13,9%	100,0%

Tablo incelendiğinde öğrencilerin cinsiyetleri ile Kars'ta bir aylık mutfak harcamaları arasındaki ilişkiye göre, kadınların %28,6'sı 100TL ve altı, %14,1'ide 301TL-400TL arası harcama yapmaktadır. Erkek öğrencilerin %45,1'i 101TL-200TL arası, %23'ü 201TL-300TL arası ve %13,7'side 301TL-400TL arası harcama yapmaktadır.

Tablo 3.61: Öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ile Kars'ta bir aylık mutfak harcamaları arasındaki ilişki

		100 TL ve altı	101 TL-200 TL arası	201TL - 300 TL arası	301TL- 400TL arası	Toplam
Veteriner Fakültesi	N	9	13	8	8	38
	%	23,7%	34,2%	21,1%	21,1%	100,0%
Fen-Edeb. Fakültesi	N	24	35	37	18	114
	%	21,1%	30,7%	32,5%	15,8%	100,0%
Eğitim Fakültesi	N	23	64	32	16	135
	%	17,0%	47,4%	23,7%	11,9%	100,0%
İİBF	N	29	33	21	6	89
	%	32,6%	37,1%	23,6%	6,7%	100,0%
Konservatuar	N	0	5	3	1	9
	%	0,0%	55,6%	33,3%	11,1%	100,0%
Sağlık Bilimleri Fak.	N	13	10	7	10	40
	%	32,5%	25,0%	17,5%	25,0%	100,0%
Toplam	N	98	160	108	59	425
	%	23,1%	37,6%	25,4%	13,9%	100,0%

Tabloya bakıldığında öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ile Kars'ta bir aylık mutfak harcamaları arasındaki ilişkiye bakıldığında, Veteriner fakültesi öğrencilerinin %34,2'si 101TL-200TL arası harcama yaparken, Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin %32,5'i 201TL-300TL arası harcama yapmıştır. Eğitim Fakültesi öğrencilerinin %47,4'ü 101TL-200TL arası harcama yaparken, İİBF öğrencilerinin %55,6'sı 101TL-200TL arası harcama yaptığı görülmüştür. Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin %25'i 301TL-400TL arası, %32,5'i de 100TL ve altı harcama yapmıştır.

Tablo 3.62: Öğrencilerin öğretim türü ile Kars'ta bir aylık mutfak harcamaları arasındaki ilişki

		100 TL ve Altı	101 TL-200 TL Arası	201TL - 300 TL Arası	301TL-400TL Arası	Toplam
N.Ö	N	76	107	74	45	302
	%	25,2%	35,4%	24,5%	14,9%	100,0%
İ.Ö	N	22	53	34	14	123
	%	17,9%	43,1%	27,6%	11,4%	100,0%
Toplam	N	98	160	108	59	425
	%	23,1%	37,6%	25,4%	13,9%	100,0%

Tabloya göre öğrencilerin öğretim türü ile Kars'ta bir aylık mutfak harcamaları arasındaki ilişkiye göre, 100TL ve altı harcamalarda Normal öğretim öğrencilerinin oranı %25,2 iken İkinci Öğretim öğrencilerinin oranı %17,9'dur. 101TL-200TL arası harcamaya bakıldığında ise NÖ oranı %35,4 iken, İÖ oranı %27,6'dır. 201TL-300TL harcama oranlarında ise NÖ. %24,5 iken İÖ %27,6'dır. Son olarak 301TL-400TL arası harcamaya baktığımızda ise NÖ oranı %14,9 iken, İÖ oranı %11,4'dür.

Tablo 3.63: Öğrencilerin barındıkları yer ile Kars'ta bir aylık mutfak harcamaları arasındaki ilişki

		100 TL ve altı	101 TL-200 TL arası	201TL - 300 TL arası	301TL-400TL arası	Toplam
Kiralık Evde	N	30	110	71	44	255
	%	11,8%	43,1%	27,8%	17,3%	100,0%
Devlet Yurdunda	N	55	35	22	6	118
	%	46,6%	29,7%	18,6%	5,1%	100,0%
Özel Yurtta	N	11	12	14	8	45
	%	24,4%	26,7%	31,1%	17,8%	100,0%
Kendi Evimde	N	2	3	1	1	7
	%	28,6%	42,9%	14,3%	14,3%	100,0%
Toplam	N	98	160	108	59	425
	%	23,1%	37,6%	25,4%	13,9%	100,0%

Tabloya bakıldığında öğrencilerin barındıkları yer ile Kars'ta bir aylık mutfak harcamaları arasındaki ilişkiye göre, kiralık evde kalanların %43,1'i 101TL-200TL

arası, Devlet yurdunda kalanların %46,6'sı 100TL ve altı, Özel yurttta kalanların %31,1'i 201TL-300TL arası ve kendi evinde kalanların %13,9'u 301TL-400TL arası harcama yapmışlardır.

Tablo 3.64: Öğrencilerin birlikte kaldıkları (kişi/aile/yalnız) ile Kars'ta bir aylık mutfak harcamaları arasındaki ilişki

		100 TL ve altı	101 TL-200 TL arası	201TL - 300 TL arası	301TL- 400TL arası	Toplam
Ailemle	N	0	2	0	3	5
	%	0,0%	40,0%	0,0%	60,0%	100,0%
Arkadaşlarımla	N	95	155	104	53	407
	%	23,3%	38,1%	25,6%	13,0%	100,0%
Akrabalarımla	N	2	0	1	1	4
	%	50,0%	0,0%	25,0%	25,0%	100,0%
Yalnız	N	1	3	3	2	9
	%	11,1%	33,3%	33,3%	22,2%	100,0%
Toplam	N	98	160	108	59	425
	%	23,1%	37,6%	25,4%	13,9%	100,0%

Tabloyu incelediğimizde öğrencilerin birlikte kaldıkları (kişi/aile/yalnız) ile Kars'ta bir aylık mutfak harcamaları arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ailesi ile birlikte kalanların %40'ı 101TL-200TL arası harcama yapmıştır. Arkadaşları ile birlikte kalanların %25,6'sı 2001TL-300TL arası harcama yapmıştır. Akrabaları ile kalanların %50'si 100TL ve altında harcama yapmaktadır. Yalnız kalanların %22,2'si 301TL-400TL arası harcama yapmaktadır.

Tablo 3.65: Öğrencilerin cinsiyetleri ile Kars'ta bir aylık giyim harcamaları arasındaki ilişki

		200 TL ve Altı	201 TL-400 TL Arası	401TL - 600 TL Arası	601TL-800 TL Arası	Toplam
KADIN	N	88	74	21	16	199
	%	44,2%	37,2%	10,6%	8,0%	100,0%
ERKEK	N	86	84	35	21	226
	%	38,1%	37,2%	15,5%	9,3%	100,0%
Toplam	N	174	158	56	37	425
	%	40,9%	37,2%	13,2%	8,7%	100,0%

Tabloya baktığımızda öğrencilerin cinsiyetleri ile Kars'ta bir aylık giyim harcamaları arasındaki ilişkiye göre, kadınların %44,2'si 200TL ve altı, %37,2'side 201TL-400TL arası harcama yapmaktadır. Erkek öğrencilerin %38,1'i 200TL ve altı, %15,5'i 401TL-600TL arası ve %9,3'üde 601TL-800TL arası harcama yapmaktadır.

Tablo 3.66: Öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ile Kars'ta bir aylık giyim harcamaları arasındaki ilişki

		200 TL ve altı	201 TL-400 TL arası	401TL - 600 TL arası	601TL-800 TL arası	Toplam
Veteriner Fakültesi	N	19	16	3	0	38
	%	50,0%	42,1%	7,9%	0,0%	100,0%
Fen-Edeb. Fakültesi	N	41	39	18	16	114
	%	36,0%	34,2%	15,8%	14,0%	100,0%
Eğitim Fakültesi	N	51	49	21	14	135
	%	37,8%	36,3%	15,6%	10,4%	100,0%
İİBF	N	37	39	9	4	89
	%	41,6%	43,8%	10,1%	4,5%	100,0%
Konservatuar	N	3	2	1	3	9
	%	33,3%	22,2%	11,1%	33,3%	100,0%
Sağlık Bilimleri Fak.	N	23	13	4	0	40
	%	57,5%	32,5%	10,0%	0,0%	100,0%
Toplam	N	174	158	56	37	425
	%	40,9%	37,2%	13,2%	8,7%	100,0%

Tabloya bakıldığında öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ile Kars'ta bir aylık giyim harcamaları arasındaki ilişkiye bakıldığında, Veteriner fakültesi öğrencilerinin %50'si 200TL ve altı harcama yaparken, Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin %34,2'si 201TL-400TL arası harcama yapmıştır. Eğitim Fakültesi öğrencilerinin %15,6'sı 401TL-600TL arası harcama yaparken, İİBF öğrencilerinin %11,1'i 401TL-600TL arası harcama yaptığı görülmüştür. Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin %32,5'i 201TL-400TL arası, %57,5'i de 200TL ve altı harcama yapmıştır.

Tablo 3.67: Öğrencilerin geldikleri bölge ile Kars'ta bir aylık giyim harcamaları arasındaki ilişki

		200 TL ve altı	201 TL-400 TL arası	401TL - 600 TL arası	601TL-800 TL arası	Toplam
Marmara	N	18	15	6	3	42
	%	42,9%	35,7%	14,3%	7,1%	100,0%
Ege	N	16	9	5	2	32
	%	50,0%	28,1%	15,6%	6,2%	100,0%
Doğu Anadolu	N	49	44	14	12	119
	%	41,2%	37,0%	11,8%	10,1%	100,0%
Güneydoğu Anadolu	N	41	34	15	9	99
	%	41,4%	34,3%	15,2%	9,1%	100,0%
Karadeniz	N	14	19	3	4	40
	%	35,0%	47,5%	7,5%	10,0%	100,0%
İç Anadolu	N	15	15	7	3	40
	%	37,5%	37,5%	17,5%	7,5%	100,0%
Akdeniz	N	21	22	6	4	53
	%	39,6%	41,5%	11,3%	7,5%	100,0%
Toplam	N	174	158	56	37	425
	%	40,9%	37,2%	13,2%	8,7%	100,0%

Tabloya göre öğrencilerin geldikleri bölge ile Kars'ta bir aylık giyim harcamaları arasındaki ilişkiye bakıldığında 200TL ve altı harcamalarda Marmara bölgesinden gelenlerin harcama oranı %42,9 iken, Güneydoğu'dan gelenlerin harcama oranı %41,4 ve Akdeniz bölgesinden gelenlerin harcama oranı da %39,6'dır. 201TL-400TL arası harcamalarda ise İç Anadolu bölgesinden gelen öğrencilerin harcama oranı %37,5, Doğu Anadolu bölgesinden gelenlerin harcama oranı %37, ve Karadeniz bölgesinden gelenlerin harcama oranı da %47,5'dir. 401TL-600TL arası harcamada ise %15,6'lık oran ile Ege bölgesinden gelen öğrencileri görmekteyiz.

Tablo 3.68: Öğrencilerin birlikte kaldıkları (kişi/aile/yalnız) ile Kars'ta bir aylık giyim harcamaları arasındaki ilişki

		200 TL ve Altı	201 TL-400 TL Arası	401TL - 600 TL Arası	601TL-800 TL Arası	Toplam
Ailemle	N	3	1	0	1	5
	%	60,0%	20,0%	0,0%	20,0%	100,0%
Arkadaşlarımla	N	166	154	55	32	407
	%	40,8%	37,8%	13,5%	7,9%	100,0%
Akrabalarımla	N	1	2	0	1	4
	%	25,0%	50,0%	0,0%	25,0%	100,0%
Yalnız	N	4	1	1	3	9
	%	44,4%	11,1%	11,1%	33,3%	100,0%
Toplam	N	174	158	56	37	425
	%	40,9%	37,2%	13,2%	8,7%	100,0%

Tabloyu incelediğimizde öğrencilerin birlikte kaldıkları (kişi/aile/yalnız) ile Kars'ta bir aylık giyim harcamaları arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ailesi ile birlikte kalanların %60'ı 200TL ve altı harcama yapmıştır. Arkadaşları ile birlikte kalanların %37,8'i 201TL-400TL arası harcama yapmıştır. Akrabaları ile kalanların %50'si 201TL-400TL arası harcama yapmaktadır. Yalnız kalanların %33,3'ü 601TL-800TL arası harcama yapmaktadır.

Tablo 3.69: Öğrencilerin Kars'ta Okuma Maliyetine ilişkin görüşleri ile Kafkas Üniversitesini tavsiye etme/etmeme durumları arasındaki ilişki

		Çok yüksek	Yüksek	Normal	Düşük	Çok düşük	Toplam
Kesinlikle tavsiye etmem	N	48	39	13	1	2	103
	%	46,6%	37,9%	12,6%	1,0%	1,9%	100,0%
Tavsiye etmem	N	42	43	17	8	1	111
	%	37,8%	38,7%	15,3%	7,2%	0,9%	100,0%
Kararsızım	N	21	47	32	8	2	110
	%	19,1%	42,7%	29,1%	7,3%	1,8%	100,0%
Tavsiye ederim	N	18	39	30	6	0	93
	%	19,4%	41,9%	32,3%	6,5%	0,0%	100,0%
Kesinlikle tavsiye ederim	N	3	0	4	0	0	7
	%	42,9%	0,0%	57,1%	0,0%	0,0%	100,0%
Toplam	N	132	169	96	23	5	425
	%	31,1%	39,8%	22,6%	5,4%	1,2%	100,0%

Tabloya baktığımızda öğrencilerin Kars'ta okuma maliyetine ilişkin görüşleri ile Kafkas Üniversitesini tavsiye etme/etmeme durumları arasındaki ilişkide, Kesinlikle tavsiye etmem diyenlerin oranı çok yüksek düzeyde %46,6'dır. Tavsiye Etmem diyenlerin oranı yüksek düzeyde %38,7'dir. Kararsızım diyenlerin oranı yüksek seviyede %42,7'dir. Tavsiye ederim diyenlerin oranı yüksek seviyede %41,9'dur. Kesinlikle tavsiye ederim diyenlerin oranı normal seviyede %57,1'dir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Üniversitelerin buldukları yerleşim yerlerini ekonomik olarak kalkındıklarına ilişkin yapılan çalışmalara dönük yapılan literatür taramasında her üniversitenin taşıdığı potansiyel ölçüsünde ciddi ekonomik katkı sağladığı görülmüştür. Bu anlamda çalışmaya konu olan Kafkas Üniversitesinin de Kars kent ekonomisine sağladığı katkı, çarpıcı sonuçlarla açıkça ortaya çıkmıştır.

Bu sonuçları ortaya koymak için Kafkas Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilere 450 anket uygulanmış ancak geçerli 425 tanesi analize tabi tutulmuştur. Anketler Kars kent merkezindeki dört yıllık lisans öğrencilerine uygulanmıştır. Öğrencilerin önemli bir bölümünün Doğu ve Güneydoğu bölgelerinden geldikleri açıkça görülmüştür. Kafkas Üniversitesinin öğrencilerin memleketlerine olan coğrafi yakınlığın bunda payı olduğunu söylemek mümkündür. Zira üniversiteyi tercih gerekçelerine bakıldığında %64 ile bölüm puanı diyen öğrenciler ikinci sırada yaklaşık %15 ile “memleketime yakın” cevabını vermişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin neredeyse yarısının Kafkas üniversitesini arkadaşlarına tavsiye etmek istememesi üniversite yönetimi açısından üzerinde düşünülmesi gereken önemli bir sonuç olarak değerlendirilmelidir. Genel olarak Kars'ta okumanın maliyeti öğrencilerin %70'i tarafından yüksek görülmüş bu maliyetin kategorik ayırımına bakıldığında ise en fazla *barınma maliyeti* konusunda sıkıntıların olduğu tespit edilmiştir. Özellikle kira tutarlarının yüksek olduğu Kars'ta bu anlamda bir sonucun çıkması şaşırtıcı bulunmamıştır.

Harcama grupları açısından bakıldığında en fazla harcamanın giyim (%33,22) ve barınma (%19,98) konusunda gerçekleştiği görülmüştür. Ortalama harcama tutarının 600,19 lira olduğu tespit edilmiştir. 2015 yılında ortalama harcama tutarı olan 600,19 TL'nin içinde en yüksek paya sahip olan Giyim, barınma, gıda ve enerjinin toplam tutarının 484,23 TL gibi oldukça yüksek bir tutar olduğu görülmüştür.

Fakülte bazında 666,67 lira ile ortalama tüketimi en fazla olan öğrencilerin Konservatuar öğrencileri olduğu görülürken bölge bazında en fazla tüketimi (668,75 lira) Ege bölgesinden gelen öğrencilerin gerçekleştirdiği görülmüştür. Ortalama 637,24 lira tüketim ile İkinci öğretim öğrencilerinin normal öğretimdekilere (585,10 lira) göre daha fazla tüketim yaptıkları da ortaya çıkan bir diğer sonuçtur.

Anketlere verilen cevapların analiz edilmesi sonucu Kafkas Üniversitesinde eğitim gören bir öğrencinin 2015 yılına ait ortalama gelirinin 628,26 TL, aylık ortalama harcamasının ise 600,19 TL şeklinde olduğu tahmin edilmiştir. Buna göre öğrencilerin ortalama tüketim eğilimleri % 96,00 olarak hesaplanmıştır. Bu oran Kafkas Üniversitesi genelinde eğitim gören 16044 öğrencinin bir aylık kent ekonomisine katkısını ortaya koyması açısından oldukça önemlidir. Zira buradan hareketle 16044 öğrencinin Kars ekonomisine bir aylık ekonomin katkısının **9.629.448 TL** gibi oldukça yüksek bir tutara tekabül ettiği görülmektedir. Bu katkı Eğitim-Öğretim süresi olan 8 ay üzerinden hesaplandığında yani öğrencilerin 8 ay Kars'ta kaldığı varsayıldığından toplam ekonomik katkının **77.235.587 TL** olduğu ortaya çıkmaktadır.

Aynı şekilde öğrencilerin Marjinal Tüketim Eğilimlerinin de %89 gibi yüksek bir oranda çıkması harcama eğilimlerinin ne kadar yüksek olduğunu göstermesi açısından önemli bir noktadır. Çünkü harcamaların çarpan etkisi dikkate alındığında öğrencilerin kent ekonomisine olan yıllık ekonomik katkısının **700.253.485 TL** olduğu görülmektedir.

Ortaya çıkan bu sonuçlar sadece üniversitede öğrenim gören öğrencilerin harcamaları bağlamında ortaya çıkan ekonomik katkıyı ifade etmektedir. Oysa üniversitenin Kentte yaratmış olduğu istihdam, kent sınırları içerisinde yapmış olduğu mal ve hizmet alımları ve bizzat bünyesindeki akademik ve idari personelin yapmış olduğu harcamalar göz önüne alındığında üniversitenin kente olan sosyo-ekonomik katkısının bu rakamların çok üstünde olduğunu söylemek mümkündür.

Sonuç olarak yukarıda çizilen çerçeveden hareketle Kafkas Üniversite'nin Kars kent ekonomisine ciddi manada ekonomik katkı sağladığı görülmektedir. Bu katkının öğrenci sayısının artmasına paralel olarak artacağı kuşkusuz söylenebilir fakat bunun için bazı önemli adımların atılması gerekmektedir. Bu noktada gerek Kafkas Üniversitesi yönetimine gerekse Karsın seçilmiş ve atanmış yöneticileri başta olmak üzere çeşitli kurum ve kuruluşlara, esnaflara, Kars halkına ve ilgili tüm kesimlere önemli görevler düşmektedir.

Kafkas Üniversitesine düşen önemli görevler;

- Yeni bölümlerin ve fakültelerin açılması

- Mal ve hizmet alımlarının olabildiğince Kars kent sınırları içerisinde gerçekleştirilmesi
- Akademik ve idari personel sayısının arttırılması
- Öğrencilere kampus içi sosyal yaşam alanlarının oluşturulması
- Tıp Fakültesi ve ona bağlı Araştırma Hastanesinin teknik ve insan kaynağı bakımından güçlendirilmesi ve sağlık hizmeti noktasında Erzurum'a olan bağımlılığın azaltılması

Kars'taki ilgili yetkililere ve Kars halkına, esnafına düşen görevler;

- Öğrencilerin barınma ihtiyaçlarının karşılanması
- Öğrenci dostu bir şehir kimliğinin inşa edilmesi
- Öğrencilerin harcama potansiyeli dikkate alınarak yeni sosyal mekanların açılması
- AVM, spor merkezleri, sinema tiyatro gibi kültürel aktivitelerin gerçekleştirilebileceği mekânların açılması
- Öğrencilerin aynı zamanda Kars'a dışarıdan gelen ve 4 yıl sonra gidecek olan birer turist gözüyle bakılıp Kars'ın tarihi ve turistik zenginliğinden faydalandırılması

KAYNAKÇA

- Ada, Ş. Bilgili, A.S. (2008). “Üniversitenin Şehrin Sosyo-Ekonomik Kalkınmasına Etkisi (Atatürk Üniversitesi Örneği), *Dokuz Eylül Üniversitesi 2. Ulusal İktisat Kongresi*, İzmir, s.1-18
- Akçakanat, T. Çarıkçı, İ. Dulupçu, M.A. (2010).“Üniversite Öğrencilerinin Buldukları İl Merkezine Ekonomik Katkıları ve Harcama Eğilimleri: Isparta 2003–2009 Yılları Örneği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:22: s.165-178
- Altunışık, R. Coşkun, R. Bayraktaroğlu, S. Yıldırım, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*, Sakarya, Sakarya Yayıncılık,
- Arslan, E. (2010).”Kalkınma Ajansları ve Kalkınma Ajanslarının Türkiye Ekonomisine Beklenen Katkıları ”, *Kamu-İş Sendikası Dergisi*, Cilt 11, Sayı 3: s. 85-108
- Arslan, H. (2014). “Çankırı Karatekin Üniversitesinin Kente Ekonomik Katkısı ve Öğrenci Harcamalarının Farklı Değişkenler Açısından Analizi” *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl:6, Sayı:12: s.114-127
- Atik, H. (1999). “Üniversitelerin Yerel Ekonomiye Katkıları: Teori ve Erciyes Üniversitesi Üzerine Bir Uygulama”. *Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, sayı:15: s.99-109
- Bakırcı, F, Ekinci, E.D, Şahinoğlu, T. (2014). “Bölgesel Kalkınma Politikalarının Etkinliği: Türkiye Alt Bölgeler Bazında Uygulama”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:18, Sayı:2: s.281-298.
- Bansevicius, R. , Tolocka, T. K. (1999). “Development of Co-operation between Lithuanian Technical Universities and Industry in the Period of Economic Restructuring and Privatisation”, *Global J. of Engng. Educ.*, 3(2)
- Başar, S. Selçuk, G.N. (2012). “Kafkas Üniversitesi Öğrencilerinin Harcamalarının Kars İli Ekonomisine Katkıları”, *KAÜ. İİBF Dergisi*, Cilt:3, Sayı:4: s.89-106
- Baykal, N. (2010) *Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Açısından Kalkınma Ajanslarının Misyonu: Kayseri Örneği*, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karaman

- Berber, M. (2006). *İktisadi Büyüme ve Kalkınma*, Trabzon, Derya Kitabevi
- Bilginoğlu, M.A. Atik, H. Türker, O. Pamuk, Y. Düzgün, R. (2002). “Erciyes Üniversitesi'nin Kayseri İli'nin Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Yapısına Etkileri” *Erciyes Üniversitesi Yayınları*, Kayseri, Yayın No: 135,
- Cankorkmaz, Z. (2011). “Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Bu Ajanslara Yönelik Eleştiriler”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F.Dergisi*, Cilt:26, Sayı:1: s.113-138
- Chakrabarti, A. K. ve Lester, R. K. (2004). “Regional Development: Comparative Case Studies in the US and Finland”, *Massachusetts Institute of Technology Industrial Performance Center, Working Papers Series on Local Innovation Systems*, No:2: s.1-14
- Clayman, B. P. ve Holbrook, J. A. (2003). “The Survival of University Spinoffs and Their Relevance to Regional Development, Centre for Policy Research on Science and Technology (CPROST)”, Simon Fraser University, Canada.
- Çalışkan, Ş. (2010). “Üniversite Öğrencilerinin Harcamalarının Kent Ekonomisine Katkısı (Uşak Üniversitesi Örneği)” *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cit:9, Sayı 31: s.169-179
- Çetin, M. (2007). “Bölgesel Kalkınma ve Girişimci Üniversiteler”, *Ege Akademik Bakış Dergisi*, sayı: 7(1), s.217-238
- Dalğar, H. Tunç, H. Kaya, M. (2009).”Yükseköğretim Kurumlarının Rolü ve Bucak Örneği” *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*” Yıl:1,Sayı:1: s.39-50
- Demireli, C. ve Taşkın, H. (2013). “Üniversite Öğrencilerinin Buldukları Şehre Ekonomik Katkıları: Kütahya İl merkezi Örneği”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 37: s.321-328
- Dinler, Z. (2008). *Bölgesel İktisat*, Bursa, Ekin Yayınevi.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı), (1995). *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı*, Ankara, Karar No:374.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı), (2000). *Doğu Anadolu Projesi Ana Planı Yönetici Özeti*,
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı), (2000). *Doğu Karadeniz Bölgesel Kalkınma Planı Nihai Raporu*. Ankara, Cilt II.

- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı), (2006). *Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı*, Ankara, Karar No:877
- Durgun, A. (2006). *Bölgesel Kalkınmada Turizmin Rolü: Isparta Örneği*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- Ergün, E. (2003). “A.K.Ü.Bolvadin Meslek Yüksek Okulu’nun Bolvadin’in Sosyo-Kültürel Yapısına ve Ekonomisine Katkıları”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt:5, sayı:1: s.63-78
- Erkekoğlu, H. (2000). “Bölge Üniversitelerinin Yerel Ekonomiye Katkıları: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Örneği”, *Erciyes Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, sayı:16: s.211-229
- GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, http://www.gap.gov.tr/site-icerik/gap_nedir.aspx. (13.01.2014 erişim tarihi)
- Görkemli, H.N. (2009). “Selçuk Üniversitesinin Konya Kent Ekonomisine Etkileri”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:22: s.169-186
- Harvey, J. (2004). “Rural Universities and Rural Development: Making a Difference. A Case Study from Rural Australia”, *A paper presented to the Europe at the Margins: EU Regional Policy, Peripherality and Rurality Conference. Angers, France, (15-16 April)*,
- Hasanoğlu M. Aliyev, Z. (2006).”Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Ajansları”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı:60: s.81-103
- <http://wiki.ilkon.com/temsilci-egitimleri/SWOT-Analizi-nedir.html> (Erişim 05.12.2013)
- <http://www.ekodialog.com/Konular/ekonomik-buyume-modelleri-teorileri.html> (Erişim 26.11.2014)
- <http://www.eurada.org/>(Erişim 10.06.2016).
- http://www.karacadag.org.tr/SayfaDownload/avrupa_bolgesel_kalkima_ajanslari_bir_ligi_eurada.pdf. (Erişim 23.11.2014)
- <http://www.rtb.org.tr/data/genel/rapor/Dogu%20Karadeniz%20Bolgesel%20Gelisme%20Raporu%20Agustos%202000.pdf> (Erişim 16.01.2015)

- Işık, N. Cankılıç E. (2011) "Bölgesel Kalkınmada Ar-Ge ve İnovasyonun Önemi:Karşılaştırmalı Bir Analiz" *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, Sayı6-2: s.9-54
- Jeffery, C. (2001). "The Resurgence of Regional Governments, Universities and the 'New Regionalism'", *ACU onference of Executive Heads*, Cyprus, (22-26 April),
- Kafkas Üniversitesi, (2013). *Stratejik Plan 2013-2017*, Kars
- Kafkas Üniversitesi,(2015). *2014 Yılı İdare Faaliyet Raporu*, Kars
- Kafkas Üniversitesi,(2016). *2015 Yılı İdare Faaliyet Raporu*, Kars
- Kalkınma Bakanlığı, (2013).Onuuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı, Karar No:1041, 02.07.2013, Ankara.
- Karlsen, J. (2005). "The Knowledge Concept and Universities Third Role", *Paper to be presented at Seminar in Kingston (10.12.2005)*
- Kars Valiliği, (2009). *Kars İli Kültür Envanteri 2009*, Kars
- Kayan, A. (2012). "Türkiye’de Bölge Planlaması: Sorunlar ve Çözüm Önerileri". *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:9, Sayı:20: s. 103-134
- Newlands, D. (2003). "The Role of Universities in Learning Regions", *Paper presented for ERSA 2003 Congress, University of Jyväskylä, Finland*,
- Özer, H. Akan, Y. Çalmaşur, G. (2010) "Atatürk Üniversitesi Öğrencilerinin Gelir-Harcama İlişkisi" *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 11, Sayı 1: s.231-249
- Özgür, E.M. (2010). "Bölgesel Kalkınma", Ankara Üniversitesi Dil-Tarih Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü Ders Notları, Bölgesel Coğrafya Anabilim Dalı, Ankara, , s. 1-90
http://www.geography.humanity.ankara.edu.tr/ders_notu/COG323.pdf
(17.11.2014 erişim tarihi)
- Özyakışır, D. (2013). *Göç Kuram ve Bölgesel Bir Uygulama*, Ankara, Nobel Yayınevi,
- Peşelioğlu, İ. (2007). *Avrupa Birliği Perspektifinde Türkiye Ekonomisinde Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Uygulama İmkânları*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir

- Peters, M. A. (2004). "Universities, Regional Policy and the Knowledge Economy", *Policy Futures in Education*, 2(2)
- Polat, E., Gökdemir, L. (2014). "Türkiye'de 1980 Sonrası Uygulanan Bölgesel Kalkınma Politikaları", (Edit), Metin Berber, Deniz Özyakışır ve Halil İbrahim Aydın, *Bölgesel Kalkınma Üzerine Yazılar*, Ankara, Savaş Yayınevi, s.99-132
- Sarıca, İ. (2001). "Türkiye'de Bölgesel Gelişme Politikaları ve Projeleri" *Akdeniz İ.İ.B.F.Dergisi*, Sayı:1: s.154-204
- Sekmen, F. (2015). "Basit Keynesyen Denge Modeli", Editörler: Mehmet Dikkaya ve Deniz Özyakışır, *Ekonominin Temelleri*, Ankara, Savaş Yayınevi, s.408-410
- Selçuk, G.N. (2012). "Atatürk Üniversitesi Öğrencilerinin Harcamalarının Analizi ve Erzurum Ekonomisine Katkısı", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 16 (3), s.317-330
- Semiz, İ. (2009). *Bölgesel Kalkınma Modelleri Işığında Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) ve Bölge Üzerindeki Sosyo-Ekonomik Etkileri*, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kars
- Serel, A., Kaşlı, M. (2008). "Üniversite Öğrenci Harcamalarının Analizi ve Bölge Ekonomilerine Katkılarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma", *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F.Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, Cilt 15, Sayı:2: s.99-113
- Tarı, R. Çalışkan Ş. Bayraktar, Y. (2006). "Kocaeli Üniversitesi Öğrencilerinin Gelir ve Tüketim İlişkisi Üzerine Ekonometrik Bir İnceleme", *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 1, Sayı:11: s.168-179
- Tatlı, H. (2014) "Bingöl Üniversitesi Öğrencilerinin Bingöl Ekonomisine Katkıları", *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl:4,Cilt:4, Sayı:7, ss.79-94.
- Tösten, R. Çenberlitaş, İ. Gökoğlan, K. (2013). "Dicle Üniversitesi Öğrencilerinin Harcama Analizi ve Diyarbakır Ekonomisine Katkısı", *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl:5, Sayı:10: s.90-114

- Tugay, O. Başgöl, N. (2005).”Üniversite Öğrencilerinin Yöre Ekonomisine Katkıları:Burdur’da Bir Araştırma” *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi I.Burdur Sempozyumu*, s.1020-1031.
- Tuğcu, C.T. (2004). “Üniversitelerin Yerel Ekonomik Faaliyet Hacmine Katkıları: Nevşehir Örneği” http://www.geocities.ws/ceteris_tr2/t_tugcu.doc (erişim tarihi 07.04.2015)
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), (2015). *TÜİK Yayınları*.
- Üzümcü, A. (2015). *İktisadi Büyüme*, İstanbul, 2.Baskı Beta Yayınevi.
- Üzümcü, A. Özyakışır, D. (2013) “*TRA2 Bölgesinde Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyi ve Göç İlişkisi (1196-2012)*” 2.Uluslararası Bölgesel Kalkınma Konferansı,Konferans Bildirileri,(Editör:Cemalettin Çapuroğlu v.d.). Fırat Kalkınma Ajansı ve Fırat Üniversitesi, 16-17 Mayıs 2013, (ss.157-181).Elazığ,
- Vitaskova, A. (2005). Cooperation between Universities and Private Enterprises: The Real (Im)Possibility, *Systems Integration*,
- Vurucu, A. N. (2013). *Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Bölgesel Eşitsizlik Üzerine Etkisi*, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul,
- Yardımcıoğlu, M. Kocamaz H. Sezal, N. (2012).“Türkiye’de Günümüze Kadar İzlenen Bölgesel Kalkınma Politikaları ve Kalkınma” *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF II.Bölgesel Sorunlar ve Türkiye Sempozyumu*, s. 381-395
- Yavan, N. (2011) “Teşviklerin Bölgesel Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi:Ampirik Bir Analiz”, *Gazi Üniversitesi Ekonomik Yaklaşım Dergisi*, Cilt:22,Sayı 81: s.65-104
- Yayar R. Demir, D. (2013). “Gaziosmanpaşa Üniversitesinin Tokat İli Ekonomisine Etkisi”, *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, Yıl:5, Sayı:8:s.106-122
- Yaylalı, M. Özer, H. Dilek, Ö. (2011). “Selçuk Üniversitesi Seydişehir Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Gelir-Harcama İlişkisi ve Meslek Yüksekokulunun İlçe Ekonomisine Katkısı”, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 7, Sayı:13: s.1-13

- Yazıcıoğlu, Y. Erdoğan, S. (2004). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Yıldız, E. (2010). “Meslek Yüksekokullarının Yerel Ekonomiye Katkıları: Babaeski Meslek Yüksekokulu Örneği”, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:12, Sayı:2: s.87-102
- Yıldız, E., Talih, D. (2011). “Üniversitelerin Kalkınmadaki Rolü: Babaeski Meslek Yüksek Okulu Örneği”, *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, Cilt:6, Sayı:2: s.269-287
- Yılmaz, B. (2011). “Bölgesel Politikaların Tarihsel Gelişimi ve Yeni Bir Model Olarak Kalkınma Ajansları”, *Akademik Fener Dergisi*, Sayı:15: s. 29-41

EKLER

EK-1

Değerli öğrenci arkadaşım; Bu anket “Bölgesel Kalkınmada Üniversitelerin Katkısı: Kafkas Üniversitesi Öğrencilerinin Harcamaları Üzerine Bir Uygulama” adıyla hazırlanan Yüksek Lisans Tezi için veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Anketteki sorulara vereceğiniz cevaplar, tamamen bilimsel amaçlı kullanılacak olup, Kafkas Üniversitesinde okuyan öğrencilerin Kars İline yönelik sosyal ve ekonomik katkısını ölçmeyi amaçlamaktadır.

Yrd. Doç. Dr. Deniz ÖZYAKIŞIR-Tez Danışmanı
Serkan ŞAYAN-Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Yaşınız? 1) 20 ve altı 2) 21-25 arası 3) 26-30 arası 4) 31 ve üstü
2. Cinsiyetiniz? (1) Kadın (2) Erkek
3. Okuduğunuz Fakülte veya Yüksek Okul
(1)Veteriner Fakültesi (2)Fen-Edeb. Fakültesi (3)Eğitim Fakültesi (4) İİBF
(5)Konservatuar (6) Sağlık Bilimleri Fakültesi
4. Bölümünüzün öğretim türü? (1) N.Ö (2) İ.Ö
5. Kaçınıcı sınıfta okuyorsunuz? (1) 2 (2) 3 (3)4
6. Kars’a hangi bölgeden geldiniz?
(1)Marmara (2)Ege (3)Doğu Anadolu (4)Güneydoğu Anadolu (5) Karadeniz (6)
İç Anadolu (7)Akdeniz
7. Herhangi bir özel veya kamu kurumundan burs alıyor musunuz? (1) Evet
(2) Hayır
8. Kars’ta nerede barınıyorsunuz?
(1)Kiralık Evde (2)Devlet Yurdunda (3)Özel Yurtta (4)Kendi Evimde (5)Diğer
(Lütfen belirtiniz).....
9. Kimlerle kalıyorsunuz?
(1) Ailemle (2) Arkadaşlarımla (3) Akrabalarımla (4) Yalnız
- 10.2014 Yılı Aylık Geliriniz :TL
- 11.2015 Yılı Aylık Geliriniz :TL
- 12.Kafkas Üniversitesini tercih nedeniniz nedir?
(1) Memleketime yakın (2) Eğitim Kalitesi (3) Fiziki İmkanları (4) Sosyal
İmkanları (5) Yurtdışı İmkanları (6) Bölümümün Puanı (7) Büyük
şehirde okumak (8) Tavsiye (9) Diğer (Belirtiniz):
- 13.Kafkas Üniversitesi'ni arkadaşlarınıza tavsiye eder misiniz?
(1) Kesinlikle tavsiye etmem (2) Tavsiye etmem (3) Kararsızım (4)
Tavsiye ederim (5) Kesinlikle tavsiye ederim
- 14.Sizce Kars ilinde okumanın maliyeti, alternatiflerine (yani kendi memleketinize
veya başka bir kente) göre nasıldır?
(1) Çok yüksek (2) Yüksek (3) Normal (4) Düşük (5) Çok
düşük
- 15.Kars ilinde barınma maliyetleri sizce nasıldır?
(1) Çok yüksek (2) Yüksek (3) Normal (4) Düşük (5) Çok düşük
- 16.Kars'ta yiyecek-içecek fiyatları sizce nasıldır?
(1) Çok yüksek (2) Yüksek (3) Normal (4) Düşük (5) Çok düşük

17.2014-2015 Eğitim-öğretim yılında Kars ilinde kültürel aktivitelere (sinema, tiyatro, konser vb.) BİR AYLIK harcamanız yaklaşık kaç TL olmuştur?

(1) 0 ve 20TL arası (2) 21 TL-40 TL arası (3) 41TL-60TL arası (4) 61TL ve 80 TL arası

18. 2014-2015 Eğitim-öğretim yılında Kars ili içerisinde sportif aktivitelere yönelik BİR AYLIK harcamanız yaklaşık kaç TL olmuştur?

(1) 0 ve 30TL arası (2) 31 TL-50 TL arası (3) 51TL-70TL arası (4) 71TL ve 90 TL arası

19. 2014-2015 Eğitim-öğretim yılında Kars ili içerisinde BİR AYLIK enerji (elektrik, su, yakıt) harcamalarınız yaklaşık kaç TL olmuştur?

(1) 0 ve 100 TL arası (2) 101TL-150TL arası (3) 151TL -200TL arası (4) 201TL ve 250 TL arası

20.2014-2015 Eğitim-öğretim yılında Kars ili içerisinde BİR AYLIK telefon (sabit/GSM) harcamalarınız yaklaşık kaç TL olmuştur?

(1) 0 ve 25TL arası (2) 26 TL-50 TL arası (3) 51TL-75TL arası (4) 76 TL ve 100 TL arası

21.2014-2015 Eğitim-öğretim yılında Kars ilinde kitap/kırtasiye/laboratuvar malzemeleri vb. eğitim araçlarına yaptığınız BİR AYLIK harcama yaklaşık kaç TL olmuştur?

(1) 0 ve 40TL arası (2) 41 TL-60 TL arası (3) 61TL-80 TL arası (4) 81 TL ve 100 TL arası

22.2014-2015 Eğitim-öğretim yılında Kars ilinde BİR AYLIK barınma (ev kirası, yurt ücreti vb.) harcamanız ne kadardır?

(1) 0 ve 200 TL arası (2) 201 TL-300 TL arası (3) 301TL - 400 TL arası (4) 401 TL ve 500 TL arası

23.2014-2015 Eğitim-öğretim yılında Kars ilinde BİR AYLIK ulaşım (Kars sınırları içinde) harcamanız ne kadardır?

(1) 0 ve 40TL arası (2) 41 TL-60 TL arası (3) 61TL-80TL arası

24.2014-2015 Eğitim-öğretim yılında Kars ilinde BİR AYLIK mutfak (yeme-içme) harcamanız ne kadardır?

(1) 0-100 TL arası (2) 101 TL-200 TL arası (3) 201TL - 300 TL arası (4) 301 TL ve 400 TL arası

25.2014-2015 Eğitim-öğretim yılında Kars ilinde BİR AYLIK giyim harcamanız ne kadardır?

(1) 0 ve200 TL (2) 201 TL-400 TL arası (3) 401TL - 600 TL arası (4) 601 TL ve 800 TL arası

26.2014 Yılı Aylık Harcamanız :TL

27.2015 Yılı Aylık Harcamanız :TL

Ankete katıldığınız için teşekkür ederiz.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	Serkan ŞAYAN
Doğum Yeri	Balıkesir
Doğum Tarihi	14.02.1979

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Anadolu Üniversitesi
Fakülte	İktisat Fakültesi
Bölüm	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	Kafkas Üniversitesi
Görevi/Pozisyonu	İdari Personel/Tekniker
Tecrübe Süresi	12 yıl

İLETİŞİM

Adres	Kafkas Üniversitesi Rektörlüğü Merkez KARS
E-mail	serkan.sayan@hotmail.com